

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KUR'AN'DAKİ KISSALARIN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Asiye YILMAZ

Enstitü Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri

Enstitü Bilim Dalı: Din Eğitimi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Suat CEBECİ

MAYIS- 2008

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KUR'AN'DAKİ KISSALARIN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Asiye YILMAZ

Enstitü Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri

Enstitü Bilim Dalı: Din Eğitimi

Bu tez ..... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

Kabul

Kabul

Kabul

Red

Red

Red

Düzeltme

Düzeltme

Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Asiye YILMAZ

02.05.2008

ÖNSÖZ

İslam Dini'nin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'de kıssaların önemli bir yekûn tutması araştırmacıları kıssalar üzerinde düşünmeye ve inceleme yapmaya yönlendirmiştir. Din eğitiminde kıssa metodu olarak kullanılan bu metot, insanlara ümit, sabır, teşvik, destek, rahatlama, huzur vb. anlayışları kazandırmada son derece etkili olmaktadır.

Eğitimde kullanılan kıssa, hikâye, masal gibi anlatım türleri, bireyde hedeflenen davranış değişikliklerini gerçekleştirmek ve birey tarafından içselleştirilmesi istenilen değerleri kazandırmak için kullanılmaktadır.

Kıssalar ve bu kıssaları anlatım şekilleri, din eğitiminde kıssalardan çıkarmamız gereken pek çok ders ve yöntemin olduğunu göstermektedir.

Kıssalar incelenirken onlardan çıkardığımız derslerin, hayatta karşılığını bulması, teori ile pratiğin buluşması olacak ve böylece eğitimdeki asıl hedef gerçekleşmiş olacaktır.

Tez konumun belirlenmesi, araştırılması ve yazımı aşamasında teşviki, desteği ve fikirleriyle yolumu aydınlatan Danışman Hocam, Prof. Dr. Suat CEBECİ'YE, ayrıca Lisans eğitimim sırasında derslerinde aldığım notlardan ve fikirlerinden istifade ettiğim Prof. Dr. Abdülaziz BAYINDIR'A saygı ve şükranlarımı sunuyorum.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi, eğitim hayatım boyunca da maddi manevi tüm destekleriyle yanımda olan aileme sonsuz teşekkür ediyorum.

Lisansüstü eğitimimin ders döneminde, anlayışı ile desteğini hissettiren Akyazı- Vakıf İlköğretim Okulu Müdürü Sayın Necati KOÇAK'A teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Asiye YILMAZ

Sakarya- 2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	i
ÖZET.....	ii
SUMMARY.....	iii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: KISSA KAVRAMI VE EĞİTİMDEKİ ÖNEMİ.....	7
1.1.“Kıssa” Kavramı Ve Benzer Anlatım Türleri.....	7
1.1.1. Kıssa.....	7
1.1.2. Hikâye.....	10
1.1.3. Masal.....	13
1. 2.Kıssanın Eğitimdeki Önemi.....	21
BÖLÜM 2: KUR’AN KISSALARININ TAHLİLİ.....	29
2. 1. Kuran-I Kerim’de Anlatılan Olayların Tasnifi.....	29
2.1.1. Kuran’da Adı Geçen Peygamber Kıssaları.....	32
2.1.2. Kuran’da İsim Belirtilerek Anlatılan Kıssalar.....	36
2.1.3. Kur’an’da İsim Belirtilmeden Anlatılan Kıssalar.....	39
2.2. Kur’an’daki Kıssaların Din Eğitimi Açısından Üstlendiği Roller.....	41
2.2.1. Metot- Yöntem Sunan Kıssalar.....	42
2.2.2. Somutlaştıran Kıssalar.....	44
2.2.3. Örnek Olan - Model Sunan Kıssalar.....	45
2.2.4. Ders veya Mesaj İçeren Kıssalar.....	45
BÖLÜM 3: KUR’AN KISSALARININ DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	47
3.1.Kıssalardan Çıkarılan Dersler.....	47
3.1.1. Hz. Adem ile İlgili kıssalar ve Çıkarılan Dersler.....	47
3.1.2. Hz. Nuh Kıssası ve Çıkarılan Dersler.....	51
3.1.3. Hz. Hud Kıssası ve Çıkarılan Dersler.....	53
3.1.4. Hz. Salih Kıssası ve Çıkarılan Dersler.....	54
3.1.5. Hz. Lut Kıssası ve Çıkarılan Dersler.....	55

3.1.6. Hz. İbrahim ile İlgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler.....	56
3.1.7. Hz. Yusuf ile İlgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler	61
3.1.8. Hz. Şuayp Kıssası ve Çıkarılan Dersler.....	70
3.1.9. Hz. Musa ile İlgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler	71
3.1.10. Hz. Davud ile İlgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler	83
3.1.11. Hz. Süleyman Kıssası ve Çıkarılan Dersler.....	84
3.1.12. Hz. Yunus Kıssası ve Çıkarılan Dersler	87
3.1.13. Hz. İsa ile ilgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler.....	87
3.1.14. Ashabı- Kehf Kıssası ve Çıkarılan Dersler	90
3.1.15. Karun Kıssası ve Çıkarılan Dersler	91
3.1.16. Zulkarneyn Kıssası ve Çıkarılan Dersler.....	92
3.1.17. Ashab-ı Karye Kıssası ve Çıkarılan Dersler.....	93
3.1.18. Bahçe sahipleri Kıssası	94
3.1.19 Harap Olmuş Bir Kenti İzleyen Adamın Kıssası ve Çıkarılan Dersler.....	95
3.2 Kıssa Metoduyla Çocuklara Kazandırılabilir Değerler.....	95
3.3. Din Eğitiminde Kıssaların Uygulanmasına Örnekler	96
3.3.1 Sınıf – Okul İçi Etkinlik Uygulamaları: 5/A Sınıfı Örneği.....	99
3.3.2. Sınıf – Okul İçi Etkinlik Uygulamaları: 5/B Sınıfı Örneği.....	101
3.3.3. Kıssaların Geçtiği Mekâna, Ya da Anlatılan Olay Yerine Hayali Yolculuk Yapmak.....	103
3.3.4. Kıssalardan Soru- Cevap Yöntemiyle Faydalanma.....	104
3.3.5. Kıssalardan Yararlanılarak İşlenen Bir Ders Örneği.....	105
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109
KAYNAKLAR.....	112
EKLER.....	116
EK 1: İNCELENEN TEZLER	116
EK 2: DÜŞTÜĞÜ YERİ YAKMAYAN ATEŞ	120
EK 3: ÇOCUĞUMA PEYGAMBERLERİ ANLATIYORUM.....	125
EK 4: DKAB DERSİ KUR’AN KISSALARI VE YORUMLARI ÜNİTESİ İŞLENİRKEN ÖĞRENCİLERİN HAZIRLAMIŞ OLDUKLARI ÇALIŞMA KAĞITLARI.....	129
ÖZGEÇMİŞ.....	140

GİRİŞ

1. Problem

Kıssalar ile yapılan eğitimde geçmiş toplumlarla bugün arasında bir köprü kurulur. Zamanın ötesinde bir buluşma gerçekleşir. Kıssalarla büyüyen çocuk geçmiş ve bugün arasında atılan köprüden geçerek bir durum değerlendirmesi yapar. Zaman farklı olsa da sorunların ve insanların aynı özellikler taşıdığını fark eder. Kıssalardaki kahramanlarla özdeşleşen çocuk kendi önünde durumunu özetleyen bir model bulur. Kıssanın sonundaki mutluluğa odaklanarak kendi hayatında da bu mutlu sonu beklemeye başlar. Bu noktadan itibaren kıssalarda yaşanan olaylar ve onların ortaya koydukları dini, ahlâki ve insani değerler azim irade kararlılık gibi insanı başarıya taşıyan tutumlar onun hayatına yön vermeye başlar. Çocuklar kıssalar sayesinde problem çözmeyi öğrenmiş olmaktadır. Zira kıssalarda bazen bir problem işlenmekte ve bu problemin çözümüne dair olaylar olması gerektiği şekilde sergilenmektedir. Çocuklar hatta her yaşta insanlar dinledikleri hikâye ve kıssalardan çıkardıkları derslerle kendi hayatlarında karşılaştıkları problemlere çözüm ararlar. Hayatta hep benzer problemlerin benzer çözümleri olduğu için insanlar kıssa ve hikâye formundaki anlatım kalıpları ile tecrübelerini yeni kuşaklara aktarırlar.

Kıssalar muhatabın zihin dünyasını zenginleştirerek düşünce yapısını, isabetli tavır alma ve karar verme kapasitesini geliştirir. Bu aynı zamanda bireyin kendini geliştirmesi ve kişisel olgunluk kazanması anlamına da gelmektedir. Anlatılan bir kıssa veya hikâyeyi zihninde canlandıran kişi, orada geçen konuyla ilgili olarak zihinde bir tasarım oluşturarak benzer olaylarla karşılaştığında devreye girmeye hazır bir refleks geliştirir.

Eğitim-öğretimde destekleyici malzeme olarak kullanılan kıssa ve hikâyelerde genellikle örnek bir olay incelenir. Olayda hep belli noktalar üzerinde durulur, dikkat çekilmesi gereken hususlara vurgu yapılarak doğru anlayışlar, doğru davranışlar, belli durumlar karşısında alınması gereken tutumlar ve sorumluluklar ortaya çıkarılır. Hikâye ve kıssaları dinleyen kişi, kendisini anlatılan olayın içinde bulur ve doğru taraftaki doğru kişiyle ve onun temsil ettiği doğru olan rol ile adeta özdeşleşir. Bu durum ona, kendi

yaşamadığı bir hayat tecrübesi kazandırarak ileride yaşayacağı benzer olaylarda benzer sorunların üstesinden gelmede çok değerli bir çözümleyicilik kapasitesi sağlar. Bu öğretici, kavratıcı, yol gösterici ve hatırd tutucu özellikleri sebebiyle hikâye ve kıssa anlatımlar, tarih boyunca sözlü ve yazılı kültürde önemli aktarım araçları olarak kullanıla gelmiştir.

Yine bu sebeple olacak ki hayatın her alanına dair hükümlerle insanlığa bir medeniyet manzumesi sunan Kur'an-ı Kerimde de kıssa ve hikâyelere genişçe yer verildiğini görmekteyiz. Kıssa ve hikâyelerin insanlığa ilâhi mesajlar bütünü olarak sunulmuş bulunan Kur'an metni içinde birer vahiy ürünü olarak yer almış olması çok önemlidir. Allah Teâla bazı hikmet ve dersleri hikâye ve kıssalar vasıtasıyla vermiştir. İsim bildirilmeden veya kavim adı verilerek anlatılan insanlara dair kıssalar da anlatılmış olmakla birlikte Kur'an Kıssaları daha ziyade peygamberlere ait yaşanmış olayları, mucizeleri ve hak-batıl mücadelelerini anlatmaktadır. Bu yönüyle Kur'an kıssaları ayrı bir ilgi çekicilik özelliğine sahiptir. Hz. Musa'nın asasının ejderhaya dönüşmesi, Kızıldeniz'in ortadan ikiye ayrılarak inananlar için yol olması, Hz. Süleyman'ın kuşlarla konuşması, Sebe Melikesi'nin tahtının bir anda yer değiştirmesi gibi olaylar insanlar için oldukça ilgi çekicidir.

Şüphesiz ki Kur'an kıssaları inananlar için ders ve ibretler içeren öğretilerle doludur. Doğru inanışların, doğru davranışların ve hayatta takip edilecek doğru yol ve yöntemlerin neler olduğu hikâye ve kıssaların içindeki olaylarda sergilenmiştir. Doğru yoldan sapanları ve yapılan uyarıları dikkate almayıp azgınlıklarına devam edenleri nasıl bir akıbetin beklediği de yine Ad, Semud Kavimlerine dair örneklerde olduğu gibi yaşanmış olaylarla resmedilmiştir. Bu sebeple Kur'anda yer alan öğütleri ders ve ibretleri tam olarak anlayıp kavrayabilmek için Kur'an kıssalarının dikkatle incelenmesine ihtiyaç vardır.

Öte yandan Kur'an'da anlatılan hikâye ve kıssalar pek çok sure içine serpiştirilmiş, Yusuf Peygamberin hikâyesi dışındaki peygamber kıssalarının, farklı surelerde, değişik ilgi ve bağlantılarla yer aldığı görülmektedir. Şüphesiz ki Peygamberlerin hayatlarından belli kesitlerin farklı yerlerde anlatılmış olması, Kur'an öğretisi açısından oldukça önemlidir. Bunların nerede, hangi bağlamda ve ne şekilde anlatılmış olduklarının dikkatle incelenip belirlenmesi gerekmektedir.

Kur’andaki kıssalar ve bunlardaki hikmet ve ibretler üzerine çok sayıda değişik çalışmaların yapılmış olduğu bilinmektedir. Bu eserler Müslümanlar tarafından zevkle ve heyecanla okunmuş ve okunmaktadır. Peygamberlere dair hikâyeler kulaktan kulağa anlatım yoluyla da İslam toplumlarında yayılmış ve bilinir olmuştur. Çocukların dini eğitimlerinde de yine bu hikâyeler birer öğretici malzeme olarak günümüze kadar kullanıla gelmiştir. Ancak her devirde ortaya çıkan gelişmeler çerçevesinde Kur’andan her zaman öğrenilecek şeylerin bulunduğu gerçeği göz önüne alınırsa Kur’andaki kıssalara günümüzde gelişme gösteren din eğitimi bilimi çerçevesinde, bir din eğitimcisi gözüyle bakılmasının yararlı olacağı açıktır. Bu sebeple çalışmamızda, Kur’anda geçen bütün kıssaların din eğitim açısından tahlili yapılarak hangi konuların öğretilmesinde veya hangi inanç, tutum ve davranışların kazandırılmasında ne tür olayların anlatılmış olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. Amaç

Çalışmanın genel olarak amacı, problem maddesinde açıklanan hususlar göz önüne alınarak Kur’an-ı Kerimde anlatılan kıssaları dinin öğretilmesi açısından inceleyerek her alanda ve seviyedeki din öğretimi etkinliklerinde değerlendirilebilecek tespitler yapmaktır. Bu tespitler; eğitimin çok yönlülüğü, karmaşıklığı, ilişkileri ve hiyerarşisi boyutunda bir bakışı yansıtacaktır.

Dilden dile dolaşan ve edebiyatçıların eserlerini süsleyen kıssa ve hikâyeler her devirde ayrı bir hayat bulur ve yeni tecrübelerle kapı aralar. Onları tarihin sayfaları arasında kalmış ibret hikâyeleri olarak görmek doğru değildir. Bizzat yaşanmış olan kıssalar yaşanmışlık ve zaman açısından bakıldığında yine de geçmişte kalmış sayılabilirler. Fakat Kur’an kıssaları ister yaşanmış, ister yaşanması muhtemel örnek olaylar olsun ilahi vahiyle tespit edilip Kur’anda yer almış olmaları, onların tarihi olaylar olarak telakki edilip geçmişe hapsedilmemesi, aksine onlara bakılarak bugünün tayin edilmesi gerektiği içindir. Kur’an kıssaları üzerinde yapılan pek çok çalışma hayatımıza yön vermemizde bizlere farklı bakış açıları sunmaktadır. Bizim amacımız bu bakış açılarının da ışığında daha önce açılmamış pencereler açabilmektir.

Bu konu üzerinde çalışma nedenlerimizden biri de bir din eğitimcisi olma yolunda ilerlerken din eğitiminin ana kaynağı olan Kur’an-ı Kerim’den maksimum düzeyde fayda sağlamak ve eğitimin önemli metodlarından biri olan hikâye ile eğitimi

mükemmel bir şekilde uygulayan Kur'an-ı Kerim'in kıssalar metodunu inceleyerek ana kaynak ve hikâye metodu bütünleşmesini gözler önüne sermekti.

3. Önem

Kıssalar bize yaşanmış ve yaşanması muhtemel yönleri ile hayatı ve bu hayat içinde rol alan insanların ilişkilerini anlatır. Bizler anlatımlardaki tecrübelerden yola çıkarak yaşantılarımıza, çeşitli olaylar ve durumlar karşısında tutum ve davranışlarımıza yön vermeye çalışırız. Yaşadığımız ortamda artık bizim için uygun şartlar ortadan kalkmışsa, Hz. Nuh'un yapmış olduğu gemiye binerek oradan ayrılmayı öğreniriz. Çok zor bir durumda kaldığımızda artık dönüşü olmayan bir yola girdiğimizi düşündüğümüzde Hz. İbrahim gibi "Hasbunallahu ve ni'mel vekil" diyebiliriz. Şeytanın bizi hataya sürüklemesi karşısında Hz. Âdem ve Havva gibi kendimize zulmettiğimizin farkına vararak tövbe kapısına gelebiliriz. Öfke ile bir hataya düşersek öfkemiz yatınca Hz. Musa gibi levhaları yerden almasını bilebiliriz.

Kıssalarda anlatılan olaylarla birebir örtüşen nice günlük olaylar yaşanmaktadır. Her gün yüzlerce belki binlerce insan Hz. Yusuf gibi kuyulara düşmektedir. Herkesin düştüğü kuyunun derinliği ve karanlığı kendi imtihanına göre farklılık gösterecektir. Onu kuyudan çıkarmaya gelecek olan kervanın ne zaman geleceği bilinmez ama kuyuya düşen kişinin mutlaka kurtulabileceği umudunu sürekli içinde canlı tutması çok önemlidir. İnsanların umutlarını ve inançlarını beslemede, hayatlarına yön ve hedefler tayin etmelerinde, manevi hazza ve doyuma ulaşmalarında hikâyeler ve kıssalar önemli görev yapmaktadır. Kur'an kıssaları bu yararları sağlarken aynı zamanda insanların Kur'an ahlâkı kazanmaları noktasında da önlerine somut örnekler sunmaktadır. Hz. Aişe'nin peygamberimizin ahlâkının Kur'an olduğunu ifade ettiği hadis-i şerif üzerinde düşündüğümüzde, birey olarak Peygamber ahlâkını kazanmada ve bir öğretici olarak da genç kuşaklara kazandırmada kıssaların ne derece önemli olduğunu anlamak zor olmayacaktır.

Temiz kalmak ve zindana girmek arasında tercih yapmak zorunda kalan Hz. Yusuf gibi nice ikilemde kalan insanlar vardır. Tercihlerini bu kıssa ışığında oradan çıkarılan ders doğrultusunda yapma kararlılığında olanlar, bu meziyetleri sebebiyle bir gün gönüllerinin hazinelerle dolu Mısırına sultan olacaklardır. Bu mazhariyetin mutlaka maddi anlamda bir zenginlik veya mevki makam olması gerekmiyor. Doğruluk,

dürüstlük ve erdemliliğin sağladığı tatmin hazzının paha biçilmez hazineler değerinde olduğu, insani ve ahlâki bir medeniyet projesinin çok değerli bir öğretisidir. Kur'an kıssalarının doğru anlaşılıp kavranması, onlardan gereken ders ve ibretlerin çıkarılması, İslam dininin insanlığa sunduğu hayat tarzının, insani ilişkiler düzeninin ve toplum yapısının doğru anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu çalışma, ilâhi mesajın anlaşılmasında kıssaların barındırdığı ders ve hikmetleri deşifre edip insanların hizmetine sunabildiği ölçüde önemli bir görev ifa etmiş olacaktır.

4. Yöntem

Kıssalar konusunda daha önce yapılmış pek çok çalışma mevcuttur. Bunların içinden ulaşabildiklerimizi incelediğimizde kıssalar konusunun çok geniş bir konu olması sebebiyle olacak ki kıssaların sınırlandırılarak incelendiğini görmekteyiz. Biz bu çalışmamızda konunun geniş olacağını düşünsek de ayırma gitmeksizin Kur'an'daki bütün kıssaları ele alıp din eğitimi açısından incelemeyi uygun gördük. Bu çalışma esnasında kıssaların içerdiği manalardan elbette gözümüzden kaçan veya fark edemediklerimiz olacaktır. Her defasında ve her devirde okundukça yeni hikmetler keşfedilmesi Kur'anın temel özelliklerinden biri olması sebebiyle bu çalışmada kıssalardaki bütün ders ve ibretlerin ortaya konulduğu iddiası zaten mümkün değildir. İlmî çalışmaların devamlılık göstermesinin nedenlerinden biri de işte bu eksik kalan yönleri tamamlama görevidir. İlahi vahye dayanan Kur'an ve Sünnet metinleri dışında hiçbir eserin mükemmel olamayacağı gerçeğinden hareketle çalışmamızda eksik kalan tarafların başka çalışmaları teşvik edeceği umuduyla bir yüksek lisans çalışması kapsamında olabilecek en verimli sonucun ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır.

Bilindiği üzere Kur'an-ı Kerimde kıssa ve hikâyelerin dışında teşbih anlamında kısa olaylar, misaller ve darbı meseller de yer almaktadır. Bunların tamamı bir yüksek lisans çalışması kapsamını aşacak genişlikte olması sebebiyle çalışmamız sadece hikâye ve kıssa türündeki anlatımlarla sınırlı tutulmuştur.

Bu çalışma yürütülürken öncelikle kıssa ve hikâyelerin genel olarak eğitimdeki yeri ve önemi üzerinde gerekli incelemeler yapılmış, bu tür malzemenin eğitimde nasıl kullanıldığı araştırılmıştır. Böyle bir bilgi, Kur'andaki kıssaların öğretici yönlerini görebilmek ve bunların hangi konuların öğretiminde nasıl bir yöntem teşkil ettiğini fark edebilmek bakımından gerekli idi. Bu bakımdan çalışmamızın ilk iki bölümü bu

konudaki kuramsal tespitleri teşkil etmiştir. Çalışmanın odak noktasını ise tabii olarak Kur'an-ı Kerim teşkil etmiştir. Kur'an-ı Kerim baştan sona taranarak hikâye, kıssa ve kıssa yerine geçen veya kıssa formunda anlatılan örnek olaylar tespit edilmiştir. Gözden kaçırma ihtimaline karşı Kur'andaki kıssa ve hikâyeleri toplayan eserler de incelenerek yapılan tespitlerle karşılaştırılmıştır. Tespit edilen anlatımlar hakkında yapılmış olan tasnifler incelenerek çalışmamızın amacına uygun bir tasnif yapıldıktan sonra her anlatım ayet mealleri şeklinde değil de aslına sadık kalınarak kolay anlaşılır bir tarzda hikâye edilmiştir. Kıssaların dinin öğretilmesinde, bireylere dini inanç, tutum ve davranışların kazandırılmasında birer öğretim malzemesi olarak nasıl kullanılacağı sorusu hep canlı tutularak her kıssa ayrı ayrı ve dikkatlice incelenmiştir. Yine kıssalara din eğitimi yöntem ve teknikleri açısından bakıp bu konuda nelerin tespit edilebileceği hususu da hiçbir zaman gözden uzak tutulmamıştır. Anlatımı verilen her kıssadan sonra çıkarılan sonuçlar halinde sıralanmıştır. II. Bölümde Kur'an kıssalarını tasnif edip, kısaca bilgi verilmiştir. III. Bölümde kıssalar din eğitimi açısından incelenerek değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirme yapılırken I. Bölümde müstakil olarak ele aldığımız bazı kıssalar, içinde yer aldıkları peygamber kıssaları ile ele alınmıştır. Çalışmamızın bu alanda yapılmış diğer çalışmalardan en belirgin farkı, bizim kıssaların tamamını bir bütün olarak ele alıp, din eğitimi açısından tasnifleyerek, bütün kıssalardan dersler çıkarmış olmamızdır. Daha önce yapılmış olan lisansüstü tez çalışmaların belli kıssalarla sınırlı tutulduğunu gördük. Tezimizle ilgili ve benzer şekilde yapılmış olan 35 tez çalışması incelenmeye alınmış, her biri konumuzla ilgisi bakımından gözden geçirilmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, araştırmacıların konu ile ilgili olan tezlere ulaşmalarında kolaylık sağlaması açısından, ekler kısmında incelenen tezlere yer verilmiştir.

Araştırmamızın sonucunda ulaştığımız neticelere bölümler içerisinde yer verilmiş, kıssalardan din eğitimi açısından nasıl dersler çıkarılması gerektiği, özellikle bu kıssaların Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretiminde nasıl uygulanabileceği hususları da ilgili bölümde ve her kıssanın altında açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışma ile ulaşılan genel sonuçlar ve bunlara dayanılarak getirilen öneriler de raporun sonuç kısmında verilmiştir.

BÖLÜM 1: KISSA KAVRAMI VE EĞİTİMDEKİ ÖNEMİ

1.1.“Kıssa” Kavramı Ve Benzer Anlatım Türleri

Araştırmamızda mesaj veya ders içeren kıssa, hikâye, masal gibi anlatım türleri ile ifade edilen olayları kıssa başlığı altında ele aldığımız için bu kelimelerin kıssa ile farkına veya benzer yönlerine değinmeden inceleme yoluna gittik. Bu anlatım kalıplarını kıssa başlığı altında toplamamızın nedeni adına kıssa denilmese de anlatılan olayların kıssa tadında anlatılmış olmasıdır. Bu bölümde incelediğimiz anlatım türlerinin tanımı yapılmış ve bu türler hakkında bilgi verilmiştir.

1.1.1. Kıssa

Bir kısmı Türkçemize de geçmiş olan kıssa, kasas, kisas ve bunların değişik fiil kalıpları Arapça “kaf-sad” kökünden türemiştir. Kur’an’da toplam 26 ayette 30 kez bu kökten türeyen kelimeler kullanılmıştır (Abay, 2007: 11).

Arapların bu kökten türettikleri kelimelerde “bir şeyin ardına düşmek, ardınca gitmek” veya bunlarla doğrudan veya dolaylı ilişkisi bulunan anlamların kastedildiği görülmektedir. Geçmişe ait haberlerin anlatılması anlamında “kassa” fiilinin kullanılması da, haberleri anlatan kişinin ayak izlerini takip ederek nereye vardığının tespit edilmesine benzetilmiştir (Abay, 2007:11).

Kıssa edebiyat terimi olarak, bir olayın anlatıldığı her tür için kullanılır. Bu anlamda fıkra, öykü, masal, menkıbe sözcüklerini karşılar. Genellikle öğütleyici, öğretici küçük öykülerle peygamberlerin ya da din ulularının yaşamlarını konu edinen yapıtlar bu adla anılır. Çoğu “fabl” biçiminde olan öykülerden çıkarılan öğüt niteliğindeki sonuçlar ise kıssadan hisse adını alır (Boyut Yayın Grubu, 1996).

Bu köke ait türevlerin Kur’an’da geçtiği yerler, anlam kategorilerine göre şöyledir:

- a.** Bir nesnenin veya kişinin izini sürerek ardınca gitmek. Türkçedeki “iz sürmek” deyimiyile aynı anlamı ifade etmektedir.
- b.** Bir eyleme ona denk bir eylemle karşılık vermek.

c. Bir olayı hikâye etmek, anlatmak, nakletmek (Abay, 2007: 12).

Türkçede “kasas” kelimesinin eşanlamlısı olan “kıssa” kelimesi yaygın olarak kullanılmaktadır. Dilimizde bu kelimenin “kıssa” ve “kıssadan hisse (almak)” biçiminde kullanıldığını görmekteyiz (Abay, 2007: 12).

Kıssa, ders alınması gereken kısa hikâye anlamında kullanılmaktadır: *"Babam, beni ve kız kardeşimi yanına çağırıp birtakım mucize ve keramet kıssaları anlatmayı da severdi"* (TDK, 2006).

Mesaj yüklü her hikâye, kıssa ya da masalın bir amacı vardır. Bu anlatım kalıpları eğitimde bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu yöntemin faydasını daha iyi anlayabilmek için şöyle bir benzetme yoluna gidilmektedir. Çocuk, sağlığına kavuşması istenilen bir hastaya benzetilir. Onun iyileşmesi için ona hap içirmemiz gerekmektedir. Hâlbuki hap acı olduğu için çocuk hapı içmeye yanaşmamaktadır. Bu durumda yapılacak şey ya hapın yüzeyini tatlandırmak veya hapı tatlı bir şerbetle çocuğa içirmektir. Yalın bilgi, yavan ve kuru bir üslupla çocuğa sunulduğu zaman çocuğa hap gibi gelir. Onu tatlandırmadan çocuğa içirmekte zorlanırız. Çocuk için bilgiyi tatlandırmanın yolu ise ona belli ölçülerde duygu ve heyecan katmaktır.

Günümüzde tiyatro, radyo, televizyon ve sinema vasıtasıyla hayatımızda yer eden hikâye, bir zamanlar kendi kültürümüzde kıssa ismi altında yer almış ve önemli fonksiyon icra etmiştir. Bunun yanında Kur'an-ı Kerim'de de kıssaların bulunması ve hatta büyük bir yekûn tutması, kıssanın önemini kendiliğinden ortaya koymaktadır. Kıssa kelimesinin anlamına baktığımızda; kelimenin kökü Arapça “k-s-s” dan gelmektedir ve sözlükte bir şeyin veya bir kimsenin izini sürüp ardınca gitmek, bir haber ya da sözü açıklayıp bildirmek, hikâye etmek, anlatmak anlamlarına gelmektedir. Bundan dolayı Kur'an-ı Kerim'de geçen kıssa da; geçmiş eserleri, izleri açığa çıkarmak, bu suretle tarihin derinliklerinde kaybolmuş ve unutulmuş olaylara insanların dikkatlerini yoğunlaştırmak ve bu hususları doğru bir biçimde bildirmek anlamına gelmektedir. Böylece muhatabın âdeta yeniden canlandırılan olaylarla ders alması ve olayların geçtiği zamanda yaşaması sağlanmış olur (Alpagoş, 2004).

İnsan geleceğe hazırlanırken yaşadığı geçmişten, karşılaştığı olaylardan ve hatıralardan, gördüklerinden yararlanmış; özellikle kendisini etkileyen, düşündüren, sevindiren, korkutan olayları muhafaza etmiştir (Abay, 2007: 27).

Hız. peygamber de kıssalarla ümit var olmuş, kıssalarla destek bulmuş, kıssalarla örnek almış, kıssalarla terapi yapmıştır. Peygamberlerin getirdikleri öğretilere itiraz edenler genellikle toplumun ileri gelenleri olmuştur. Hız. peygamber Kur'an kıssaları sayesinde yaşadığı olayların ve zorlukların benzerlerini diğer peygamberlerin de yaşadığını öğrenmiş olmaktadır. Ölçü ve tartıda hile yapanları uyarırken Şuayb Peygamber kıssası, Kâbe'yi putlardan temizlemek için çabalarken Hız. İbrahim Kıssası ona yol göstermiştir.

Kıssaların inancın şekillenmesinde rolü vardır. Kıssalar sosyal ve ahlaki öğretilerin, felsefi düşüncelerin yayılmasında da kullanılmıştır (Abay, 2007: 26).

Kıssalarda anlatılan mucizeler, alışılmışın dışında ve üzerinde bir olayı anlatır. Musa Peygamber'in Nil Nehri'nin akışını durdurup halkını karşı kıyıya geçirebilmesi, İsa Peygamber'in bir el dokunuşu ile hastaları iyileştirebilmesi vb. birer mucize olarak görünürler (Bilgin ve Selçuk, 1991: 151).

Bu mucizeler çocuklara anlatılırken mucizeyi Peygamberin kendi gücü ile değil, Allah'ın yardımı ile gerçekleştirdiği net olarak ifade edilmelidir.

Bilinmezlik, korunma imkânının olmayışı, yok olup gitme, hiç olma korkusu, korkuların en yenilmezidir. İşte mucizeler böyle zamanlarda yani bilinen imkânlarla karşı koymanın söz konusu olmadığı hallerde, insana yeni bir ümit kapısı, hayatın üstesinden gelme gücü verir (Bilgin ve Selçuk, 1991: 151).

Mucizelerin Allah'ın Peygamberlerine bir yardımı olduğunu öğrenen birey, zor zamanlarda Allah'ın yardımının geleceğine inanarak, hayata daha sıkı tutunacaktır.

Kıssalar muhatabın hayal dünyasını da zenginleştirir. Anlatılan kıssayı zihninde canlandıran her bir birey, konuyla ilgili olarak zihinde farklı tasarımlara gider. Kıssalar bu yönüyle önümüze konulan filmlerden farklılık gösterir. Filmde bize düşünüp hayal edilecek bir dünya bırakılmamış olay bizlere hazır olarak sunulmuştur. Hazır bulduğumuz bu dünyada sadece olaylar veya şahıslar üzerinde düşünerek sonuca varmaya çalışırız. Oysa kıssada karşımızda hazır bulduğumuz bir dünya yoktur. Bize

sunulan soyut bir âlemi somut hale getirme görevi bizimdir. Kıssayı dinleyen her bir bireyin zihninde canlandırılan yer veya mekân birbirinden farklılık gösterecektir

Kıssalarda tarih, zaman ve yer kavramlarının olmamasına dikkat etmek gerekir. Çünkü kıssada amaç, alınması gerekli olan mesaj üzerine dikkat çekmeyi sağlamaktır. Amaca hizmet etmeyen gereksiz ayrıntılardan kaçınılmış, dikkatin başka noktalara çekilmesinin önüne geçilmiştir.

Kıssalara başlanırken, eğitimde kullandığımız” güdüleme” yönteminin kullanıldığını görmekteyiz. Kıssalar çoğu zaman dikkat çekici bir sahne ile başlamaktadır.

“Musa’nın haberi sana ulaştı mı? Hani bir ateş görmüştü de ailesine, ‘siz burada kalın, ben bir ateş gördüm (oraya gidiyorum)’”(Taha 20/9). Kıssa dikkat çekici bir ayet ile başlamakta ve muhatabın merakını çekmektedir.

Kıssaların ders verme, sonuç çıkarma, örnek olma, model sunma ve eğitime gibi amaçları vardır. Bu amaçları gerçekleştirmek için, içinde muhatabına iletmek istediği pek çok mesaj barındırabilir. Bu mesajlar kaynaktan çıkıp alıcıya ulaştığında, alıcı kıssadan alacağı dersi alır, kıssada durumuna uygun bir model varsa onu tespit eder. Tüm bunların sonucunda kıssanın eğitim görevi tamamlanmış olur.

1.1.2. Hikâye

“Bir olayın sözlü ya da yazılı olarak anlatılması” şeklinde tarif edilen hikâye kelimesi, Arapçadır ve Hakâ fiilinden türetilmiş mastardır."

Türkçede kullanılan hikâye kelimesinin yerine Arapçada kıssa kullanılmaktadır.

Hikâye, hayatta olan veya olması muhtemel olayları bir ölçü ile anlatan, hayalde tasarlanan ilgi çekici bir takım olayları anlatarak okuyanda heyecan veya zevk uyandıran yazıdır. Hikâyelerin kişileri azdır, bir tek olay anlatmak amacıyla yazılır. Derin çözümlemelere pek elverişli sayılmaz. Hikâyeler, çoğunlukla birkaç sayfa uzunluktadır. Hikâyeler, hareketten hoşlanan insanın bu isteğini karşılar, insanlara karşı duyulan bu yakınlık duygusunu artırır. Bir an için de olsa, okuyucuyu hayal dünyasında dolaştırır. İnsanın zihin gelişmesini artırır. İnsanlara yüksek ideallerle birlikte geniş bir hayat anlayışı sağlar.

Hikâye, üzerinde gerektiği kadar durulmamış kompozisyon türlerinden biridir. Hikâyedeki olay, başlangıçtan sonuca doğru giden bir olayın bir anlık parçasıdır. Hikâyeler çoğunlukla o bir anlık parça içerisindeki insanı incelemeyi gaye edinirler. Bununla beraber herhangi bir hayvan, bir şey de hikâye konusu olabilir. Bunun için kısa hikâyeler yoğun, dolgun bir nitelik taşımalıdır.

Yüzyıllar boyunca halk irfanının öykü, mesel ve hikâyeler yoluyla taşındığı, hikâyelerle, öykülerle düşünmenin insanda ayrı bir bilgelik inşa ettiğini belirtilmektedir.

Hikâyenin kuruluşunda; olay anlatan yazılarda olduğu gibi; serim, düğüm, sonuç bölümleri vardır. Roman, tiyatro, masal, hatıra, seyahat ve başka yazı türleri bu hikâye planından faydalanır. Bu üç bölüm şöyle uygulanır

Serim Bölümü

Bu bölüme giriş bölümü de denilir. Olayın geçtiği yer yani dekor, belli başlı nitelikleri söylenerek bu bölümde tasvir edilir. Olayın şahısları, kahramanı en canlı iç ve dış görünüşleriyle belirtilerek tanıtılır; kısaca portre çizilir. Olayın ne olduğunu biz bu bölümde anlarız.

Düğüm Bölümü

Bu bölüme gelişme bölümü de denir. Olayın başlayıp açılması, okuyanın ilgisini, merakını artıracak bir durum alması; olayın düğümü; kişilerin konuşmaları bu bölümdedir. İsim ve fiil cümleleri kullanarak, farklı yapıda cümlelere yer vererek, konu ile ilgili örnekler alınarak bu bölümde çeşitlilik sağlanmalıdır.

Çözüm Bölümü

Bu bölüme sonuç bölümü de denir. Olayın ne şekilde sona erdiği, olayın kişileri ve görenler üzerindeki etkisi bu bölümde anlatılır. Aristoteles diyor ki: ``Hikâye, birlikli bir bütün, canlı bir varlık gibi kendi özüne uygun, bir başı, bir ortası, bir sonu olan bir hareket çevresinde geçmelidir. Hikâyenin çözümü, karakterlerden kendiliğinden doğmalıdır."`

Çözüm bölümü, okuyanları memnun edecek şekilde planlanmalıdır. Hikâyenin sonu bazen bir cümle, bazen de bir paragraf ilavesiyle yapılır. Nasıl diyalog hikâyenin önemli

noktalarını belirtmeye yardım ederse, hikâyenin sonu da asıl üzerinde durulan fikri belirtmelidir (Adıgüzel ve Borazan,31.01.2008).

Erksine Caldwell'e göre "Hikâye ve romanların hepsinin maksadı, insanların içine bakacakları bir ayna tutmaktır. Bu aynaya bakan insan orada yansımalarını görür.

Neden çocuklar düşsel öyküleri gerçekçi öykülerden daha fazla sever? Bu soru bizi çocuk düşüncesini düşselin beslediği gerçeği ile karşılaştırır (Şirin, 1998).

Masal ya da öykü anlatmanın doğal yolla sözel dili öğretme tekniği olduğuna dikkati çeken uzmanlar, öykü ya da masal dinleyen çocukların iletişim becerilerinin daha hızlı gelişeceğini, soyut kavramları daha iyi öğreneceğini ifade ederler. İletişim becerileri dinlemeyi, anlamayı ve konuşmayı içerir "Masal ya da öykü dinleme yoluyla çocuklar dinlemeyi, anlamayı ve konuşmayı iyi öğrenirler. Sözcükler, söz dizimi kuralları, vurgu ve konuşma hızı, sözlü iletişimin vazgeçilmez unsurlarıdır. Öykü ve masal anlatımında sözcüklerin doğru telaffuzuna, söz dizimi kurallarına, vurgulara, çocuğun yaşına bağlı dil gelişimi özelliklerine, jest ve mimikleri uygun kullanmaya, uygun konuşma hızı ile anlatmaya özen gösterilmeli. Bu yapıldığında çocukların konuşma gelişiminde önemli ilerlemeler görülür. 4-6 yaşları kapsayan çocukluk döneminde masal ya da öykü anlatımı, sözel dilin gelişimindeki ilerlemelerin yanı sıra iyi kötü, güzel çirkin, doğru yanlış, suç ceza ve başarı ödül, dürüstlük hakkaniyet gibi kişilik gelişiminin parçası olan soyut kavramları öğrenmelerini de sağlar. Masal ya da öykü anlatmakla çocukla kurulan sözel iletişimin sonucu sevgi ve güven gibi çocuğun temel gereksinimlerinin karşılanmasına olanak sağlar, gecikmiş konuşma telaffuz bozukluğu ve kekemelik gibi konuşma bozuklarının düzeltilmesi amacıyla da masal ya da öykü anlatma çalışmalarından yararlanılabileceğine dikkat çekilir. Masal ya da öykünün korku ve şiddet unsurlarından mutlaka arındırılması gerekir (<http://masaloku.blogspot.com/> 24.12.2007).

Hikâyeler, öğretimi kolaylaştırır ve konuların daha rahat anlaşılmasını sağlar. Hikâyelerle, verilen bilgiler sağlam zemine oturur, akıllarda daha iyi kalır ve hayata uygulanması kolaylaşır. Aynı zamanda hikâye dinleyenleri rahatlatır ve anlatılan konuya ilgilerini arttırır. Öğretime renk katan hikâyeler, karmaşık meselelerin çözümünü kolaylaştırır ve zor konuların kavranmasında önemli katkılar sağlar. Hikâyeler, konuyu monotonluktan kurtarır. İnsanlara bir takım hakikatleri

teorik olarak vermek, manaları yalın olarak sunmak genelde akli yorar ve dikkatleri bir yerde dağıtabilir. Hikâyeler ise öğrencilerin zihninde bilgilerin, formüllerin, prensip ve kaidelerin tablolaştırılmasını sağlar. Böylece bir takım bilgiler, soyut kavramlar ve muğlâk ifadeler somutlaştırılarak hafızada yerleşir. İnsanlar zihne nakşedilen bu tablolar ve şekiller sayesinde sağlıklı bilgilere ulaşabilirler. Hikâyeler, insan aklını hâdiselerden ibret alma, hidayeti arama, sapıklıktan uzak durma düşüncesine sevk eder. Hikâyeyi okuyan veya dinleyen şuurlu ya da şuursuz kendini hâdiselerin sahnesine koyar, şurada veya burada olduğunu tahayyül eder. İnsan hikâyenin kahramanı ile kendi şahsı arasında mukayese yapar (Akıncı, 10.04.2007).

“Eğitim-öğretim faaliyeti, aynı zamanda bir iletişim faaliyetidir. İletişim, bireyler arasında tek ya da iki yönlü olarak oluşun, düşünce, duygu ve haber alış-verişidir. İletişimde hedef kişi veya kitleye mesaj iletme yollarından biri de hikâye yöntemidir” (Fersahoğlu, 2004).

Çocuklara hikâye anlatma sanatını bilmek gerekir. Bu sanatı bilen ve anlatan kişiler hikâyenin çocuklar üzerindeki etkisine tanık olurlar. Ömer Seyfettin’in “ Kaşığı” hikâyesini dinleyen çocuk, iftiranın yanlış bir şey olduğunu ve ne kötü sonuçlar doğurduğunu görür.

“Hikâye, çocuğa hayatı öğretir. Çocuk, hikâye okurken hem eğlenir; hem de duygu ve düşünsel açıdan birçok şeyler kazanır. Bunun için hikâye, çocuk psikolojisine ve edebi kurallara uygun olarak yazılmalıdır” (Fersahoğlu, 2004).

1.1.3. Masal

Tezimizin konusu gereği “Kıssa ve benzer anlatım türleri” başlığı altında incelememiz gereken anlatım türlerinden biri de”masal”dır. Masalı bu başlık altında inceleme nedenlerimizden biri kıssaların Kur’an’da bazen bir masal tadında anlatılmış olmasıdır. Örneğin; Hz. Musa’nın asasıyla Kızıldeniz’in ortadan ayrılması, Sebe Melikesi’nin tahtının bir anda yer değiştirmesi, Hızır (a.s) ve Hz. Musa Kıssa’sında yaşanan olaylar vb. Kur’an’da “masal” anlamında “esatiru-l evvelin” ifadesi pek çok yerde geçmektedir. Bu ifadenin “öncekilerin masalları” anlamına geldiğini görmekteyiz. Özellikle insanları doğru yola çağırarak için gelen peygamberlere karşı söylenen sözlerin başında gelen bu kelime, kullanıldığı anlam itibariyle, hayal ürünü, inanılması güç ve uydurma şeyler

manasındadır. Biz tezimizin konusu gereği masalı, masal tadında anlatılan kıssalar manasında ele almayı uygun bulduk Aşağıda masal konusunda yapılmış birkaç tanıma yer verilmiştir.

Çoğu geceler, ninemizin dizinde, tatlı uykumuzu bile feda ederek saatlerce dinlediğimiz masallar, halkın ortak şuurundan doğmuş, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, cereyan ettiği yer ve zaman bilinmeyen, normal ya da olağanüstü şahıs veya peri, cin, dev, ejderha gibi yaratıklara ait olağandışı ve tamamıyla hayal mahsulü birtakım hadiselerin hikâye edildiği sözlü halk edebiyatı ürünleridir (Birinci, akt. Kantarcıoğlu, 1991: 13).

Masal, “Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, olağanüstü kişilerin başından geçen, olağandışı olayları anlatan öykü türüdür” (TDK. Akt. Kantarcıoğlu, 1991: 14).

“Masal kelimesinin aslı “mesel”dir. Masal kelimesi yerine daha önce hikâye, kıssa, destan gibi kelimeler kullanılmıştır (Bilkan, 2001: 13). Çünkü kıssadan hisse çıkarılabilecek her türlü anlatım biçimi zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılmaktadır.

Masalda genellikle gerçek dışı olaylar işlenir. İnkârcıların, Kur’an’da “Esatir’ul-Evvelin” dedikleri işte bu tür hikâyelerdir.

Masal, gerçekle ilgisiz, tamamen hayal ürünü olan ve anlattıklarına inandırmak iddiası bulunmayan bir anlatım türüdür. Kahramanları tabiatüstü, konuları hayal ürünü, olay ve durumları akıldışı olan masallar, dinleyenleri etkileyerek kendi hayal dünyalarına çekerler (Bilkan, 2001: 13). Masalın çocuğun dünyasında farklı bir yer edinmesinin altında yatan en önemli neden budur. Çocuk hayal edip de gerçekleştiremediği pek çok şeyi masal sayesinde gerçekleştirir. Bu gerçekleştirme yine hayalen de olsa, hayal dünyasındaki başarısını onaylayan başka bir hayal ufku açılır önünde. Masallar her ne kadar hayal dünyası da olsa çocuk için sanki gerçek dünyaymış gibi algılanır. Bu hayal dünyasının içinde iyilerin kazandığını gördüğünde duyduğu haz ve mutlulukla sanki bu hazzı gerçek hayatta yaşamışçasına mutlu olur.

Masalın çocuklar açısından bir eğitim aracı olduğu bir gerçektir. Çocuğun hayal dünyasını geliştiren, onu “soyut” düşünceye taşıyan ve duygusal eğitimine yardımcı

olan masaldır. Piaget'in Bilişsel Gelişim Evrelerini incelediğimizde, Piaget mantıklı düşünmenin dört basamaktan ibaret olduğunu belirtmektedir.

Duyusal-motor dönemi (0–2 Yaş)

İşlem öncesi dönem (2–7 yaş)

Somut işlemler dönemi (7–11/12 yaş)

Soyut işlemler dönemi (11/12 yaş ve üzeri)

Somut İşlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçişte masallardan yararlanmak mümkündür.

Masalda hayal ürünü, olağanüstü unsurlar önem taşımaktadır. Masalı hikâye ve destan gibi türlerden ayıran temel özellik “hayal”dir (Bilkan, 2001: 14).

Masallar çocukların his ve hayal dünyalarını geliştirerek onları soyut düşünceye hazırlar. Çocuğun iç dünyası masaldaki hayal dünyasına çok benzediği için çocuk masaldaki olağanüstü durumları yadırgamamakta ve bunları kolayca kendisine mal edebilmektedir. Masallardaki gerilim, korku, serüven çocuğun ruhsal gelişimi bakımından önemlidir. Çocuk masal kahramanlarıyla bütünleşerek zorlukların üstesinden gelmeyi başarma denemelerine girişmekte ve böylece kendisine güven hissi de kazanmaktadır. Masallardaki iyi- kötü savaşında, hep iyinin kazanması, çocuğun hayatını da etkilemekte ve çocuk günlük hayatında sürekli “iyi rolü” oynamayı benimsemektedir (Bilkan, 2001: 45).

Masalı, hikâye, mit, efsane ve romandan ayıran en önemli özelliklerden biri “zaman” unsurudur (Bilkan, 2001: 62). Masal dışındaki anlatımlarda genellikle zaman kavramı belirgindir.

Masallarda geçen mekânlar, genellikle belirsiz mekânlardır. Olaylar “memleketin birinde” veya “uzak bir memlekette” geçmektedir. Mekân unsuru da tıpkı zaman gibi, “meçhul”dür (Bilkan, 2001: 63).

“Çocuklar masal söylerler, eğlenirler ya; masallarında nice sırlar, nice öğütler vardır. Alaylar ederler, saçma sapan söylenirler; fakat sen yıkık yerlerde define aramaya bak diyen Mevlana, masal dünyasının içinde eğitim açısından bulacağımız definenin olduğunu haber vermektedir. Gerçektende masalların birçoğunun gerçek dünyayla bağlantısı yok gibidir. Ya Kaf dağına ulaşmaya çalışır ya da Anka Kuşunu yakalamaya

çalışırız. İşte gerçekte alakası olmayan bu hayal dünyasının içinde gerçek hayatta uygulayacağımız birçok ahlaki dersler barınmaktadır. Bize düşen bu dünyanın içindeki öğütleri çıkarmak ve uygulamaktır.

Bu konuda Helimoğlu Yavuz (1997), Masallar ve Eğitimsel İşlevleri adlı yapıtında şöyle diyor: “*İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini, masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu, bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donatmaya çalışmıştır. Çünkü masal kahramanlarının karşılaştıkları sorunların hemen hepsiyle yaşamın gerçekleri arasında koşutluk kurulabilir ve o masalarda tanık olunan toplumun yaşam gerçeğine ulaşılabilir. Çünkü toplumu eğiten temel öğelerden biri de masallardır.*”

Masalın eğlence, vakit geçirme, zevk alma, eğitim vb. birçok fonksiyonu vardır. Ama masal anlatma esprisinde, kıssadan hisse çıkarma anlayışı, belki de bu sebepler içerisinde en önemli olanıdır. Cemil Meriç’in de dediği gibi, Avrupa’da masal için önemli olan hikâyenin kendisidir. Oysa Doğu kültüründe masaldan çıkarılacak ders esastır (Bilkan, 2001: 7).

Masal ders verme, eğitme, sonuç çıkarma amacına hizmet eden bir özelliğe sahiptir (Bilkan, 2001: 26). Tezimizde masalı inceleme konusu yapmamızın bir başka nedeni de işte masalın bu kıssadan hisse çıkarma yönü ile ilgilidir. Masalların çocuğun dünyasına etkileri konusunda olumlu ve olumsuz görüş belirtenler olmuştur. Biz tezimizde bu tartışmalara girmeden masalın kıssadan hisse çıkarma işlevi üzerinde duracağız.

Her masal bir kıssadan hisseyi ifade etmektedir. Fabl türü veya olağanüstü olayları anlatan masalların hepsi de bir mecaz yumağıdır. Bir konuyu dolaylı anlatmanın anahtarı masalların billur köşkünde saklıdır (Şirin, 1998: 20).

Keloğlanla birlikte kötülere karşı savaşır sonunda padişahın kızını alıp köye dönmeyi başarır, Kırmızı Başlıklı Kız sayesinde yabancılarla konuşulmaması gerektiğini öğreniriz. “Yabancılara karşı dikkatli ol” şeklindeki kuru bir öğüdü ete kemiğe büründürür, kırmızı başlıklı kızla birlikte ormanda bir yolculuğa çıkar ve yolculuğun sonuna kadar nerdeyse nefes almadan masalın sonucunu bekleriz.

Masalı en güzel hisseden, yaşayan ve çocukluğunun renkleriyle boyayan çocuktur. Çocukluğunda masal okuyan bir çocuk gelecekte bu masalları unutsa da masalların fısıldadığı gerçeği her zaman yanında taşır (Şirin, 1998: 54). Çocukluğunda Pinokyo ile tanışan birey, büyüdüğünde yalan söylediği zaman burnunun uzamayacağını artık bilse bile yüzünün kızarmasından kendini alamayacaktır. Yalan söylediğini bu kez burun değil yanak uzvu ele verecektir.

Masal dinleyicisi, masal kahramanlarından kendisine mizaç ve vasıfları itibariyle en yakın görünen kişi veya nesneyi seçerek onunla aynileşir (Bilkan, 2001: 45).

Masalın sonundaki ifadeler, anlatıcı ve dinleyicinin masaldaki olay ve kişilerle aynileşmenin, “ortak bir yaşantı” oluşturduğunu göstermektedir. Masallar farklı ifadelerle bitmektedir. Örneğin;

“Gökten üç elma düştü: Biri söyleyene, biri dinleyene, biri de bana”

Bu ifade de masalda cereyan eden vakada masal kahramanlarının yanı sıra, anlatıcının ve dinleyicinin de etkin olduğu görülmektedir. Anlatıcı ve dinleyici, kendilerini anlatımın akışına bırakarak masalın sonunda gerçekleşen mutluluktan pay sahibi olmayı dilemişlerdir (Bilkan, 2001: 45).

Masallardaki “dile benden ne dilersem” ifadesi, kayıp mutluluğa ulaşma arzusunu hedef alan ve dinleyicide bu yolda heyecan oluşturan bir ifadedir (Bilkan, 2001: 34). İyi davranışların sonunda mutlaka ödüllendirileceğine olan inanç bu şekilde pekişmiş olacaktır.

Masalların sonunda, olumlu ve sağduyulu kişilerin kazanması dinleyenlere psikolojik bir rahatlama imkânı sağlamaktadır (Bilkan, 2001: 35). Haklının bir gün mutlaka hakkını alacağı ve kimsenin yaptığına yanına kar olarak kalmayacağını somut bir göstergesi olması açısından masallardaki mutlu son önemlidir.

Masal dünyasına girme ve masalla aynileşme, masalı özellikle bir “psikoterapi aracı” ve “psikolojik rahatsızlıklar” ın tedavisinde kullanılabilecek bir tedavi yolu olarak da gündeme getirmektedir (Bilkan, 2001: 46). Olumsuz bir olay ile karşılaşan her bireyin yapmaya koyulduğu ilk şey, böylesi bir tecrübe yaşamış biri ile görüşmektir. Bu olumsuzluğun üstesinden gelebilmek için, atılacak adımların en başında gelmektedir.

Masalarda bu anlamda çocuklara fayda sağlamaktadır. Şayet çocuk, arkadaşları tarafından küçük düşürülmüş ve alay edilmiş ise “Güzel ve Çirkin” masalı okunurken kendisini masaldaki küçük düşürülen kahraman ile aynileştirecektir. Bu masal onun için bir ayna olma görevi üstlenecek ve çocuk o aynada kendini görerek, masal dünyasının içinde dolaşmaya başlayacaktır.

Masalarda Verilen Mesajlar,

Masallar üzerinde yapılmış olan bir araştırmada 90 masal üzerinde çalışılmış ve bu masalarda tespit edilen mesajlara yer verilmiştir.

- a. Etik İletiler
- b. Psikolojik İletiler
- c. Sosyolojik İletiler
- d. Ekonomik İletiler
- e. Öteki İletiler (Helimoğlu Yavuz, 2002: 37).

Etik İletiler: Yalan, dürüstlük, namus

Psikolojik İletiler: Sabır, kararlılık, umut, şans, kıskançlık, şantaj, korku, evham, merak, özeleştirici, iyilik- kötülük, haklılık- haksızlık, zekâ, sağduyu, dikkat, paylaşım, bağışlayıcılık, incelik, dostluk, özveri, saygı

Sosyolojik İletiler: Aile, hukuk, adalet, yönetim, yönetici, öteki insan ilişkileri

Ekonomik İletiler: Paranın gücü, ekonomik dayanışma (Helimoğlu Yavuz, 2002: 37- 38)

En çok verilen Ortak İletiler:

Üzerinde çalışılan 90 masalda tespit edilen ortak mesajlar şöyle sıralanmaktadır:

1. “ İyilikler iyilik bulur, kötülükler kötülük, haklı olan bir gün mutlaka hakkını alır” bu ileti toplam 49 masalda yer almıştır.
2. “Mutluluğa giden yol uzun ve çetindir, her ödülün bir bedeli vardır.” Bu ileti toplam 37 masalda yer almıştır.
3. “ Umutsuzluğa kapılmamalıdır, yaşam yalnız mutsuzluklarla dolu değildir, insana en olumsuz anında bile yardım eli uzanabilir.” Bu ileti toplam 31 masalda yer almıştır.

4. “ Bir şeyin aslını araştırmadan karar vermemelidir.” Bu ileti toplam 17 masalda yer almıştır.
  5. “Özeleştirici yapmak, olaylardan ders almak ve gerektiğinde özür dilemek, insanı eğitir ve davranışlarını daha iyiye götürür.” Bu ileti toplam 14 masalda yer almıştır.
  6. “Sabırlı, tutarlı, kararlı insanlar amaçlarına mutlaka ulaşırlar.” Bu ileti toplam 13 masalda yer almıştır.
  7. “Kıskançlık ve şantaj pek çok insana zarar verir ve sonunda bir bumerang gibi sahibine döner.” Bu ileti toplam 13 masalda yer almıştır.
  8. “Zekâ ve sağduyu, kaba gücü ve zoru yenerek, pek çok sorunu çözer.” Bu ileti toplam 13 masalda yer almıştır.
  9. “Bağışlamak yüce bir erdemdir.” Bu ileti toplam 9 masalda yer almıştır.
  10. “Dış görünüşe aldanmamalıdır.” Bu ileti toplam 8 masalda yer almıştır.
  11. “Büyük sözü dinleyenler rahat ederler, dinlemeyenlerin ise başları derinden kurtulmaz.” Bu ileti toplam 7 masalda yer almıştır.
  12. “Yabancıların yardım önerileri, çekinceyle karşılanmalıdır, her yüze gülen dost sanılmamalıdır.” Bu ileti toplam 5 masalda yer almıştır.
  13. “ Her canlı her canlıya muhtaçtır.” Bu ileti toplam 4 masalda yer almıştır.
  14. “Yalanın ve kurnazlığın getireceği mutluluk çok kısa sürelidir, yalancının mumu yatsıya kadar yanar.” Bu ileti toplam 3 masalda yer almıştır.
- (Helimoğlu Yavuz, 2002: s. 51- 52- 53- 54- 55).

Masalarda ortak olarak verilen mesajlar incelendiğinde bu mesajların din dilinde karşılık bulan ifadeleri aşağıya çıkarılmıştır. Bu mesajların birçoğunun din eğitimiyle örtüşmesi açısından önemlidir.

“ İyilikler iyilik bulur, kötülükler kötülük, haklı olan bir gün mutlaka hakkını alır”

Kim zerre miktarı iyilik yaparsa karşılığını görür, kim de zerre miktarı kötülük yaparsa karşılığını görür. (Din eğitimi)

“ Bir şeyin aslını araştırmadan karar vermemelidir.”

Bilmediğin şeyin ardına düşmemek, iftiradan kaçınmak (Din eğitimi)

“Özeleştirici yapmak, olaylardan ders almak ve gerektiğinde özür dilemek, insanı eğitir ve davranışlarını daha iyiye götürür.”

Tövbe etmek, hata da ısrar etmemek ve Allah'ın tövbe edenleri sevdiği (Din Eğitimi)

“Sabırlı, tutarlı, kararlı insanlar amaçlarına mutlaka ulaşırlar.”

Sabrın sonu selamettir ve Allah sabredenleri sever (Din eğitimi)

“Bağışlamak yüce bir erdemdir.”

Merhamet edin ki merhamet olunabilirsiniz (Din eğitimi)

Çocuğa verilmek istenen ahlak dersi bir öğüt şeklinde verilmek istendiğinde çocuk bunu can sıkıcı olarak bulabilir ve bu öğüdü almak istemez. Bu öğütler masal içine serpiştirilip verildiğinde verilmek istenen mesaj kuru bir öğüt olma özelliğini kaybeder. “ Yalan çok kötü bir şeydir. Sakın yalan söyleme” şeklindeki kuru bir öğüt karşısında çocuğun göstereceği tepki ile “Yalancı Çoban” masalını okuduğumuzda gösterdiği tepki farklı olacaktır. Yine kardeşiyle geçinemeyen bir çocuğa defalarca yaptığımız öğütler belki askıda kalırken, “Hansel ve Gretel” masalı ile vermek istediğimiz mesaj adresine ulaşacaktır.

Şair Orhan Veli, çocuklar için Masal adlı şiirinde şöyle seslenmektedir:

Çocuk gönlüm kaygılardan azade,
Yüzlerde nur ekinlerde bereket;
At üstünde mor kâküllü şehzade;
Unutmaya başladığım memleket.

Fransız Romancı, George Duhamel, masallar hakkında, şöyle söylemiştir: “Olağanüstü olayların ve masalların çocuklara verilmesine taraftarım. Çocukların hayal güçleri, onları ister istemez masalla meşgul olmaya zorlar. Onlara biz masal vermesekte bunu kendileri icad ederler. Hiç olmazsa çocuklara biz de yardım edelim.

Yine Fransız yazar, Andre Maurics masallar konusunda şunu ifade etmiştir: “ Çocuk kitaplarında olağanüstü olayları çıkarmamalı. Çocuk da insanlığın tarihinde görüldüğü gibi, olağanüstülüklerden hoşlanma devri geçirir” (Demiray, akt. Kantarcıoğlu, 1991: 35).

Masallar küçük çocukları, içinde yaşadıkları ortamdan ayırıp bir masal ülkesine götürmekte, orada çeşitli olaylarla karşılaştırıp iyilerin, güzellerin kazandığı mutlu bir sonla bitirmektedir (Ergün, 2008).

1. 2.Kıssanın Eğitimdeki Önemi

Kıssanın eğitimdeki önemi ve eğitime katkıları başlı başına incelenmeye değer bir konudur. Araştırmanın bu bölümünde konuya değinmeye çalıştık. Kıssalar insanlık tarihi kadar eskidir. İlk insan, İlk Peygamber'in yaradılışıyla birlikte kısda da hayatımıza girmiş olmaktadır. Kıssalar eğlenmek, ya da vakit geçirmek amacıyla ortaya çıkmış bir anlatım türü değildir. Kıssalar bir amaca yöneliktir. Vermek istediği ders veya mesajı genellikle dolaylı olarak verir. Kıssanın tarihi yolculuğu aşağıda ifade edilmeye çalışılmıştır:

Bir kültür aktarım biçimi olan kıssanın geçmişine baktığımızda, insanın varlığıyla eş zamanlı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Uzmanların büyük çoğunluğunun kabulüne göre, sistematik bir biçim olarak ilk defa Hindistan'da doğduğu, oradan İran yoluyla Arap ülkelerine, oradan da Batı'ya geçtiği kabul edilmektedir. Tabii ki bu geçiş sürecinde girdiği ortama etki etmenin yanında kendisi de etkilenecek şekilde değişiklikleri yaşamıştır. Nitekim bugünkü roman, hikâye, sinema, tiyatro gibi edebî ve görsel türlerin geçmişinde kıssanın olduğunu söylemek yanlış değildir. Özellikle Kur'an-ı Kerim'in vahyinden sonra İslâm tarihçiliğinde kısda da yeni bir çehre almış ve bu veçhesiyle Batı'ya taşınmış, daha sonra da oradan bize tekrar roman, hikâye ve sinema gibi şekillerde intikal etmiştir. Kültürümüzdeki çok yaygın kullanımıyla hem bilgi aktarımında, hem de eğitim-öğretim faaliyetinde oldukça işlevsel bir rol oynamıştır.. Nitekim “ Türkler Viyana kapılarına nasıl gittiler” sorusuna Yahya Kemal'in “Mesnevi okuyarak...” yani kısda okuyarak şeklinde cevap vermesi de kıssanın kültürümüzdeki önem ve anlamını ortaya koymaktadır (Alpagoş, 2004).

Kısda dinleyen çocuğun önünde bir başka dünyanın kapısı aralanır. Çocuk bu dünyadan içeri süzülür. Aslında karakterler yabancı değildir. Yüzyıllar öncesinde yaşamış olsalar da, hatta nerede ve ne zaman yaşadıkları bilinmese bile sanki bu kahramanlar tanıdiktir. Kıssaların sonu mutlu biter. Bu yönüyle kıssalar masallara benzer. Kıssanın sonunda dinleyenlere payları dağıtılır. Her çocuk kendi payına düşen hisseyi alır. Zaten kısda ile eğitimin amacı “kısadan hisse” dağıtmaktır.

Dolaylı anlatım şeklini kullanan kıssa, canlı sembolizmiyle insanı kendisine ve ait olduğu mekâna ulaştırır. Bundan dolayı onun usta bir ressamın gözler önüne serdiği muazzam bir tablonun insana yaptığı, etkiye benzer etki yaptığını ve muhatabı sözün sihirli gücü altındaki bir yaşama sürüklediğini söylemek mümkündür. Burada söz âdeta söz kalıplarından çıkarak yaşamdan kesitler hâline dönüşürken, söz konusu olay da geçmiş olmaktan sıyrılarak güne ulaşır. Bu şekildeki canlı sembolizmiyle insanları olayların sürükleyiciliği içine çeken kıssa, monoton bir üslûp olmadığından dikkatleri açık bir hâle getirir ve telkin edilmek istenenlerin kolayca alınıp benimsenmesini sağlar. Çünkü devamlı bir şekilde gündeme getirilen çıplak hakikatler ve soyut manalar akli yorar ve dikkatleri dağıtır (Alpagoş, 2004).

Kıssalar insanı adeta gerçekleştiği zaman ve mekâna davet eder. Kıssanın içinde kendini bulan birey, kıssada özdeşleştiği kahramanı dikkatle izler. Kıssada bahsedilen kişiler arasında, kıssanın kahramanı veya kahramanları ile diğer şahıslar yer almaktadır. Kıssanın kahramanı örnek- model olan kişidir. Kıssalarda örnek alınması gereken olumlu karakter örneği ile örnek alınmaması gereken olumsuz karakter örneği bulunur. Hz. Âdem'in iki oğlu kıssasında Habil, olumlu bir karaktere örneği iken, Kabil olumsuz bir karaktere örnektir.

Kıssaların bireyi geçmişe daveti dışında bireyin kıssayı kendi bulunduğu zaman ve mekâna davetinden de söz etmek mümkündür. Birey içinde bulunduğu durumu kıssada anlatılan olayla veya kendisini kıssa kahramanı olan şahısla özdeşleştirdiği durumlarda kıssayı bugüne davet eder. Kıssadan almış olduğu hisse veya model şahısla kendi içinde bulunduğu duruma çözüm üretmeye çalışır. Kıssanın bu gücünden faydalanan birey, hem içinde bulunmuş olduğu problemi çözmüş, hem de iç huzurunu yakalamış olur.

Çocuğuna insanların kalbini kırmaması gerektiğini anlatmak isteyen ve kuru bir öğütle bunu yapmanın bir etkisi olmayacağını bilen bir babanın bu davranışı kazandırmak için takip etmiş olduğu kıssa metodu eğitimde kıssanın önemini göstermesi bakımından güzel bir örnek olmaktadır.

Bir zamanlar oldukça kırıncı ve kendisini kontrol edemeyen haşin bir çocuk vardır. Bir gün babası çocuğa bir çuval dolusu çivi vererek her sinirlendiğinde ya da birisiyle münakaşa etmek istediğinde bahçe kapısına bir çivi çakmasını söyler.

Birinci gün çocuk bahçe kapısına tam otuz yedi çivi çakar. İlerleyen gün ve haftalar içinde çocuk yavaş yavaş kendini kontrol etmeyi öğrenmeye, bahçe kapısına çaktığı çivi sayısı da azalmaya başlar. Sonunda çocuk, her sinirlendiğinde bahçe kapısına çivi çakmanın onu rahatlattığını ve kendisini kontrol etmesini kolaylaştırdığını fark eder. Nihayet çocuğun bahçe kapısına çivi çakmaya ihtiyaç duymadığı gün gelir. Hemen babasına gider ve bugün bahçe kapısına hiç çivi çakmadığını söyler. Bu defa da babası ondan bahçe kapısına çaktığı çivilerden her gün bir tanesini çıkarmasını ister. Artık çocuk sevincini ve kızgınlığını kontrol etmeyi başarmıştır. Aradan uzun günler geçtikten sonra babasına gelerek bahçe kapısındaki tüm çivileri çıkardığını söyler. Bu defa babası oğlunu bahçe kapısının önüne getirip şöyle der:

“Oğlum sen iyi iş başardın. Ama bir de şu kapıda bıraktığın deliklere bak bu kapı artık eskisi gibi olmayacak; birisiyle kavga ettiğin ya da kalbini kırdığın zaman, o kişide tıpkı bu delikler gibi yara açmış olursun. Birisini kırabilir sonra da özür dileyebilirsin. Fakat o yara her zaman kalacaktır. Defalarca özür dilesen de o yara kalıcıdır. Birisini kelimelerle yaralamak, o kişiyi fiziksel olarak yaralamak kadar kötüdür. Dostlar ender bulunan mücevherlerdir. Dolayısıyla onların kıymetini bilmen ve onlarda kırıcı izler bırakmaman gerekir.”

İnsan fitrat itibariyle kıssa dinlemeyi ve anlatmayı sever. Derste konuya uygun bir kıssa anlatılırsa dersin havası birden değişir, öğrencilerin gözleri parlar, hepsi kulak kesilirler. Kıssayı dinleyen kişi, çok kere kıssa kahramanının şahsıyla özdeşleşir. Böylece hayatta gerçekleştiremediği emellerin bir kısmını ya da tamamını kıssada gerçekleştirme fırsatı bulur. Kıssa insanı, içinde bulunduğu dar hudutlardan kurtarıp daha geniş bir dünyaya götürür.

Eğitim faaliyetleri ilk insanla beraber başladığı gibi, bu andan itibaren eğitimle ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Günümüzde artık eğitim denince akla gelen iki kelime “davranış değişikliği”dir. Eğitim hakkında çeşitli tanımlar yapıldığı gibi eğitimle ilgili pek çok yöntem ve metot da geliştirilmeye çalışılmıştır. Din eğitimi de bu alanda yapılan çalışmalardan bağımsız kalmamış ve bu alanda hangi metotlardan faydalanılabileceği konusunda pek çok araştırma yapılmıştır. Bu metotlardan biri de “kıssa ile eğitim”dir.

Eğitim alanında kıssaların ve tarihi olayların büyüleyici etkisi insanlık tarihi kadar eskidir. Hz. Muhammed (s.a.v), kıssanın büyük bir eğitim vasıtası olduğunu bilerek,

ondan ileri derecede faydalanmıştır. Basta bir eğitim kitabı olan Kur'an'da birçok kıssa vardır. Özellikle İslam'ın ilk yıllarında bu kıssalar "İslam eğitimi dersleri" niteliğindedir. Hz. Muhammed (s.a.v) Kur'an kıssalarını tevhid inancını anlatmada muhaliflerini ikna etmede psikolojik bir silah olarak kullanmıştır (Özbek, 1995: 188–189).

Günümüz eğitiminde de sıkça kullanılan bu metodun, eğitimin hedefine ulaşmasında oldukça yararlı bir metot olduğu görülür. Kıssanın, dinleyicinin ruhu üzerinde derin ilmî, içtimaî ve terbiyevî etkisi vardır (Özbek, 1995: 189).

Ayrıca kıssalar, kalp, zihin, göz, kulak vs. tüm duylara hitap ettiğinden daha etkili ve kalıcıdır.

Hz. Peygamber, diğer peygamberlerin kıssalarında kendi benliğinin yansımalarını bulmuş ve onları örnek alarak başına gelen sıkıntıları kolaylıkla aşmıştır. Birçok sorunun çözümünde, kıssası anlatılan peygamberleri izlemiştir. Hz. Peygamberin terapi amaçlı olarak kıssalardan yararlanması bütün müslümanlar için örnek alınması gereken bir uygulamadır. Müslümanlar kıssalardan terapi amaçlı yararlanmayı ciddiyetle denemelidirler. Kıssa ile terapi yöntemi, takip edilen yol ve sonuç bakımından film, roman ve hikaye gibi araçlar vasıtasıyla yapılan terapilerle benzerlik göstermektedir. Terapiye ihtiyacı olan birey film, roman ya da kıssanın içeriği ile kendi ruh hali arasında bağlantı kurar, sorunlarına çözümler bulur. Terapi gören kimse bu yöntemi kullanarak yalnız olmadığını, herkesin bir şekilde sıkıntıyla karşılaşabileceğini kabullenir. Hz. Peygamber, diğer peygamberlerin kıssalarında kendi benliğinin yansımaları ile karşılaşmış, onları kendine model edinmiş, başına gelen sıkıntıları kolaylıkla aşmıştır. Kur'an, kıssa ile terapi örneğini Hz. Peygamberin şahsında gündeme getirmiştir. Ancak, kıssaların terapi işlevleri sadece Hz. Muhammed için değil, ona iman eden mü'minler hakkında da geçerlidir. Kıssalardan terapi amaçlı olarak yardım alan mü'minler sadece Hz. Peygamberin çağdaşları ile sınırlamak doğru olmaz. Her dönemde mü'minlerin Kur'an kıssalarından terapi amaçlı yararlanabileceğini belirtebiliriz. Özellikle Kur'an, Hz. Peygamberin şahsında olsa bile, kıssa yoluyla terapinin imkanını ortaya koymaktadır. Bu ilkedен hareketle her çağda mü'minler kıssa ile terapi yöntemi geliştirebilirler. Hayatın herhangi bir alanında yaşanan sıkıntıya, o alandaki sorunları ve çözümlerini konu edinen kıssalar ile terapi yapılması

denenebilir. Kur'an'ın evrenselliği böyle bir uygulamayı destekler (Kasapoğlu, 2004)

"Kur'an neden kıssalar anlatır" sorusu Kur'an'ın yetiştirmek istediği insan tipiyle alakalıdır. Bu soruya doğru cevap verebilmek için önce "Kur'an nasıl bir insan yetiştirmek istiyor" sorusunu cevaplamamız gerekmektedir”(Harman, 2007).

Bu sorunun cevabını bulmak için kıssalarda anlatılan ve olumlu karakter özelliği taşıyan kişileri incelemek gerekmektedir.

Kur'an'ın yetiştirmek istediği insan tipi hayatın şartlarını gerekçe göstererek kendi sıradanlığını, başarısızlığını, itilip-kakılmasını ve daha da önemlisi ilkelerine göre bir hayat ortaya koyamamasını mazur gören ve gösteren biri olamaz. Çünkü Kur'an'ın bize anlattığı kıssalarda olumlanan ve âlemlere örnek olarak sunulan insanlar hemen her zaman bizlerden daha olumsuz toplumsal şartlarla karşılaşmışlar, ama hiç bir zaman o şartların mahkûmu olmamışlardır. Hep dönüştüren insanlar olmuşlar; dönüştüremedikleri durumlarda dönüştürme olma rahatlığını da seçmemişlerdir” (Harman 2007).

Kur'an'ın eğitim prensiplerinden biri de fitrata uygundur.

Kur'an geçmiş dönem olaylarıyla ilgili pek çok örneğe yer verirken, şaşmaz hedefine yönelik muhtelif fonksiyonlar icra etmektedir. Kur'an tarihin belli dönemlerinde cereyan etmiş bu olayları sahneye koyarken, ya işlediği konuyu örneklendirmekte, ya inananların (veya inkârcıların) içinde buldukları durumun veya sergiledikleri davranışların tarihte yaşanan benzerliklerini hatırlatarak onları teselli (veya tehdit) etmekte, ya çok temel bir ahlak sorununa işaret etmekte, ya da benzer bir amaç gütmektedir. Ama onun gayesi, hiçbir seferinde salt hikâyecilik, edebiyat veya tarihi bir olayın tam olarak aktarılması olarak değerlendirilemez. Bu itibarla, Kur'an'ın tarihle ilgili pasajlarını okurken, anlatılan olaylardan kendi hissemize ne düştüğüne yoğunlaşmak ve bu pasajların Kur'an'ın ilk muhataplarının ruh dünyalarında ne gibi değişiklikler yarattığını tasavvur etmek, Kur'an'ın amacını ön plana çıkaran bir okuma tarzı olacaktır (Güler ve Özsoy, 1998).

Kur'an'da ki kıssalar incelendiğinde ve bunların anlatılış amaçları düşünüldüğünde o anda Hz. Muhammed (sav)'e, uzun vade de Müslümanlara ayna tutulmak istenmiştir. Bu ayna sayesinde Müslümanlar, kendilerini kıssanın içinde görebilecek ve içinde buldukları durumdan kısasa terapisi sayesinde kurtulabileceklerdir. Verimli bir öğretim için Kur'an'daki kıssaların kullanılmasında dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler olmalıdır. Bu ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

Din eğitiminde kullanabileceğimiz ilke ve metotları incelediğimizde konumuzla direkt alakalı olarak örnek olay incelemesi ve dini metinlerden faydalanma ilkesi karşımıza çıkmaktadır.

Kıssa ile eğitimin bir diğer boyutu, kıssaların insanı içinde bulunduğu dar hudutlardan kurtarıp daha geniş bir dünyaya götürmesidir. Orada insan kıssanın zamanı ve mekânındaki kişilerle beraber olur kıssadaki bütün rollerde bulunur. Peygamberlerin kıssalarını dinleyenler yahut okuyanlar, peygamber meclisinde adeta oturur ve adeta olayları yasar. Bunun eğitsel değeri çok yüksektir. Bu tip kıssalardaki hayal gerçek bir hayaldir. Çünkü buradaki olaylar, yaşanmış olaylardır. Sadece şahıslar, zaman ve mekân itibariyle bir intikal söz konusudur. Kur'an kıssalarında vehme dayalı uydurmalar ve efsaneler yoktur (Özbek, 1995:189).

İnsan hayatının üstün ve basit yönleri vardır. Kıssayı izleyen ya da dinleyen kişiler, çok kere kıssa kahramanının şahsıyla özdeşleşirler. Böylece hayatta gerçekleştiremediği emellerinin bir kısmını, ya da gerçekleştirdiklerinin tamamını kıssada gerçekleştirme fırsatı bulurlar. Bazen de bir kısım insanlar, kıssada kendisi gibi başarısız yahut sıkıntılı insanları görür, böylece kıssada bir süre teselli bulup rahatlarlar.

Çocukların büyüklere karşı gösterdiği kahramanlıkları konu alan bir kıssa, çocukları son derece memnun eder. Meselâ bir ilkokul ya da ortaokul öğrencisi Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in kıssasından etkilenebilir. Hz. Hasan ile Hüseyin Hz. Muhammed (S.A.V.)'in torunları ve Hz. Ali'nin oğullarıdır. Bir gün bu iki kardeş abdest alan yaşlı bir adamı görürler. Fakat ihtiyar, hiç de güzel bir abdest almamıştır. Bunu gözleyen kardeşler sağlıklı bir abdestin nasıl alınacağını öğretmek isterler. Ama adam yaşlı olduğundan, bunun ayıp olacağını düşünürler. Sonra kafalarını çalıştırarak son derece güzel bir plan kurarlar. Plan gerçekten enteresandır: Önce, doğru dürüst bir abdestin nasıl alınacağı konusunda aralarında yapmacık bir tartışma başlatırlar. İki de hararetli bir şekilde, birbirlerinden daha güzel abdest aldıklarını iddia ederler. Sonra da bu yaşlı adamın hakemliğine başvururlar. Önce Hasan güzelce bir abdest alır, daha sonra da Hüseyin. Adam ikisini de dikkatlice kontrol eder. Abdestlerini bitirdiklerinde, kararını açıklaması için adama sorarlar. Adam dersini almıştır ve kararını açıklamıştır: "İkinizin abdesti de birbirinden güzel! Asıl ben sizden öğrendim." Çocukların böyle bir kıssadan alacakları hisse, büyüklerden daha çoktur. Çünkü çocuk kendisini, kıssada geçen bir dizi olayların kahramanı olarak görür. Yaşlı bir erkeğin de bu kıssadan alacakları vardır. En azından hata edebileceğini düşünür. Bir kadın ise, kocasının ya da başkalarının hatalarını düzeltme metodunu öğrenmiş olur. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli ders, doğrunun çeşitli şekillerde söylenebileceğidir. Görüldüğü gibi kıssanın psikolojik etkisi çok önemlidir. Çünkü kıssada, insan duygularının müspet kullanılışı, yani başkalarına faydalı olması temsil edilmektedir. Yani zamanla insanların hatalarından zevk alma duygusu dolaylı olarak köreltilmiştir (Yeni Forum, 2000).

Kıssa, insanı, içinde bulunduğu ortamdan alıp farklı bir dünyaya götürür. İnsan adeta zaman ötesine bir yolculuk yapar. Bu yolculuk rahat bir yolculuk değildir. Dağlar ve denizler aşmak gerekmektedir. Hz. Yusuf 'la birlikte olabilmek için meşakkatli bir yolculuk yapmak gerekecektir. İnsanın duygu dünyası da bu yolculuklardan etkilenir. Yusuf'un kardeşlerine, ona iftira atan Vezirin karısına, ona iftira atıldığını bildiği halde susmayı tercih eden şehir sosyetesine öfke duyarken, Dostlarına karşı da sevgi duyar. Bu yolculuklar her ne kadar hayal olsa da bu gerçek bir hayaldir.

Kıssalar, Hz Muhammed (sav) ve tebliği müslümanlar için kimi zaman destek, kimi zaman yol gösterici kimi zaman da öğüt olmuştur. Müslümanlar Mekke döneminde inen ayetlerdeki Hz. İbrahim'in kıssasıyla bir kişi ile de ümmet olunacağını, kâfir ebeveynleri ve kavimleriyle nasıl mücadele edeceklerini, Allah'ın ayetlerini okumayı; Hz. Yunus kıssasıyla yılmamayı; Hz. Nuh kıssasıyla sabrı, taviz vermemeyi, mücadelede sürekli direnişi ve sonucu Allah'a havale etmeyi; Ashab-ı Kehf kıssası ile onlar gibi tağuta baş eğmemeyi sadece Allah'a havale etmeyi; Ashab-ı Uhdud ile gerekirse Allah için canını verebilmeyi; Bahçe Sahiplerinin kıssası ile rızkı Allah'ın verdiğini; daha bir çok kıssa ile Kur'an'ı ahlakı edinmeyi; Medyen vb. kıssalar için azabın ne zaman hak olduğunu vs. öğrenmişlerdir (Barsal:1998).

Din eğitiminin amacı bireylere inanç, ibadet ve ahlak konularında sunulan bilgileri içermektedir. Kıssalara bu açıdan baktığımızda kıssaların inanç konusunda ve ahlaki konularda eğitim vermek amacıyla kullanıldıklarını görmekteyiz. Bu anlamda kıssaları kesin çizgilerle birbirinden ayırmak oldukça zordur. Zira bir kıssa hem inanç hem de ahlakla ilgili aynı anda dersler vermektedir.

İnanç konusunda eğitim vermek amacıyla anlatılan kıssaların başında Hz. Âdem ve İblis Kıssası gelmektedir. Özellikle Allah'a olan iman nasıl olması gerektiği üzerinde durulan bu kıssaya ve bu kıssadan bizlere düşen hisseye üçüncü bölümde ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Aslında Peygamberlere ait tüm kıssalarda Allah'ın varlığından ziyade birliğine değinildiği ve iman nasıl bir iman olması gerektiği anlatılmaktadır.

Ahlaki konularda eğitim veren kıssaların başında Hz. Yusuf Kıssası gelmektedir. Yine inanç konusunda olduğu gibi ahlak konusunda da tüm Peygamber kıssaları bizlere örnek

olmaktadır. Hz. Muhammed (S.A.V) kendisinin güzel ahlakı tamamlamak için gönderildiğini ifade etmiştir.

Hz. İbrahim'in ateşler içinde öleceğini düşünürken ateşin İbrahim'e serin olmasıyla bizler de yeniden hayat buluruz. Onun ateşi gibi olmasa da her birey hayatı boyunca kendi kaldıracağı yük ölçüsünde ateşe girdiğini düşünür. İçine düştüğüne inandığı ateşten kurtulma imkânı olduğunu Hz. İbrahim kıssasıyla öğrenir. İki ateş arasında kaldığını düşündüğü zamanlarda Hz. Musa'ya sunulan üçüncü bir seçeneğin kendisi için de açılacağını bu kıssa sayesinde fark eder. Karanlık bir kuyuya düştüğünü hissettiği zamanlarda kendisini oradan çıkaracak bir elin uzanacağını Hz. Yusuf Kıssasıyla bilir.

Genel eğitim gibi din eğitimi de çocuğa sadece ihtiyacı olan dini bilgileri aktarıp öğretme ve belletmeden ibaret değildir. İslam'ın insanı ulaştırmak istediği nihai hedef, iman ve ahlak olgunluğu olduğuna göre, bilgi bu olgunluğu sağlamada sadece temel bir ihtiyaçtır. Çocuk da onu ancak belli yaştan itibaren almaya ve kavramaya başlar. Oysa çocuğun dini değerler yönünden eğitimini sağlayan diğer etkiler doğumdan itibaren onu sarıp kuşatmaktadır. Bu sebeple din eğitimi sadece belli yaştan itibaren bilgilendirme olarak değil, aynı zamanda doğumla başlayan bir etkileme süreci olarak ele almak gerekir. (Cebeci, 1998)

Bu etkileme sürecinde kıssalar en çok üzerinde durulması gereken konulardan biri olmalıdır.

Okul öncesi çağda çocuğa göre Allah, peygamber, melek, cennet, cehennem, kavramları henüz sırlarla örtülüdür, fakat o bunların üstündeki sır perdesinin kalkmasını ister ve kendine göre sorular sorarak merakını gidermeye çalışır. Bu çağda çocuğun dini nitelikli ilgi ve merakının gelişigüzel şekilde cevaplandırılması veya cevapsız bırakılması onun öğrenme arzusunu köreltebileceği gibi ileriki yaşlardaki öğrenmesini de olumsuz etkileyecektir (Selçuk, 1991: 76).

BÖLÜM 2: KUR'AN KISSALARININ TAHLİLİ

Bu bölümde Kur'an Kıssalarını tahlil etmek amacıyla daha önce yapılmış tasniflerden de faydalanılarak bir tasnif yapma yoluna gidilmiş ve kıssaların din eğitiminde üstlendikleri rollere değinilmeye çalışılmıştır.

2. 1. Kuran-I Kerim'de Anlatılan Olayların Tasnifi

Kıssalarla ilgili yapılan çalışmaları gözden geçirdiğimizde çeşitli tasnifler çıkmıştır. Aşağıda bu tasniflerden bazı örnekler verilmiştir.

Özsoy ve Güler (1998), kıssaları iki gruba ayırmışlardır:

a. Peygamber Kıssaları

1. Hz. Âdem ve Ailesi
2. Hz. İdris
3. Hz. Nuh
4. Hz. Hud ve Ad Kavmi
5. Hz. Salih ve Semud Kavmi
6. İbrahim Ailesi
  - a) Hz. İbrahim, İsmail ve İshak
  - b) Hz. Yakup ve Hz. Yusuf
7. Hz. Lut
8. Hz. Eyyub
9. Hz. Şuayp ve Medyenliler
10. Hz. Musa, Hz. Harun ve İsrailoğulları
11. Hz. Davud ve Hz. Süleyman
12. Hz. İlyas, Hz. Elyesa ve Hz. Zülkifl
13. Hz. Yunus
14. İmran Ailesi
  - a) Hz. Zekeriyya ve Hz. Yahya
  - b) Hz. İsa ve Hz. Meryem

b. Diğer Tarihi Şahsiyetler ve Olaylar

1. Lokman
2. Zulkarneyn ve Ye'cüc- Me'cüc
3. Ashab-1 Kehf
4. Ashab-1 Uhdud
5. Ashab-1 Karye
6. Tuba Kavmi
7. Ress Halkı
8. Sebeliler
9. Romalılar
10. Fil Olayı

Doğan'ın (2001) tasnifi aşağıdaki şekildedir.

1. Mahiyeti itibariyle Kur'an Kıssalarının Sınıflandırılması

- a. Tarihi Kıssalar
- b. Kur'an'ın Nüzülü Esnasında Meydana gelen Kıssalar
- c. Gaybi Kıssalar

2. Edebi Açıdan Kur'an Kıssalarının Sınıflandırılması

- a. Kısa Kıssalar
- b. Uzun Kıssalar

Kıssaların Nevileri

- a) Tarihi Kıssalar
  - aa) Peygamberler İle Geçmiş Ümmetleri Arasında Geçen Kıssalar
  - b) Bazı Önemli Şahsiyet ve Hadiselerin Kıssaları
    - bb) Temsili Kıssalar
- c) Tarihi Kıssalar

Yılmaz'ın (2001) tasnifine göre kıssalar:

Kur'an'da Kıssalar

A. Kıssa Çeşitleri

1. Tarihi Kıssa
2. Vakii Kıssa
3. Temsili Kıssalar şeklindedir.

Güneş'in (2006) yapmış olduğu tasnif ise:

Kur'an Kıssalarının Çeşitleri.

1. Peygamberler ve Ümmetleri Arasında Geçen Kıssalar
2. Bazı Önemli Kişi ve Olaylarla ilgili Kıssalar
3. Kur'an'ın İnişi Sırasında Meydana Gelen Olaylarla ilgili Kıssalar

Şeklindedir.

Yarar'a (1999) göre kıssalar tasnifine baktığımızda ise karşımıza aşağıdaki gruplama çıkmaktadır:

Kur'an-ı Kerim Kıssalarının Sınıflandırılması

1. Tarihi Kıssalar
  - a) Peygamber ve Ümmetleri Hakkındaki Kıssalar
  - b) Bazı Önemli Şahıs ve Hadiselerin Kıssaları
2. Kur'an'ın Nüzülü sırasında Meydana gelen kıssalar
3. Gaybi Kıssalar

Edebi olarak Kıssalar

1. Uzun (ayrıntılı) Kıssalar
2. Orta Uzunluktaki Kıssalar
3. Normal Kısalıktaki Kıssalar
4. Kısa Kıssalar

Daha önce yapılmış olan bu çalışmaları incelediğimizde karşımıza çıkan tasniflerin ışığında II. Bölümün 1. kısmında benzer bir tasnife gitmeyi uygun bulduk. 2. kısımda ise tezimizin konusu gereği kıssaları din eğitimi açısından gruplamaya çalışarak önceki çalışmalardan farklı bir tasnif yapma yoluna gittik.

1. Kuran-I Kerim’de Anlatılan Olayların Tasnifi.

- 1.Kur’an’da Geçen Peygamber Kıssaları
- 2.Kur’an’da İsim Belirtilerek Anlatılan Kıssalar
- 3.Kur’an’da İsim Bahsedilmeden Anlatılan Kıssalar

2. Kur’an’daki Kıssaların Din Eğitimi Açısından Üstlendiği Roller

1. Metot sunan kıssalar
2. Somutlaştıran Kıssalar
3. Örnek -Model Olan Kıssalar
4. Ders veya Mesaj İçeren Kıssalar

Bu tasnif neticesinde çalışmamızı yaparken Kur’an’da kısya olarak anlatılan olayları mercek altına alıp incelemeye çalıştık. Kur’an’da adı geçen Peygamberleri ele alırken herhangi bir kısya ile anlatılmayan fakat adı birkaç yerde zikredilen peygamberlere yer vermedik. Tespit ettiğimiz /Kur’anda geçen peygamber kıssalarını zikrelelim:

2.1.1.Kur’an’da Adı Geçen Peygamber Kıssaları

Kur’an’da anlatılan peygamber kıssaları başlığı altında kıssaları incelerken, Kur’an’da adı geçen fakat herhangi bir kıssası bulunmayan peygamberleri bu başlık altında incelemedik. Tezimizin konusu Kur’an’daki Kıssaların Din Eğitimi açısından Değerlendirilmesi olması sebebiyle, Kur’an’da kıssası anlatılan Peygamberlere yer verdik.

Kur’ân kıssaları, hayat öyküleri demektir. Kur’ân’da geçmiş peygamberlere ve milletlere dair kıssalar vardır. Kur’ân kıssalarının amacı, tarihi olayları anlatmak değil, insanlara ibret dersi vermektir. Bu sebeple kıssalar, bir surede değil farklı surelerde yeri geldikçe anlatılmış ve tekrar edilmiştir. Âdem ile melekler ve şeytan, Âdem ile Havva, Âdem ve oğulları, Lokman ve oğluna öğütleri, Yusufu kardeşlerinin kıskançlığı, kuyuya atılması, Vezirin hanımı ile arasında geçen hadise, hapse girmesi, maliye bakanı olması, Musa Peygamber, Firavun ve Yahûdilerle olan olaylar, inek ve Hızır hadisesi, Süleyman (a.s.) ve Belkıs, İsa (a.s.) ve annesi Meryem, İsrailoğulları, Zülkarneyn, İbrahim (a.s.) ve Nemrut, gibi birçok kısya ve olay anlatılmaktadır. Bu kıssalar, hayal ürünü değil, bizzat hayatta yaşanmış, gerçek olaylardır. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 25.01.2008)

Âdem Peygamber Kıssası

İlk insan, ilk peygamberdir. Kur'an'da onun yaratılışı ve iblisin isyanı ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Ayrıca eşi ile birlikte cennette yaklaşımları yasak olan bir ağacın meyvesinden yemeleri ve ceza olarak dünyaya indirilmelerinden bahsedilmektedir. İki oğlu arasında geçen kurban adama olayı ve bunun sonucunda yaşanan kıskançlık neticesinde yeryüzünde ilk cinayet işlenmiştir.

Nuh Peygamber Kıssası

Peygamber olarak gönderildiği toplum içinde uzun bir süre (950 yıl) yaşamıştır. Hz. Nuh içinde bulunduğu topluma tebliği sırasında çok sıkıntılar çekmiş, horlanmış ve toplumun dışına itilmek istenmiştir. Toplumunu daveti sonucunda kendisine inanmayanlar üzerine gelecek azaptan kurtulabilmesi için bir gemi inşa etmesi ve kendisine inanlarla birlikte gemiye binmesi emredilmiştir. Hz. Nuh gemiyi inşa ederken inkârcı toplum onunla alay etmeye devam etmiştir. Toplumun üzerine gelecek olan tufan gelmeden önce Allah'ı Teala ona her cins canlıdan birer çifti ve kendisine inananları gemiye bindirmesini emretmiştir. Eşi ve oğlu kendisine inanmadıkları için gemiye binmemişlerdir. Tufan, geçip de sular çekilince emniyet içinde gemiden inmişlerdir

Hud Peygamber Kıssası

Ad kavmine Peygamber olarak gönderilmiştir. Ad kavmi de diğer inanmayan toplumlar gibi aynı gerekçelerle Hz. Hud'a inanmamakta ısrar etmişlerdir. Kendilerine gelen tebliğ sonucunda inkârlarının devam etmesi üzerine Ad Kavmi de helak olmuştur.

Salih Peygamber Kıssası

Semud Kavmine peygamber olarak gönderilmiştir. Bu kavim birbirlerine düşman olan iki topluluktan oluşmaktadır. Hz. Salih'in mucizesi bir dişi devedir. Hz. Salih bu deveyi serbest bırakmalarını ve ona zarar vermemelerini, su içme hakkının da sıra ile gözetilerek yapılmasını istemiştir. Şehirde bozgunculuk yapan bir grubun deveyi öldürmesi üzerine onları bir çığlık şeklinde azap yakalamıştır. Dizleri üzerinde çöküp kalmışlardır. Semud kavmi dağları ve yüksek kayaları oyarak yapmış oldukları gösterişli evleriyle ünlüdür.

Lut Peygamber Kıssası

Ahlaki yönden bozuk bir topluma peygamber olarak gönderilmiştir. Lut Kavminin ahlaki yapısı son derece bozuktur. Bozgunculuk, yol kesmek, haddi aşmak, toplantılarında edebe aykırı davranışlarda bulunmak ve daha önce hiçbir toplumun bulaşmadığı eşcinselliğe yönelmek onların Kur'an'da anlatılan gayri ahlaki davranışlarından. Yüce Allah Hz. Lut'a, kendisinin tüm çabalarına rağmen arınmaya yanaşmayan bu toplumu, arkasına dahi bakmadan sabaha yakın bir vakitte terk etmesini ailesini ve kendisine inananları da yanına almasını emretmiştir. Fakat eşi geride kalanlardan olmuştur. Çünkü Hz. Lut'un eşi bu ahlaki olmayan davranışı onaylayanlardandır. Hz. Lut ve ailesinin yurtlarını terk etmesinden sonra sert taşların yağdırıldığı bir yağmur Lut kavminin sonu olmuştur.

İbrahim Peygamber Kıssası

Göklerin ve yerin sevk ve idaresini yürüten bir varlığı aradığı, gökcisimlerinin bu görevleri yaptığını düşündüğü ve onların kaybolmasıyla gerçek yaratıcının idrakine vardığı anlatılmaktadır. İbrahim (a.s) kavmini, babasını, Nemrut'u tek bir olan Allah'a inanmaya davet etmiş fakat bir sonuç alamamıştı. Hatta kimsenin tapınakta olmadığı bir gün putların boynunu balta ile devirmiş ve kavmine bir ders vermek için baltayı en büyük putun boynuna asılı bırakmıştı. Nemrut tarafından ateşe atılmış fakat Allah'ın "Ey ateş İbrahim'e karşı serin ol" emriyle ateş gül bahçesine dönüşmüştü. Ancak başta babası Âzer olmak üzere halk, İbrahim (a.s)'a inanmayıp onu inkâr etmişti. İbrahim (a.s), babasının bu hareketine kızmamış, ona darılmamıştı. Hatta onun için Allah'tan rahmet dilemişti. Hz. İbrahim'in İsmail adlı bir oğlu olduktan sonra ilerleyen yaşlarda İshak adlı oğluyla müjdelenmiştir. Kâbe'yi oğlu İsmail'le birlikte onarmıştır. Teslimiyet örneği bir peygamberdir. Oğlu İsmail'i rüyasında Allah'a kurban ettiğini görmesi üzerine oğlunu kurban etmek üzereyken Allah tarafından bir koçla ödüllendirilmiş ve bu büyük imtihanı da teslimiyeti sayesinde başarmıştır.

İsmail peygamber Kıssası

Hız. İbrahim'in oğludur. İbrahim Suresinde babasının kendisini annesiyle birlikte Hicaz Bölgesine bırakışı orda annesiyle birlikte yaşadığı sıkıntılar anlatılmaktadır. Hız. İbrahim oğlu İsmail'i rüyasında kurban ettiğini görmesi üzerine bu emre teslim

olmuştur. Baba ve oğlun bu teslimiyetleri mükâfatını bulmuş Allah'ı Teala İsmail'in yerine kurbanlık koç göndermiştir. Babasıyla birlikte Kâbe'nin onarılmasında çalışmıştır. Hacla ilgili pek çok merasim ve kurban kesme konularında Hz. İbrahim'le birlikte Müslümanlara örnek olmuştur.

Yakup ve Yusuf peygamber Kıssası

Hz. Yusuf Kıssası Kur'an'ı Kerim'de "Kıssaların en güzeli" olarak anlatılan kıssadır. Kur'an'da toplu olarak bir surede, baştan sona anlatılan tek kıssa onun kıssasıdır. Hz. Yakup'un oğludur. Kuyuya atılışı, bir kervan tarafından kuyudan çıkarılışı, mısırdaki köle olarak satılması ve köle olarak alındığı evde gelişen olaylar, zindana atılması, rüyaların yorumunu öğrenmesi, zindandan çıkışı, Mısır'a hazine bakanı oluşu, kardeşleriyle karşılaşması Kur'an'da ayrıntılı olarak anlatılan konular arasındadır.

Şuayb Peygamber Kıssası

Hz. Şuayb Medyen ve Eyke Halkına peygamber olarak gönderilmiştir. Hz. Şuayb bu toplumların bozulmuş ticari ahlakını düzeltmeye çalışmıştır. Ayrıca Kur'an'da Medyen halkının Hz. Şuayb'ı alaya alması, Hz. Şuayb'ın tebliğe devam etmesi, Medyen halkının Hz. Şuayb'ı tehdit etmesi ve Medyen halkının helak edilmesi ile Eyke Halkının çağrıya olumsuz cevap vermesi ve helak edilişi anlatılmaktadır.

Musa ve Harun Peygamber Kıssası

Hz. Musa Kur'an'da kendisinden ve mücadelesinden en çok bahsedilen bir peygamberdir. Hz. Şuayb'ın damadıdır. Doğduğu dönemde yaşanan olaylar, annesi tarafından Nil Nehri'ne bırakılışı, Firavun'un Sarayında büyümesi, bir Kıpti'nin öldürülmesi olayına karışması, Medyen'e gidişi, Şuayb (a.s)'ın kızı ile evlenmesi, Mısır'a dönerken Allah tarafından ilk vahyi alması, mucizelerle Firavun'a gidişi, İsrailoğullarını Firavun'un zulmünden kurtarmak için yapmış olduğu mücadele, Kızıldeniz'i geçmesi, Tur Dağı'nda Allah'ı Teala ile görüşmesi ve döndüğünde kavmini tekrar eski inançlarına dönmüş bulması, kardeşi Hz. Harun'un kendisine yardımcı kılınması Kur'an'da anlatılan olaylar arasındadır.

Davud Peygamber Kıssası

Önceleri Talut'un ordusunda bir asker olarak savaşmış, daha sonra Peygamberlik göreviyle birlikte İsrailoğullarına hükümdar olmuştur. Sesinin güzelliği ve demir ustalığı ile meşhur olmuş bir peygamberdir. Kur'an'da iki ortak arasında vermiş olduğu bir hüküm anlatılmaktadır.

Süleyman Peygamber Kıssası

Hz. Davut'un oğludur. Kur'an'da kendisine verilen üstün özelliklerden bahsedilmektedir. Kuşlarla konuşabilme yeteneğine sahiptir. Ordusu rüzgârlar, cinler ve insanlardan oluşmaktadır. Rüzgâr emrine verilmiştir. Sebe Kraliçesi Belkıs'ı dine daveti anlatılmaktadır.

Yunus Peygamber Kıssası

Gönderildiği halkın kendisinin davetine aldırması üzerine yaşadığı şehri terk etmiştir. Bindiği gemiden denize atılmış, bir balık tarafından yutulmuş ve bir mucize olarak kendisini yutan balığın midesinde yaşamıştır. Hataları için samimi olarak tövbe etmiş, Allah'ın affetmesi üzerine yeniden şehrine dönmüştür. Bundan sonra toplumun tamamı kendisine iman etmiştir ve bu özelliğe sahip tek peygamberdir.

İsa Peygamber Kıssası

İsa Aleyhisselâm, Hazret-i Meryem'in oğludur. Babasız olarak dünyaya gelmiştir. Daha beşikteyken konuşmuştur. Ölüleri diriltmiş hasta ve körleri iyileştirmiştir. Kur'an'da kendisine sadece on iki havarinin inandığı anlatılmaktadır.

2.1.2 Kuran'da İsim Belirtilerek Anlatılan Kıssalar

Bu bölümde kıssalarla ilgili özet bilgilere yer verilmiştir. Kıssalarla ilgili detaylı bilgilere II. Bölümde "Kur'an-ı Kerim'deki Kıssaların Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi" adlı başlık altında yer verilecektir. Ayrıca Kur'an'da adı geçen fakat bir kıssa şeklinde anlatılmayan şahıslara bu bölümde yer verilmemiştir. Bu bölümdeki kıssalar ele alınırken alfabetik sıra takip edilmiştir.

Ashabi- Kehf Kıssası

Mağara halkı, mağara sahipleri demektir. Ashâb-ı Kehf ile kastedilen insanlar; kâfir bir toplumdaki kaçıp dağda bir mağaraya sığınan bir grup mü'mindir.

Kur'ân'da mağaraya sığınanların gençler olduğu, mağarada yıllarca uydukları, köpeklerinin de yanlarında bulunduğu, belli bir süre sonra uyandıkları, aralarında mağarada ne kadar kaldıklarını konuştukları, içlerinden birinin şehre gümüş para ile yiyecek almaya gittiği, mağarada 309 yıl kaldıklarının söylendiği, ancak ne kadar kaldıklarını Allah'ın bildiği ifade edilmiştir.

Karun Kıssası

Hz. Musa döneminde yaşamıştır. Hz. Musa'nın kavmindendir. Hz. Musa'nın daveti karşısında onu büyücü olmakla itham edenler arasındadır. Bununla da yetinmeyip Musa'ya iman edenlerin oğullarını öldürüp kadınlarını sağ bırakın emrini verenlerden biridir. Kavmine karşı azgınlık ettiği ifade edilmektedir. Kendisine verilen hazinenin anahtarlarının güçlü, kuvvetli bir topluluk tarafından zor taşınacağı ifade edilerek ne kadar zengin olduğundan bahsedilmiştir. Bu zenginlik karşısında Hz. Musa'ya inanan kimseler ona bazı tavsiyelerde bulunmuşlardır:

1. Şırmaması gerektiğini
2. Ahiret yurdunu gözetmesini
3. Dünyadaki nasibini de unutmamasını
4. İhsan da bulunmasını
5. Bozgunculuk yapmamasını

Karun kendisine verilen bu zenginliğin kendi ilmi sayesinde verildiğini düşünmüştür. Bir gün bu ihtişamlı toplumun karşısına çıkmış ve dünya hayatını arzu edenler bu zenginliğe gıpta etmişlerdir. İlim sahibi kişiler ise Ahiret sevabının daha hayırlı olduğunu buna da ancak sabredenlerin kavuşacağını ifade etmişlerdir. Tüm bu uyarılar karşısında tavrından vazgeçmeyen Karun'un bu saltanatı yerle bir edilmiştir.

Hız. Meryem Kıssası

Kur'an'da Hz. Meryem, adı doğrudan telaffuz edilen tek kadındır ve pek çok kez anılmaktadır. 19. Sure "Meryem" suresidir. Ayrıca Meryem'in çok önemli bir kişi olduğuna ilişkin pek çok ayet bulunmaktadır. Örneğin: "Meryem oğlu İsa'yı ve annesini büyük bir mucize kıldık ve her ikisini de oturmaya elverişli, akarsulu yüksek bir yere yerleştirdik."(Mü'minun 23/50).

Kur'an'a göre, Hz. Meryem, İmran'ın kızıdır, Harun adında bir erkek kardeşi bulunmaktadır. Hz. Meryem'e Hz. İsa'yı doğuracağı Cebrail tarafından müjdelenmiştir. Doğum insanlardan uzakta, bir hurma ağacının altında gerçekleşir. Hz. İsa babasız dünyaya geldiği için Hz. Meryem utanmakta ve üzülmemektedir. Ancak ilahi bir ses, kendisine üzülmemesini, doğacak çocuğun şerefli kılındığını söyler. Meryem, bebekle birlikte topluluğun arasında döndüğünde, iffetsizlikle suçlanır. Hz. Meryem, mucize olarak beşikte konuşan bebeğini masumiyetine kanıt olarak gösterir. Bebek İsa konuşarak Allah'ın kendisini peygamber yaptığını, annesine iyi davranmayı öğütlediğini söyler (Meryem, 19/16–34).

Kur'an'da Hz. Meryem'in, Yahya peygamber'in babası olan Hz. Zekeriya'nın koruması altında büyüdüğü anlatılır. Hz. Zekeriya, Hz. Meryem'in bulunduğu mabede her girişinde, yanında bir miktar yiyecek bulur. Bu yiyeceğin kaynağını sorduğunda Meryem, "'Bu Allah'ın katındandır' cevabını verirdi. Çünkü Allah dilediğini düşünülmeden yerden hesapsızca rızıklandırır" (Al-i İmran 3/37).

Yine bu surede, melekler Meryem'e şu şekilde hitap ederler: "Ey Meryem! Allah seni seçti, arıttı ve dünyaların kadınlarına seni üstün tuttu." (Al-i İmran 3/42).

Sebe Melikesi Kıssası

Hız. Süleyman'ın kuşu Hühüd uzak diyarlardan bilgi getirir ve gördüğü bir topluluğun sapıklığa düştüğünü haber verir. Süleyman Peygamber o topluma hak dine davet mektubu gönderir. Tebliğ mektubu eline geçen Sebe Melikesi, onun bir Allah Resülü olan Süleyman'dan geldiğini anlar ve ne yapılması gerektiğini, ileri gelenlere danışır. İleri gelenler bu duruma karşı, Sebe Melikesine yetki vererek, onun vereceği kararları

uygulayacaklarını bildirirler. Sebe Melikesi, Süleyman (a.s)'ın bir peygamber olduğunu ve bir peygamberin savaştan maksadının İslam'ı tebliğ etmek olduğunu bilmediğinden, ona hediyeler göndererek ülkesini korumak ister. Süleyman (a.s), gerçek anlamda değer verilmesi gereken şeyin mal ve dünya ziyneti olmadığını, bir müslümanın dünya dolusu kıymetli şeyleri olsa bile, Allah'ın verdiği ve vereceğini vaat ettiğini tercih etmesi gerektiğinin örneğini Hak Dini karşı tarafa tebliğ etmeye çalışır. Sebe Melikesinin tahtını bir ilim adamı Hz. Süleyman'ın sarayına mucizevî bir şekilde getirir. Bu yaşanan olaylardan sonra Sebe Melikesi Âlemlerin Rabbi olan Allah'a iman etmiştir.

Talut ve Câlût Kıssası

Başlarında Câlût adında bir kral bulunan bir toplum İsrailoğullarına saldırıp onları perişan ettiler. İsrailoğulları da, kendi peygamberlerinden, düşmanlarıyla çarpışmak için kendilerine bir kumandan tayin etmesini istediler. Allah'u Teala onların başına Talut'u hükümdar olarak tayin etti. İsrâiloğulları onun krallığını tasvip etmek istemediler; işi zenginlik ve kısır kavmiyet noktasından ele almaya çalıştılar. Oysa ayette ifade edildiği gibi, Yüce Allah, Tâlût'a ilimde ve cisimde, maddî ve manevî yönden bir üstünlük vermişti. Tâlût komutanlığı ele aldıktan sonra, askerleriyle Câlût'a karşı cihada çıktı ve önce askerlerini denedi. Askerlerinden ihlâslı ve samimi olanlar belirlendikten sonra, düşmanlarıyla cihada devam etti. Dâvûd (a.s.), Tâlût'un komutasında toplanmış bulunan İsrailoğullarının arasındaydı ve karşı ordunun başında bulunan Câlût'u öldürdü. Böylece İsrailoğulları bu savaşta galip çıktı.

Zulkarneyn Kıssası

Allah'ın kendisine ihtiyaç duyduğu her konuda “sebe” ve “vasıtalar” verdiği, bunlar sayesinde de “Güneş'in battığı yere”, “Güneş'in doğduğu yere” ve “İki sedd (dağ) arasına” olmak üzere üç ayrı yere seyahate çıkmış olan bir şahsiyettir. Kendisinin Peygamber mi, veli mi, melek mi, hükümdar mı olduğu hususunda net bir bilgi yoktur. Kur'an Onun kimliği hakkında bilgi vermemektedir.

2.1.3. Kur'an'da İsim Belirtilmeden Anlatılan Kıssalar

Bu bölümde kıssalarla ilgili özet bilgilere yer verilmiştir. Kıssalarla ilgili detaylı bilgilere II. Bölümde “Kur'an-I Kerim'de Ki Kıssaların Din Eğitimi Açısından

Değerlendirilmesi” adlı başlık altında yer verilecektir. Bu bölümdeki kıssalar ele alınırken alfabetik sıra takip edilmiştir.

Hız. Âdem’in Oğulları Kıssası

Kur’an’da Allah’a kurban adayan Hz. Âdem’in iki oğlundan bahsedilmektedir. İsimleri Kur’an’da bahsedilmediği için bu kıssayı bu kategoride ele almayı uygun bulduk. Onlardan birinin kurbanı kabul edilmiş diğerininki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen, kardeşini öldüreceğini söylemiş, kardeşi ise kendisine karşılık vermeyeceğini ifade etmişti. Bir karganın diğer ölü bir kargayı nasıl gömdüğünü görerek kardeşini gömen bu oğul yeryüzündeki ilk cinayeti de işlemiş oluyordu.

Ashab-ı Karye Kıssası

Şehir veya köy halkı demektir. “Ashâb-ı Karye” tabiri, Kur’ân’da sadece Yâsîn sûresinin 13. âyetinde geçmektedir. Sözü edilen şehir halkı kendilerine gönderilen iki elçiyi yalanlamışlardı. Üçüncü bir elçi gönderildi. Şehir halkı, elçilere “sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Sözüünüzden vazgeçmezseniz sizi taşlarız, size azap ederiz” demişlerdi. Şehir halkından biri, “Ey kavmim! Peygamberlere uyun” demiş, iman ettiğini açıklamıştı. Halk, bu mü’mini öldürmüş, Allah da bunları korkunç bir sesle helâk etmiştir (Yâsîn, 36/13–29).

Ashâb-ı Karye’nin kimler olduğu, gönderilen elçilerin ve îman eden kişinin isimleri Kur’ân’da bildirilmemiştir. Ancak rivayetlere göre, “Ashâb-ı Karye” Antakya halkıdır. Söz konusu elçileri de Hz. İsa (a.s.) göndermiştir. Elçilere arka çıkıp iman eden kişi ise Habîbü’n-Neccâr’dır (Diyanet İşleri, Başkanlığı, 05. 10.2007).

Bahçe Sahipleri Kıssası

Kalem ve Kehf suresindeki, bahçe sahipleri kıssalarının yer aldığı Kur’an ayetlerinde, bahçe sahiplerinin kimlikleri hakkında bilgi verilmemektedir. Kehf Suresi’nde bahçe sahibi iki arkadaşın hikâyesi anlatılır (Kehf Suresi 12/32- 44). Bunlardan biri oldukça gösterişli, diğeri ise onun kadar gösterişli olmayan iki bahçe/bağ sahibiydi. Sonuçta gösterişli bahçe sahibi olan nankörlük yaparak inkâra sapsmış, öteki ise azan arkadaşına rağmen şükreden bir kul olarak, sapan arkadaşını yola getirmek için çırpınmıştır.

Harap Olmuş Bir Kenti İzleyen Adamın Kıssası

Bakara Suresi'nde harap olmuş virane bir şehri izleyen ve bu şehrin artık eski haline gelemeyeceğini söyleyen bir adam'ın başından geçenler anlatılır. Adam yaklaşık yüz yıl kadar ölüm halinde orda kalır. Yanında da eşeği ve üzerinde yiyecekleri de vardır. Yüz yıl sonra diriltildiğinde eşeği hala yanında ve yiyecekleri bozulmamış durumdadır. Kendisine orada o halde ne kadar kaldığı sorulduğunda cevabı tıpkı Ashab-ı Kehf'in cevabı gibidir: "Bir gün ya da bir günden daha az kaldım"

- *Ya da şu kişiyi görmeliydin. Tavanları çökmüş, duvarları üzerlerine yıkılmış bir kente uğramıştı. "Allah burayı ölümünden sonra nasıl diriltecek?" dedi. Allah hemen onu yüz yıl ölü bıraktı. Sonra diriltti. "Ne kadar kaldın?" diye sordu. "Bir gün kaldım... Belki bir günden de az" dedi. Allah dedi ki: "Yok, tam yüz yıl kaldın. Yiyeceğine ve içeceğine bak, bozulmadılar. Bir de şu eşeğe bak... – Seni insanlara bir belge yapalım. – (Eşekten kalma) kemiklere bak, onları nasıl birleştireceğiz, sonra ete büründüreceğiz". Bunları açık açık görünce, o kişi şöyle dedi: "Artık biliyorum! Allah'ın gücü, gerçekten, her şeye yeter" (Bakara2/ 259).*

Hızır'ın İlim Sahibi Kişinin Kıssası

Hızır ile birlikte bir yolculuk yapan ilim sahibi Salih bir kuldür. Kuran'da adı zikredilmemektedir. Fakat hadis kaynakları onun adının "Hızır" olduğunu söylemektedir. Bu yolculuk sırasında birtakım sıra dışı olaylar yaşanır. İlim sahibi olan kişi Hızır'dan iç yüzünü anlayamadığı bu olaylar karşısında sabretmesini istemiştir. Birlikte yolculuğa başlarlar. Yolculuk esnasında başlarından geçen olaylar karşısında hayretini gizleyemeyerek sorular soran Hızır bu yaşanan olayların iç yüzünü anlatır.

2.2. Kur'an'daki Kıssaların Din Eğitimi Açısından Üstlendiği Roller

Din eğitiminde kıssalar farklı amaçlara hizmet etmektedir. Kıssalardan bazen örnek vermek adına faydalanırken bazen de somutlaştırma, ders veya mesaj verme, metot sunma amacıyla faydalanılmaktadır. Bu kısımda kıssaların bu manada nasıl kullanıldığına işaret etmek maksadıyla bazı kıssa örneklerine yer verilmiştir. Fakat

unutmamak gerekir ki kıssalar çoğu zaman bu amaçların hepsine veya bir kaçına hizmet etmektedir.

2.2.1. Metot- Yöntem Sunan Kıssalar

Anlatım: İnsanoğlunun hayatı akıl ve kalp mücadelesiyle geçer. Akıl evet dediğine kalp hayır derken, kalbin evet dediğine de akıl hayır diyebilmektedir. Bu karmaşadan minimum düzeyde etkilenecek akıl ve kalp birlikteliğini sağlayabilen nadir insanlar da vardır. Bu dengeyi yakalayabilmek oldukça zordur. Sadece akıl veya sadece kalp ile alınan karar sonunda yanılma oranı yüksek iken, akıl ve kalp birlikteliği ile alınan karar en doğru karar olabilmektedir. İnsanoğlu en doğru kararı akıl ve kalp birlikteliği sayesinde vermektedir. İnsanların ya akılcı ya da duygusal bir yapıya sahip olmaları bu kargaşayı yaşadıklarının bir delilidir. Kur'an Kıssaları insanoğlunun bu yapısını göz önünde bulundurarak, hem akla hem de kalbe hitap etmektedir.

Kur'an kıssalarının kiminde akla hitap daha ağırlıklı, kiminde ise kalp ve duygulara hitap daha ağırlıklıdır. Fakat her bir hitabında diğer yönü de ihmal etmez (Şimşek, akt. Zengin, 1998:1001–1002).

Kıssa İçinde Kıssa Metodu

Kur'an'daki kıssaları incelediğimizde bazı kıssaların içine yerleştirilmiş kıssayla ilgili olan fakat başlı başına bir kıssa diyebileceğimiz kıssaların da anlatıldığını görmekteyiz. Bu metoda "kıssa içinde kıssa anlatma" metodu diyebiliriz. Kur'an'da bu metoda örnek olarak Hz. Musa Kıssası içine yerleştirilmiş, Hızır a.s Kıssası, Süleyman Peygamber kıssası içine yerleştirilmiş, Sebe Melikesi Kıssası örneklerini verebiliriz. Bu manada bizde çocuklara kıssa anlatırken bu metodu kullanarak, hikâye içine kıssa serpiştirme yoluna gidebiliriz. Bu konuda yapılmış örnek bir çalışma ekte sunulmuştur. (bkz. Ek:3)

Tasviri Anlatım

Kıssa anlatılırken kıssanın geçtiği yer, mekân, şahıslar ve ortam bazen öylesine anlatılır ki muhatabın bu anlatım üzerine hayalinde kıssa adeta resmedilmiş olur.

Ona "köşke gir" denildi. Köşkü görünce onu(zeminini) derin bir su sandı ve eteklerini topladı. Süleyman ona "Bu, (zemini) billurdan döşenmiş bir köşktür" dedi. Belkıs, "Ey

Rabbim! Şüphesiz ben nefsimi zulmetmişim. Şimdi ise Süleyman ile birlikte âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum" dedi (Neml 27/44).

(Orada olsaydın) güneş doğduğunda onun; mağaralarının sağ tarafına kaydığını, batarken de onlara dokunmadan sol tarafa gittiğini görürdün. Kendileri ise mağaranın geniş bir yerinde idiler. Bu, Allah'ın mucizelerindedir. Allah kime hidayet ederse işte o, doğru yolu bulandır. Kimi de şaşırtırsa, artık ona doğru yolu gösterecek bir dost bulamazsın (Kehf 18/ 17).

Uykuda oldukları halde sen onları uyanık sanırsın. Biz onları sağa sola çeviriyorduk. Köpekleri de mağaranın girişinde iki kolunu uzatmış (yatmakta idi.) Onları görseydin, mutlaka onlardan yüz çevirip kaçardın ve gördüklerin yüzünden için korku ile dolardı (Kehf18/18).

Güdüleme

Kur'an kıssaları bazen kıssadaki en ilgi çekici sahne anlatılarak başlar. Eğitimde "güdüleme" dediğimiz bu metot kıssalarda da kullanılmaktadır.

"Musa'nın haberi ulaştı mı? Hani bir ateş görmüştü de ailesine, "Siz burada kalın, ben bir ateş gördüm (oraya gidiyorum). Umarım ondan size bir kor ateş getiririm yahut ateşin başında, yol gösterecek birini bulurum" demişti. Ateşin yanına varınca ona şöyle seslenildi: "Ey Mûsâ!...."(Taha 20 /9- 10).

"Yoksa siz Yakub'un, ölüm döşeginde iken çocuklarına, "Benden sonra kime ibadet edeceksiniz?" dediği, onların da, "Senin ilahına ve ataların İbrahim, İsmail ve İshak'ın ilahı olan tek bir ilâha ibadet edeceğiz; bizler ona boyun eğmiş müslümanlarız." dedikleri zaman orada hazır mı bulunuyordunuz?" (Bakara2 /133).

Olaylar Arasında Boşluk Bırakma

Bu anlatım şeklinde kıssa anlatılırken, muhatabın rahatlıkla hayalinde tasavvur edebileceği bölümlerin atlanıp başka bir bölüme geçilmesidir. Burada ki metottan kasıt ayrıntılar üzerinde zihni yormadan öz üzerinde düşünmeyi sağlamaktır.

Hz. Yusuf Kıssası anlatılırken kuyudan çıkarılıp Mısır'da Hazine Bakanına satılmasından sonra, çocukluğu ile ilgili bölümler anlatılmayıp, gençlik dönemine geçilmektedir (Şengül, 1994).

Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Cennette yasak olan ağaca yaklaşmamaları emri üzerine, şeytanın onları melek olma ve sonsuz yaşama isteği ile kandırması olduğu ifade edilirken bu süreçte geçen diyaloga yer verilmez. Muhatap bu diyalogu kendi hayal dünyasında canlandırır.

Kıssalarda Hayvanların Konuşturulması Metodu (Fabl)

Bu metoda Kur'an'da adını da bir hayvan isminden alan Neml yani, karınca Suresinde rastlanmaktadır. Bu surede bir karıncanın ve Hüdhüd adlı bir kuşun konuştuğunu görmekteyiz.

Nihayet karınca vadisine geldikleri vakit bir karınca, "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesinler" dedi (Neml 27/ 18).

Derken Hüdhüd çok beklemedi, çıkageldi ve (Süleyman'a) şöyle dedi: "Senin bilmediğin bir şey öğrendim. Sebe'den sana sağlam bir haber getirdim" (Neml 27/22).

2.2.2. Somutlaştıran Kıssalar

Kur'an bize hakkında bilgimiz olmayan daha önce hiç tecrübe etmediğimiz konularda, bilgi verirken bildiğimiz veya daha önce tecrübe ettiğimiz olaylardan örnek vererek açıklama yoluna gider. Soyut olan kavramların kullanımında kıssalardan faydalanan Kur'an, ölüm olayını bizlere anlatmak için her gün tecrübe ettiğimiz uyku ile benzetme yoluna gider. Uyku ve ölüm benzerliğini anlatmak içinde Ashab-ı Kehf ve Harab olmuş Şehri İzleyen Adam Kıssasını anlatır. Bu kıssalarla ölüm olayı somutlaştırılarak anlatılmaktadır.

Harap olmuş Bir Kenti İzleyen Adam Kıssası

Bakara Suresi'nde harap olmuş virane bir şehri izleyen ve bu şehrin artık eski haline gelemeyeceğini söyleyen bir adam'ın başından geçenler anlatılır. Adam yaklaşık yüz yıl kadar ölüm halinde orda kalır. Yanında da eşeği ve üzerinde yiyecekleri de vardır. Yüz yıl sonra diriltildiğinde yiyecekleri bozulmamış durumdadır. Kendisine orada o halde ne

kadar kaldığı sorulduğunda cevabı tıpkı Ashab-ı Kehf'in cevabı gibidir: “Bir gün ya da bir günden daha az kaldım” (Bakara2/ 259).

2.2.3. Örnek Olan- Model Sunan Kıssalar

Kur'an-ı Kerim'de hikaye ve kıssalarla anlatıma oldukça yer verilmiştir. “Bu anlatımlarda çoğu kez belirgin tutum ve davranışlar örnek gösterilerek onlardan ibretler ve dersler alınması istenmiştir” (Cebeci, 2005:79).

Hız. Lut ve Hız. Nuh ‘un Eşleri Örneği

“Allah, inkâr edenlere, Nuh’un karısı ile Lût’un karısını örnek gösterdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki salih kişinin nikâhları altında bulunuyorlardı. Derken onlara hainlik ettiler de kocaları, Allah’ın azabından hiçbir şeyi onlardan savamadı. Onlara, “Haydi, ateşle girenlerle beraber siz de girin!” denildi (Tahrir 66/10).

Hız. Meryem Örneği

“Allah, bir de iffetini sapasağlam koruyan ve bizim de kendisine ruhumuzdan üflediğimiz, Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını doğrulayan İmran kızı Meryem’i de (inananlara) örnek gösterdi. O itaat edenlerdendi” (Tahrir 66/12).

Firavun’un Karısı örneği

“Allah, iman edenlere ise, Firavun’un karısını örnek gösterdi. Hani o, “Rabbim! Bana katında, cennette bir ev yap. Beni Firavun’dan ve onun yaptığı işlerden koru ve beni zalimler topluluğundan kurtar!” demişti (Tahrir 66/11).

2.2.4. Ders veya Mesaj İçeren Kıssalar

Kur’an kıssaları müminlerin daha önceden tecrübe etmedikleri olaylarla karşılaştıklarında nasıl davranacaklarını mesaj olarak vermektedir. Kıssalardaki temel ana fikir anlaşıldıktan sonra mümin başına gelen değişik olaylarda kıssaların yardımını kullanabilir.

“Hız. İbrahim kıssası "hiçbir ateş aşkı yakamaz" ın sembolüdür. Ki aşk zaten, yanmamak için yanmaktır.

Hız. İsmail kıssası, "Teslim ol, kurtul" mesajıdır.

Hz. Yakub kıssası "Yitiğine gözünü verecek kadar yanarsan, Mısır'da da olsa kokusunu alırsın" ın kıssasıdır.

Hz. Yusuf kıssası, "Bir kişiden ne çıkar ki?" diyenlerin dillerine Kur'an'ın sürdüğü acı biberdir.

Hz. Zekeriyya ve Hz. Yahya'nın hayatı, "Alçalan zamanda imanın onur ve izzetini korumak için nasıl kurban olunur" un iç dağlayıcı belgesidir" (İslamoğlu, 2000).

Kıssaların en önemli amacı ders veya mesaj vermektir. Aslında bu manada tüm kıssalar bu gruba girmektedir.

Kıssalar, Hz Muhammed (sav) ve tebliğci müslümanlar için kimi zaman destek, kimi zaman yol gösterici kimi zaman da öğüt olmuştur. Müslümanlar Mekke döneminde inen ayetlerdeki Hz. İbrahim'in kıssasıyla bir kişi ile de ümmet olunacağını; Hz. Yunus kıssasıyla yılmamayı; Hz. Nuh kıssasıyla sabrı, taviz vermemeyi, mücadelede sürekli direnişi ve sonucu Allah'a havale etmeyi; Ashab-ı Kehf kıssası ile onlar gibi tağuta baş eğmemeyi sadece Allah'a havale etmeyi; Bahçe sahiplerinin kıssası ile rızkı Allah'ın verdiğini öğrenmişlerdir. Kur'an'da anlatılan her kıssadan çıkarılacak ders ya da alınacak bir mesaj vardır. Bu yüzden bu bölümdeki kıssalara Kur'an'daki tüm kıssalar demeyi uygun buluyoruz

BÖLÜM 3: KUR’AN KISSALARININ DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kur’an’da anlatılan her bir kıssa bir amaca yöneliktir. Bu kıssaların hangi amaçları gerçekleştirmek için anlatıldığı, din eğitimi ve öğretimi etkinliklerinde bu kıssalardan nasıl faydalanılabileceği ve hangi konularda hangi kıssaların kullanılabileceğini bu bölümde ifade etmeye çalıştık.

Kıssalar öğüt vermek, somutlaştırmak, örnek veya model olmak, ders veya mesaj vermek vb. amaçlarla Kur’an’da sıklıkla kullanılmıştır. Din eğitimi verilirken bu amaçları güden kıssalardan faydalandığımızda, din eğitiminde hedeflediğimiz amaca ulaşmak için doğru adımlar atmış olmaktadır. Din eğitimi bireye verilen, inanç (iman), ibadet ve ahlak alanlarını kapsamaktadır. Kıssalardan çıkardığımız dersleri bu alanların hangisi ya da hangilerine hizmet ettiği noktasında da değerlendirmeye çalıştık.

3.1. Kıssalardan Çıkarılan Dersler

‘Kıssa’ kelimesi ‘hisse’ kelimesiyle sadece uyak bakımından örtüşmekle kalmayıp, nerdeyse birbirinden bağımsız kullanıldıklarında bir eksiklik hissedilecek kadar birbirleriyle uyum içinde kullanılan iki kelimedir. Her kıssa bir veya birden fazla hisse dağıtır. Kur’an kıssalarını incelerken bu hisselerin neler olacağı ve din eğitiminin belli başlı üç alanından hangisiyle ilgili olduğu ve hangi konularda hangi kıssaların uygulanabileceği ile ilgili sonuçlara ulaşmaya çalıştık. Kıssalar hikâyeleştirilirken Kur’an’da bahsi geçen ayetlere bağlı kalınmaya çalışılmış ve hikâyeleştirme sırasında Abay’ın eserinden faydalanılmıştır.

3.1.1. Hz. Âdem İle İlgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler

Hz. Âdem ve İblis Kıssası

Allah “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” buyurmuş, melekler de “Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamd ederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz” diyerek hayretlerini ifade etmişler. Allah da sizin bilmediklerinizi bilirim diyerek cevap vermiştir.

Allah Âdem'e bütün isimleri öğretmiş ve meleklerle anlatmasını istemiş, onun yaradılışındaki hikmet konusunda bilgisizliklerini anlayan melekler Allah'tan af dileyerek O'nu noksan sıfatlardan tenzih ettiklerini, onun kendilerine öğrettiklerinden başka bilgilerinin olmadığını ifade etmişler. Âdem'in üstünlüğü bu şekilde ortaya çıkınca, Allah meleklerden Âdem'e secde etmesini istemiş, hepsi bu emre uydukları halde İblis, kendisinin ateşten, Âdem'in ise topraktan yaratıldığını, dolayısıyla kendisinin ondan daha üstün olduğunu söyleyerek secde etmeyi, onun önünde eğilmeyi kabul etmeyip Allah'ın emrine karşı gelmiş, bu yüzden de ilahi rahmetten kovulmuştur.

Allah, daha sonra Âdem'i yalnızlıktan kurtarmak ve insan neslinin çoğalmasına imkân vermek için eşini yaratmış ve ikisini birden içinde açlık ve susuzluk çekilmeyen, sıcaktan bunalma olmayan, cennete yerleştirmiştir. Âdem'e de İblis'in hem kendisi hem de eşi için büyük bir düşman olduğunu bildirmiş ve cennetten çıkmalarına sebep olabileceği uyarısında bulunmuştur. Ayrıca cennete bulunan bir ağaca yaklaşmamaları istenmiştir. Buna rağmen şeytan onların aklını karıştırarak yasak ağacın meyvesinden yemelerini ve Allah'a asi olmalarını sağlamıştır. Şeytan onları insanın içinde bulunan melek olma ve sonsuz yaşama arzusunu kullanarak kandırabilmiştir. Hz. Âdem ve eşi işledikleri hatanın farkına vararak derhal tövbe etmiş, Allah da bunu kabul ederek onu seçkin kılmış ve doğru yola yöneltmiştir. Hz. Âdem ve eşi tövbe ederken nefislerine zulmettiklerini ve bağışlanmazlarsa mahvolanlardan olacaklarını söyleyerek Allah'tan af dilemişlerdir. Fakat yapılan hatanın bedeli olarak Hz. Âdem ve Hz. Havva Cennetten dünyaya indirilmişlerdir.

Hz. Âdem Kıssasından çıkarılacak dersler bağlamında İslamoğlu (2000),

“Anlama problemi, iradenin ezeli problemidir. Şeytan'ı "umutsuz vak'a" (İblis'in karşılığı) haline getiren, Allah'ı yanlış anlamasıydı. Şu şeytanî analogi, işte bu yanlış anlamanın, daha doğrusu anlayamamanın bir ürünüdür:

"Ben ondan üstünüm; çünkü beni ateşten yarattın, onu ise balçıktan."

Bu analogiye dayanan İblis, Allah'ı ve O'nun iradesini anlamada imanı bir "ön bilgi" olarak kullanmayınca, doğal olarak içgüdü ve ayartıcı özbenlik gibi "ön yargı"ların pençesine düştü. Haset, kibir gibi saptırıcı unsurlar, sözkonusu ön yargıların doğal bir uzantısı olarak ortaya çıkacaktır.

Aslında Kur'an'da defalarca aktarılan İblis kıssası, anlama probleminin iradenin en büyük problemi olduğunun, yanlış anlamının sahibini yüce konumdan alıp nasıl zavallı bir konuma düşürdüğünün sembolik bir dille ifade edilmesinden başka bir şey değildir”

Şeklinde görüş bildirmektedir.

İblis Allah'a "Rabbim" diye hitap ediyor. Nitekim bulunduğu makamdan Allah tarafından indirilince şöyle demişti: "Rabbim! Hiç olmazsa, tekrar dirilecekleri güne kadar bana süre tanı" (Hicr 15/36).

Bu ayetlerden anlaşıldığı üzere İblis Ahiret gününe inanıyor ve onu inkâr etmiyor. Çünkü Allah'ı Teâlâ'dan Ahiret Gününe kadar kendisine izin vermesini istiyor.

- O zaman çok ilginç bir durum ortaya çıkıyor. İblis Allah'a inanıyor, meleklerle inanıyor, çünkü zaten kendisi onların arasındaydı. Ahiret gününe inanıyor. İnanması gereken bir peygamber henüz yok, çünkü Hz. Âdem daha peygamber olmamıştır. İndirilmiş bir kitap da yok. Bazıları böyle birini iyi bir müslüman sayabilir ama Bakara suresinin 34. ayeti onun kâfir olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Üstelik Kur'an'ın bütününe baktığınızda onun kâfirlikte en önde olduğu açıkça gözüktür.

-İşte Allah'ın bir tek emrini tanımaması onun bu hale gelmesi için yetmiştir. Onun kâfirliği böyle başlamış, sonra da günah yükünü habire çoğaltmıştır (Bayındır, 23.12.2007).

İblis Ahiret Gününe olan inancına rağmen isyanında ısrar etmeye devam ediyor.

Şeytanın ilgi alanına giren kişiler dosdoğru yol üzerinde olanlardır. Yani sırat-ı mustakim üzere olanlardır. Şeytan açıkça doğru yol üzerinde olan kullarını saptırmaya çalışacağı diyor. Demek ki şeytanın bir insanla uğraşması, o kişinin doğru yol üzerinde olduğunu gösterir. Değerli eşyaların olduğu eve hırsız girer. Çalınmaya değer bir şey yoksa hırsız oraya uğramaz. Şeytanın uğraştığı kişi de iman noktasında değerli hazineler saklayan kişi gibidir. Ayetin mümin kullara şeytanın bir hâkimiyet kuramayacağı ve Allah'ın vekil olarak yetmesi müjdesi ile sona ermesi inananların içine ferahlık vermektedir.

Her insanın içinde sonsuz yaşama arzusu yatar. İşte şeytan burada da Hz. Âdem ve eşi Hz. Havva'nın içindeki o sonsuzluk isteğini kullanarak onları kandırmıştır.

İnsanlar hata yapabilirler. Önemli olan yapılan hatayı fark edip dönmek ve bir daha dönmek üzere o hatayı terk edip Allah'tan af dilemektir. Hz. Âdem ve eşi Hz. Havva

burada yaptıkları hatayı fark edip Allah'tan af diliyorlar. Af dilerlerken yaptıkları dua da, insanın yapmış olduğu hata ve günahlar sebebiyle kendisine yazık ettiği vurgusu yapılıyor.

Şeytanın kibirlenmesi, aslında Hz. Âdem'e karşı değil, Allah'ın emrine karşıdır. Yani Allah'ın, çamurdan yarattığı biri için secdeye kapanmasını istemesi İblis'in ağızına gitmiştir. Bundan dolayı Allah ona, "...İn oradan, orada büyüklenmek sana düşmez, çık, sen alçağın tekisin" demiştir (Araf 7/13).

Demek ki, İblis Allah'ın bir tek emrini kabul etmediği için kovulmuştur.

Burada İblis Allah'ın bir emrini tanımamış oluyor. Bu da onun kâfir olması için yeterli sayılmıştır. Yoksa iblis, Allah'ın ne varlığını, ne birliğini, ne yaratıcılığını ne de kudretini reddetmiştir. Kur'an-ı Kerim İblis'in saptıktan sonra, "..Doğrusu ben Allah'tan korkarım, Allah'ın cezası pek ağırdır" (Enfal 8/48) dediğini bildirmektedir. Allah'ın bazı emirlerini tanımamaya devam ettiği için bu sözü onu kâfir olmaktan kurtaramamıştır (Bayındır, 1998).

Bu kıssa da dikkat çeken bir diğer husus da Hz. Âdem ve eşi Hz. Havva'nın yapmış olduğu hata iki iken şeytanın tek bir hatası vardır. Peki, nasıl oluyor da iki hata yapan bağışlanıyor da tek hata yapan şeytan huzurdan kovuluyor ve kâfir oluyor?

Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yapmış oldukları iki hatadan biri "şeytanı dost edinme" emrinin tutulmaması diğeri ise "o ağaca yaklaşıma" emrinin çiğnenmesidir.

Şeytanın yapmış olduğu hata ise Hz. Âdem'e secde etmemesidir.

Bu hataların sonuçlarının farklı olmasının nedeni, Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yapmış oldukları hatanın hemen farkına varıp tövbe etmeleri ve Allah'tan bağışlanma dilemeleridir.

Şeytanın Allah'ın bir emrini yerli yerinde bulmaması ve bu tavrında ısrarcı olup tövbe etmemesi onun felaketi olmuştur (Bayındır, 23.12.2007).

Hz. Âdem ve Oğulları Kıssası

Âdem'in iki oğlundan biri, muhtemelen aralarındaki bir anlaşmazlığı çözmek için, Allah'a kurban takdim etmişler, ancak birinin kurbanı kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti. Bunun üzerine, kurbanı kabul edilmeyen diğerini öldürmeğe niyetlenmiş, ancak o, Allah'tan korktuğu için öldürmek maksadıyla kesinlikle elini kaldırmayacağını söylemiş ve onun, her iki tarafın da günahlarını yüklenerek cehenneme gitmesi için dua etmiştir.

Sonuç olarak öldürmeğe niyetlenen bu niyetini gerçekleştirmiş, ancak daha sonra şaşırıp kalmıştır. Nihayet bu durumdayken bir karganın ölmüş başka bir kargayı yere gömdüğünü görerek kardeşinin cesedini gömme düşüncesi aklına gelmiş, bir karga kadar bile olamadığından dolayı hayıflanmıştır. Ancak yine de kendisini bir pişmanlık duygusu kaplamıştır.

Hz. Âdem'in iki oğlunun kıssası kıskançlığın sebep olduğu sonuç bakımından dikkat çekicidir. Büyük oğlun, kardeşini kıskanması ve kıskançlığının sonucunda yeryüzünde ilk cinayeti işlemesi bu kıssadan alınacak hisselerin başında gelmektedir.

“Burada birisi olumlu diğeri olumsuz iki ahlaki prensip dile getirilmektedir. Bunlardan birisi kıskançlık, (hased) diğeri ise, takva (allah'tan korkma, davranışlarda Allah'ın rızasını gözetme) dir”(Aşikoğlu, 02.02.2008).

3.1.2. Hz. Nuh Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Nuh kendi kavmine peygamber olarak gönderilmiş ve onları Allah'ın birliğine, putlara tapmaktan uzak durmağa davet etmiş, kabul etmedikleri takdirde Allah'ın azabı ile karşılaşacaklarını belirterek onları uyarmıştır.

Bu iddialara karşılık Nuh, iddiasını ispatlamak için kendilerine bir delil sunduğu takdirde kendisine inanıp inanmayacaklarını sormuş, yaptıklarından ötürü karşılık beklemediğini, etrafına toplananları kesinlikle uzaklaştırmasının söz konusu olamayacağını, kendisinin insan olduğunu, gaybı bilmek veya melek olmak gibi bir özelliklere sahip olmadığını ifade etmiştir.

Kavmi ise Nuh'un tartışmayı fazla uzattığını, doğru söylüyor ise tehdit ettiği azabı getirmesini isteyerek karşılıklı müzakerelere son noktayı koymuştur. Nuh da bu konuda kendisinin bir yetkisinin olmadığını, azabı gönderme yetkisinin Allah'ta olduğunu ifade ederek tartışmayı bitirmiştir.

Sözlü olarak Nuh'u davasından vazgeçiremeyen kavmi onu öldürmekle tehdit etmiştir.

Kavminin iman etmesinden ümidini kesen Nuh, duasında Allah'a arz etmiş ve kavmini helak etmesi için O'na yalvarmıştır. Kavmini çağırıldıkça onların kendisinden uzaklaştığını bildirerek, Allah'ın yardımını istemiştir.

Nuh'a, artık imana davet etmesinin sonuç vermeyeceği, tehdit edilen azabın gelmek üzere olduğu, bu nedenle kendisinin bir gemi yapması vahyedilmiştir.

Nuh gemi yapımıyla meşgul olurken görenler onunla alay etmişler, Nuh ise bu alaylara pasif cevap vererek yakında tehdidin gerçek olup olmadığını göreceklerini ifade etmekle yetinmiştir.

Azap vakti gelince Nuh'a, her hayvandan birer çift, ayrıca gerek ailesinden gerekse kavminden kendisine iman edenleri gemiye alması emredilmiş. Tufan başlayıp da gemi azgın dalgalar arasında yzmeğe başlayınca Nuh, gemiye binmeyen oğluna seslenmiş, ancak oğlu direnmiş ve bu esnada gelen bir dalgaya karışarak kaybolmuştur.

Nuh, oğlunun boğulmasından ötürü Allah'a serzenişte bulunmuş, ancak Allah onun Nuh'un ailesinden olmadığını belirtmiştir. Nuh da bu durumdan ötürü Allah'a tevbe etmiştir.

Gemi büyük dalgalar arasında yüzdükten sonra Allah'ın emriyle tufan durdurulmuş ve gemi Cudi isimli dağa oturmuştur. Nuh ve beraberindekiler gemiden inerek buldukları yerde temiz bir toplum oluşturmuşlardır.

Nuh kıssası, "karada gemi yapan adam" kıssasıdır. Alay ederler, tahkir ederler. Delinin zoruna bak, denizi bırakmış karada gemi yapıyor" derler. Toplumsal davranışlarla İlahi irade arasındaki aktif ilişkiyi keşfedemedikleri için, ilahi müdahalenin bir anda tüm karaları denize çevireceğini hesaba katmazlar. Karada gemi yapmak, bunları peşinen göze almak demektir. Nuh bir semboldür; bütün bunlara rağmen karada gemi yapmayı sürdürmenin sembolü. Etrafın lafına değil, işine bakmanın sembolü. Grleyip gelen tufanı önceden görmenin sembolü...(İslamoğlu, 2000).

Bu kıssa bize sosyal çevrenin insan üzerindeki etkisinin bazı durumlarda beklenen etkiyi göstermediğinin ifadesidir. İyi bir aile ortamında doğan ve iyi bir çevrede yetişen her bireyin doğruyu bulacağını beklemenin yanlış olduğunun açık bir göstergesidir. Hz. Nuh'un oğlu ve eşinin kendisine inanmamış olması Hz. Nuh'un iyi bir baba olmadığını asla göstermez.

Öğüt ne kadar tekrarlanırsa tekrarlansın, almak istemeyen için bir anlam ifade etmemektedir. Hz. Nuh içinde 950 yıl yaşadığı topluma gerekli uyarıları defalarca yaptığı halde inanmayanlar inkârlarında ısrar etmişlerdir.

Bu kıssadan alınması gereken derslerin başında sabır, ibret ve yardım gelmektedir. 950 yıllık bir çabanın sonucunda oğlu dahi inanmamış ve tufan denilen azap gelmiş ve Nuh kavmi helak olmuştur.

Hz. Nuh kıssasıyla sabrı, taviz vermemeyi, mücadelede sürekli direnişi ve sonucunu Allah'a havale etmeyi öğrenmekteyiz.

Yapılacak başka bir şeyin kalmadığı ve yaşam alanlarının daraldığı durumlarda artık o bölge de kalmanın bir anlamı olmaz. Hicret ederek yeni bir başlangıç yapmak gerekir.

3.1.3. Hz. Hud Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Allah, Hud'u peygamber olarak Ad kavmine gönderdi. Hud, kavmini Allah'ı bir tanımağa ve sadece O'na kulluk etmeğe çağırdı. Sahip oldukları nimetleri kendilerine Allah'ın verdiğini hatırlattı.

Hud kendi içlerinden, tanıdıkları, güvendikleri birisiydi. Ancak Allah'ın dinine davet etmeğe başlayınca kavmin ileri gelenleri Hud'u yalanladıkları gibi onu insanların gözünde küçük düşürmeğe yönelik çeşitli ithamlarda da bulundular. Onunla alay etmeğe başladılar; öyle ki bu alaylarını azap istemeğe kadar vardırıdılar.

Allah'a davetin kilitlendiği bu noktada Hud da kavmi de beklemeğe başladılar. Önce bir kıtlık baş gösterdi. Ancak Ad kavmi bu kıtlıktan ders almadı. Ufukta görünen bulut kümesini yağmur sandılar. Fakat bu yağmur bulutları kasırgaya dönüştü ve onların yurdunu yerle bir etti. Allah Hud ve ona inananları bu ağır azaptan kurtardı.

Hz. Hud kıssasından alınacak ibretleri özetleyecek olursak: Hz. Hud, Allah yoluna samimiyetle sarılmış vakur bir kişidir. Söyleyeceğini, ölçüp tarttıktan sonra söylemektedir. Kötülüğe, kötülükle karşı koymadığı gibi yumuşak davranmaktadır. Kavmi kendisini beyinsizlikle itham ederken, kendisinin beyinsiz olmadığını, onları uyarmak üzere Allah tarafından gönderilmiş bir elçi olduğunu söylemekle yetinmektedir. Allah'ın üzerlerindeki nimetlerini kendilerine hatırlatmakta ve bu nimetlere şükretmiş olmaları için Allah'ın emirlerine riayet etmeleri gerektiğini

anlatmaktadır, bundan dolayı onlardan bir ücret istemediğini özellikle belirtmektedir (Mavi Piksel İnternet Çözümleri, 2008).

3.1.4. Hz. Salih Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Semud kavmi, Ad kavmi helak olduktan sonra, onların yaşadığı bölgeye yakın bir konumda bulunan, Hicaz ile Şam arasındaki Vadi'l-Kura denilen bölgede yaşamıştır. Yaşadıkları topraklar sulak ve verimliydi. Akarsuları bol, ekinleri gürdü. Hurma bahçelerinde kaliteli hurma elde ediyorlardı. Ayrıca dağları yontarak ev haline getirmişlerdi.

Allah, Semud kavmine Salih'i elçi olarak gönderdi. Salih kavmi arasında doğruluk ve dürüstlüğüyle tanınmış güvenilir birisiydi. Bu nedenle de kavminin itimadını kazanmıştı.

Salih'in kavmine getirdiği mesajın özü Semud kavmine Allah'ın birliğini ve O'ndan başkasına kulluk yapılmamasını, yalnız O'na itaat edilmesini hatırlatmaktan ibaretti. Allah'a itaatin yolu da Salih'in peygamberliğinin kabul edilmesine bağlıydı.

Ancak Salih'in bu uyarılarına Semud kavmi sert tepki gösterdi. İçlerinden bir kısmı Salih'e inanmakla birlikte büyük bir kısmı onu yalanladı. İman edenler daha çok toplum içerisinde horlanmış ve düşük görülen kişilerdi. Zenginlik, lüks ve refah içinde yaşayan kesim ise Salih'in peygamberliğini kabul etmedi. Neticede inananlarla inanmayanlar arasında bir mücadele başlamış oldu.

Salih'e inanmayan, onun getirdiği mesajı kabul etmeyen Semud halkı son çare olarak doğruluğuna şahit olacak bir mu'cize istemeye karar verdiler. Allah da Semud halkını imtihan etmek için Salih'e mu'cize olarak bir dişi deve verdi. Bu deve dilediği yerde serbestçe otlayacak ve kimse ona dokunamayacaktı. Bu deve mevcut su potansiyelini Semud halkıyla paylaşacaktı. Bu nedenle su içme hakkı bir gün devenin diğer bir gün de Semud halkındı. Salih bu deveye dokunulduğu takdirde başlarına bela geleceğini de belirtti. Ancak Salih'e karşı olan grup deveyi yakalayıp kestiler. İlahi azapla dalga geçercesine tehdit edilen azabı getirmesini Salih'ten istediler.

Artık Semud kavminin ıslah olmayacağını anlamıştı. Salih de onlara üç gün mühlet verdi ve üç gün sonunda azabın geleceğini söyledi. Semud halkı yaptıklarına pişman

olmuştu. Ancak, sonlarının geldiklerini anladıklarında bu pişmanlığın onlara hiçbir faydası olmadı.

Gelecek nesillere ibret olmak üzere Semud halkı ilahi bir cezaya çarptırılarak helak edildi. Allah onların gaflette oldukları sabah saatlerinde büyük gürültü çıkaran bir fırtına ve güçlü bir sarsıntı verdi. Sonunda Semud toprakları sanki hiç insan yaşamamış bir mekâna dönüştü. Salih ve ona inananlar ise bu azaptan kurtuldu.

Bir gerçeğe inanmak istemeyen, hakikate karşı duvar ören insanlar için yapılabilecek bir şey yoktur. İnanmak istemeyenler için mucizeler bile bir anlam ifade etmemektedir. Zenginlik insanların başını döndürebilir. Gerçeği görmelerine engele olabilir. Oysaki bu zenginliği verene karşı sorumluluklar vardır. Semud Kavmi, ellerindeki nimetin değerini bilmedikleri gibi, kendilerine mucize olarak gönderilen deveyi de öldürmüşlerdir. Üstelik bu mucizeyi kendileri istemişlerdi. Fakat sularını deveyle paylaşmak onların işine gelmedi. Kendilerine bu kadar nimet veren Allah'ın mucize olarak gönderdiği deveyle suyu dahi paylaşmamışlardır.

3.1.5. Hz. Lut Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Hz. İbrahim döneminde Sonom denilen şehirde yaşayan halk cinsel bir sapıklık içindeydi. Buradaki erkekler, kadınların yanı sıra erkeklerle de cinsi ilişki kurarlardı. Lut bu kavme peygamber olarak gönderildi. O, İbrahim'e ilk inanan kişiydi.

Lut'un tebliğinin esasları, kavminin, Allah'ın emirlerine karşı gelmekten sakınmaları, kendisinin peygamber olduğunu kabul etmeleri ve söylediklerine kulak verip dinlemeleri, uymaları idi. Ancak Sonom halkı Lut'u yalancılıkla itham etti.

Lut bu sapıklıktan vazgeçmelerini söyleyerek onları ahlaklı olmaya çağırdı. Ancak halk bu çağrıya, Lut ve ona inananları beldelerinden kovma kararıyla karşılık verdi. Üstelik Lut ve beraberindekileri "namuslu, temiz kalmak"la suçladılar.

Lut halkını ısrarla sapıklıktan döndürmeğe çalıştıysa da onlar buna yanaşmadılar, Lut'un kendilerini tehdit ettiği ilahi azabı getirmesini istediler. Lut da son çare olarak Allah'a sığındı.

Sonom halkına azabı tattıracak olan melekler önce İbrahim'e uğradılar. Ona İsmail ile İshak'ın müjdesini verdiler ve asıl görevlerinin Lut'un kavmini helak etmek olduğunu açıkladılar. İbrahim, Lut'un da helak olanların arasında kalabileceği endişesini dile

getirdi. Ancak melekler onun ve ailesinin kurtulacağını, fakat karısının kurtulamayacağını belirterek İbrahim'in yanından ayrıldılar.

Görevli melekler misafir olarak Lut'a gittiler. Lut bu misafirlere halkının kötülük yapmasından endişe etti. Çok geçmeden de halk Lut'a gelerek bu misafirlerden yararlanmak istediler. Lut, misafirlerine zarar vermemelerini, isterlerse kızıyla evlenebileceklerini belirttiyse de halk bunu kabul etmedi.

Lut'un bunaldığını gören görevli melekler gerçek görevlerini ona açıkladılar. Lut'a, karısı dışındaki bütün ailesini ve inananları yanına alarak geceleyin şehri terk etmesini söylediler.

Seher vakti bir gürültü ve ardından yağmur gibi yağın taşlarla Sonom halkı helak oldu.

Gayri ahlaki tavır ve davranış gösteren toplumların sonunu bizlere göstermektedir. Lut kavmi bu gayri ahlaki davranıştan rahatsızlık duymamaktadır. Oysa günah işleyen ya da topluma göre ahlak dışı davranışlarda bulunan pek çok insan bu davranışını gizlemeye çalışır. Lut kavminde bu durumun aksi görülmektedir. Bu da onların bu günahı içselleştirdiklerini ve bundan dolayı rahatsızlık duymadıklarını göstermektedir. Kavmi, Hz. Lut'u ziyarete gelen meleklerden dahi faydalanmak istediklerini açıkça söylemiştir. Hz. Lut'un bu durumda misafirlerinden uzak durmaları karşılığında kızlarıyla evlenmelerine müsaade edeceğini açıkça ifade etmesi içine düştüğü zor durumu gözler önüne sermekte ve misafire verdiği değeri göstermektedir. Kıssada Hz. Lut'un eşinin bu davranışı yaptığıyla ilgili olarak bir bilgi yoktur. Kurtulanlardan olamamasının nedeni bu davranış karşısında sessiz kalarak tepki göstermemesi olabilir.

3.1.6. Hz. İbrahim ile İlgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler

Bu bölümde Hz. İbrahim ve oğlu İsmail'in kıssasını bir başlık altında incelemeyi uygun gördük. Zira Kur'an'da İbrahim Peygamber ve oğlu İsmail Peygamber kıssaları "kıssa içinde kıssa" metoduyla ele alınmıştır.

Hz. İbrahim'in Putları Kırması ve Ateşe Atılması

İbrahim'in babası putperestti. İbrahim ise henüz ergenlik çağına gelmeden fikri olgunluğa erişmiş, daha sonra vahye mazhar olmuş, kendisine "suhuf" verilmiştir.

İbrahim babasına, duymayan, görmeyen, insana hiçbir fayda sağlamayan şeye niçin taptığını sordu, daha sonra da kendisine gelen hakikate uyduğu takdirde onu selamete

kavuşturabileceğini, şeytana kulluk etmemesini istedi. Babası ise onu, kendisinin tanrılarında yüz çevirmekle suçladı ve bundan vazgeçmediği takdirde kendisini taşıyacağını belirterek onunla ilişkisini kesmesini istedi.

Babasının kendisine uymaktan kaçtığını anlayan İbrahim “Selamete!” diyerek tartışmayı bitirdi ve babası için Allah’tan mağfiret dilediğini söyledi.

İbrahim’in babası için af dilemesi sadece ona verdiği sözden dolayı idi. Ne var ki onun, Allah’ın düşmanı olduğu kendisine belli olunca, ondan uzaklaştı.

Allah İbrahim’e rüşd (anlama yeteneği) vermişti. O hem babasına, hem de kavmine, karşısına geçip yaptıkları heykellerin ne anlama geldiğini sormuş ve atalarından böyle gördükleri cevabını almıştı. Bunun üzerine İbrahim kendilerinin sapıklık içinde olduğunu söyledi. Kavmi de doğru mu söylediğini, yoksa yalan söyleyerek huzursuzluk mu çıkardığını sordu. Bunun üzerine İbrahim gerçek rabbin Allah olduğunu, kendisinin de buna şahit olduğunu ifade etti.

Kavmine bir ders vermek için İbrahim putlara bir oyun oynamağa karar verdi. Putları paramparça etti, ancak en büyüğüne dokunmadı. Kavmi bu manzarayı gördüğünde “Bunu tanrılarımıza kim yaptı?” diye sordu. Bazıları İbrahim’in putlar hakkında söz ettiğini ifade edince İbrahim’in getirilmesini istediler.

İbrahim getirilince “Bunu tanrılarımıza sen mi yaptın?” diye sordular. İbrahim, “Belki büyükleri yapmıştır, eğer konuşabilirse ona sorun!” diyerek alaylı bir cevap verdi. Bu cevap karşısında bazıları yanlış yolda olduklarını anladılarsa da yaptıklarından yine de vazgeçemediler ve “Putların konuşamayacağını sen de biliyorsun” diyerek İbrahim’e sitem ettiler. Bunun üzerine İbrahim, “Öyleyse, Allah’ı bırakıp da size hiçbir fayda ve zarar vermeyen bir şeye hala tapacak mısınız?” diyerek yaptıklarını sorguladı. Ancak kavmi tanrılarında yardım etmek (!) için İbrahim’in ateşe atılarak cezalandırılmasını istedi.

İbrahim’i ateşe attılar, ancak Allah “Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!” buyurarak kurulan tuzağı boşa çıkardı.

İnsanoğlu en yakını ile inanç konusunda ayrılığa düşebilir. Kişiyeye düşen inanç konusunda yakınından uzaklaşması fakat dünyalık işlerde onunla iyi geçinmesidir.

Kavminin tapmış olduğu putları kırıp sonra kırmadığını söylemesi, onun yaptığını inkâr ettiği manasına gelmez. Çünkü İbrahim Peygamber bu davranışıyla puta tapan kavmine bir ders vermek istemiştir.

İbrahim Peygamber Nemrut tarafından ateşe atıldığında tam bir teslimiyet örneği göstererek, “Hasbunallahu ve ni’mel vekil” duasını yapmıştır. O, bu ateşten kurtulmak için Rabbine bir seçenek sunan dua da bulunmamıştır. Çünkü o, Rabbinin sonsuz seçeneği olduğunu ve her ne olmasını dilerse sadece”ol” demesinin yeterli olduğunu bilincindeydi.

Hız. İbrahim kıssası "hiçbir ateş aşkı yakamaz" ın sembolüdür. Ki aşk zaten, yanmamak için yanmaktır (İslamoğlu, 2000).

Göklerin- Yerin Hâkimiyeti

Allah, sarsılmaz, kesin bir inanca sahip olması için İbrahim’e göklerin ve yerin hâkimiyetinin kimde olduğunu göstermişti.

Bir gece karanlık çökünce İbrahim bir yıldız gördü ve “Rabbim budur” dedi. Ancak gündüz yıldız batınca “Batanları sevmem” dedi.

Ay’ı doğarken görünce “Rabbim budur” dedi. Ancak Ay da batınca “Rabbim bana doğru yolu göstermezse, elbette yoldan sapan topluluklardan olurum” dedi.

Güneşi doğarken görünce de “Rabbim budur, zira bu daha büyük” dedi. O da batınca kavmine yönelerek “Ey kavmim! Ben sizin ortak koştüğünüz şeylerden uzağım. Ben hanif (tam bir muvahhid) olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratan Allah’a çevirdim ve ben Allah’a ortak koşanlardan değilim” dedi (En’am 6/76- 79).

Kavmi İbrahim’le tartışmaya girişti. İbrahim onlara, doğru yolda bulunan kimseyle tartışmalarına hayret ettiğini söyledi. Kavminin taptıklarından korkmadığını da ifade etti. Allah’a şirk koştukları için asıl korkması gerekenlerin kendileri olduğunu belirtti ve tartışmayı, “Allah’ın hidayete erdirdiği kimselerin mi, yoksa Allah’a şirk koşanların mı daha güvende olacağı” gibi düşündürücü bir soruyla noktaladı. (En’am 6/ 80- 81)

Bu kıssa, tanrı olarak benimsenen varlıkların mutlaka bir yönüyle eksik varlıklar olduğunu göstermekte, bu yönüyle de tanrı olmalarının imkânsız olduğunu

vurgulamaktadır. Gerçek tanrının Allah olduğunu belirterek ona “hanif” olarak yönelmek gerektiğini belirtmektedir.

Kıssada Hz. İbrahim’in önce yıldıza, sonra Ay’a, sonra da Güneş’e “herhalde rabbim budur” demesi, rabbinin kim olduğunu bilmediği ve bir rab arayışı içinde olduğu için değildir. O kavmine bir ders vermek ve onların tanrı olarak benimsedikleri bazı varlıklarda tanrılık unsurlarının asla bulunmadığını göstermek istemiş olma ihtimali ile ilgili olabilir.

Ölülerin nasıl dirileceğini düşünen İbrahim, bu merakını gidermek için Rabbine “Ey Rabbim! Ölüyü nasıl dirilttiğini bana göster” demişti. Rabbi ona “Yoksa inanmadın mı?” dedi. İbrahim “Hayır! İnandım, fakat kalbimin tatmin olması için (görmek istedim)” dedi. Bunun üzerine Allah “Öyleyse dört tane kuş yakala, onları yanına al, sonra (kesip parçala), her dağın başına onlardan bir parça koy. Sonra da onları kendine çağır; koşarak sana gelirler. Bil ki, Allah azizdir, hâkimdir” buyurdu (Bakara2/ 260).

Bu kıssa ölümden sonra dirilmenin Allah için ne kadar basit ve kolay bir iş olduğunu göstermektedir.

Hız. İbrahim göklerin ve yerin melekûtunu, yani sevk ve idaresinin kimin elinde olduğunu arıyordu. Ortaya çıkan güneş, ay ve yıldızların bunu gerçekleştiremeyeceğini anladığı zaman, kavmine şöyle seslenmiştir: “Ben sizin ortak koştuklarınızdan uzağım”. Ortak koşmak için iki şey olması gerekmektedir. Kavmi bu sözler karşısında, ortak koşma ile ilgili bir itirazda bulunmamıştır. Bu durum onların her şeyi yaratan Yüce bir varlığa olan inançlarını göstermektedir. Onlar Allah’a inanmakla beraber, göklerin ve yerin sevk ve idaresini yürüten başka aracı tanrılar olduğuna inanmaktadırlar.

Hız. İbrahim’in Oğlu İsmail ve Kurban Hadisesi

İbrahim Allah’tan Salih evlat istemiş, Allah da ona oğlu olacağı müjdesini vermiştir. Çocuk babasıyla beraber koşturacak çağa gelince İbrahim ‘Yavrucuğum! Rüyada seni boğazladığımı görüyorum; bir düşün, ne dersin?’ dedi. O da ‘Emrolunduğun şeyi yap. İnşallah beni sabredenlerden bulursun’ diye cevap verdi.

Her ikisi de Allah'ın emrine teslim oldu. İbrahim çocuğu alını üzerine yatırınca Allah İbrahim'e, rüyasını gerçekleştirdiğini, bunun imtihan olduğunu bildirdi ve oğluna bedel olarak büyük bir kurban verdi.

Kurban kıssası bir yönüyle İslam'daki kurban geleneğinin ortaya çıkışını anlatırken bir yönüyle de İsmail'in soyundan gelen Mekkelilere şöyle bir uyarıda bulunmaktadır: Sizler Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'in soyundan geliyorsunuz ve onların geleneklerini yaşattığınızı düşünüyorsunuz. Hâlbuki onların her ikisi de, ucunda ölüm bile olsa Allah'ın emrini yerine getirmekte hiç tereddüt göstermediler. Sizler ise Allah'ın emrine uymak yerine o emri getireni yalancılıkla itham ediyorsunuz.

Allah, İbrahim'i bir sınavdan geçirmiş, o da bu sınavı başarıncı “Seni insanlara önder yapacağım” demişti. İbrahim, kendi soyunun da bu ikrama kavuşmasını istemiş, ancak Allah bu duayı kabul etmekle birlikte, zalim olanları bundan istisna etmiştir.

İbrahim, İsmail ile beraber bir yandan Beytullah'ın temellerini yükseltiyor, bir yandan da şöyle dua ediyorlardı:

“Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin. Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, tövbemizi kabul et; zira tövbeleri çokça kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin. Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden senin ayetlerini kendilerine okuyacak, kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir peygamber gönder. Çünkü üstün gelen, her şeyi yerli yerinde yapan yalnız sensin.” (Bakara2/127–129)

Allah, Kâbe'yi insanlar için toplanma mahalli ve güvenli bir yer kılmış, İbrahim'in makamının da namaz kılma yeri yapılmasını istemiştir. Ayrıca İbrahim ve İsmail'e “Tavaf edenler, ibadete kapananlar, rükû ve secde edenler için Evimi temiz tutun” diye emretmiştir.

İbrahim burayı emin bir şehir yapmasını, burada yaşayan halktan Allah'a ve ahiret gününe inananları çeşitli meyvelerle beslemesini istemiş, Allah da inkâr edenlerinde bir süre bu nimetlerden faydalanacaklarını ama sonunda cehennem azabına da sürükleneceklerini belirtmiştir.

Hız. İsmail kıssası, "Teslim ol, kurtul" mesajdır (İslamoğlu, 2000).

Hız. İbrahim'in teslimiyet örneği gösterdiği çok önemli imtihanlarından biri de oğlunu kurban etmek üzere harekete geçmesidir. Allah'ı Teala onun bu teslimiyetini de ödölsüz bırakmamıştır. Daha önce gül bahçesine dönen ateş ödölünden sonra burada bir kurbanlık koç ile ödüllendirilmiştir.

Hız. İbrahim'in dualarının biri dışında kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Her inanan insanın gönlünden geçen, şey İbrahim peygamberinde kalbinden geçmiştir. O, Kâbe ve çevresine verilen her türlü nimetten sadece inanların faydalanmasını istemiş fakat Allah'ı Teala bu duayı kabul etmemiş, her insanı bir süre de olsa dünya nimetlerinden faydalandıracağını göstermektedir.

3.1.7. Hız. Yusuf ile İlgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler

Yusuf Peygamberin Rüyası

Bir gün, Yusuf, babasına on bir yıldız, Güneş'i ve Ay'ı kendisine boyun eğer vaziyette gördüğünü söyledi. Babası da rüyasını kardeşlerine anlatmamasını, yoksa kendisine tuzak kurabileceklerini, Allah'ın kendisini seçerek olayların yorumunu öğreteceğini, atalarına verdiği nimetleri kendisine de vereceğini söyledi.

İnsan hayatında rüyanın önemli bir yeri vardır. Rüyalar hayatımızı etkiler. Ya bizlere ümit verir, ya da gaybi bir bilgiye hazırlar. Rüyalar her ne kadar ümit verse de tam bir mutmainlik sağlamaz. Hız. Yakup'un oğlunun rüyasını yorumladığı halde endişe duyması bunu göstermektedir. Bu kıssada görölen rüyalar sembollerle görölen rüyalara örnektir. Güneş ve ay Yusuf'un anne ve babasını, on bir yıldız ise kardeşlerini temsil etmektedir. Bu rüya Hız. Yusuf'a bir anlamda istikbali için güvence veriyor olsada Hız. Yakup'un endişesini engelleme yetmiyor (Bayındır, 1998).

Kuyuya Atılışı

Hız. Yakup'un Yusuf ile Bünyamin'e olan sevgisi diğer kardeşlerinin kıskançlık duymasına sebep olur. Bunun üzerine Yusuf'a bir tuzak kurmaya karar verirler. Onu bir kuyuya bırakarak babalarına bir kurdun kendisini yediğini söylerler. Hız. Yakup'u inandırmak için de kanlı bir gömlek getirirler. Oradan geçen bir yolcu kafilesi Yusuf'u bulup kuyudan çıkarır ve Mısır'da Hazine Bakanı'na satar. Onu satın alan Mısırlı Bakan

kendisinden faydalanmak ve onu evlat edinmek niyetindedir. Olgunluk yaşına ulaşınca kadar orada kalır ve kendisine ilim ve hikmet verilir.

Allah her an ve yer yerde bizimle beraberdir.

İnsanlara bazen en yakınından dahi zarar gelebilir.

İnsan zor ve istenmeyen durumlarla karşılaştığında sabretmesini bilmeli, çalışmaya devam etmeli, ümitsizliğe düşmemeli ve Allah'tan yardım beklemelidir. Rahat ve huzura kavuşunca ve eline imkân geçince de şımarmamalı, nankörlük etmemelidir.

Yapılan iyilikler veya kötülükler karşılıksız kalmayacaktır.

Kuyudan Çıkarılması ve Mısır'a Gidişi

Yoldan geçen bir kervan su almak için kovayı kuyuya sarkıtığında bir oğlan gördü ve "müjde" diyerek bağırdı. Yusuf'u alıp ticaret malı olarak sakladılar ve onu çok ucuz fiyata sattılar. Onu satın alan mısırlı bir asilzade, hanımına, çocuğa iyi bakmasını, kendilerine faydalı olabileceğini, hatta evlat bile edinilebileceğini söyledi. Olgunluk çağına erişince, Allah ona hikmet ve ilim verdi.

Bir gün, kendisini yetiştiren kadın Yusuf'tan yararlanmak istedi ve evin kapılarını kilitledikten sonra ona yaklaşmak istedi ise de o Allah'a sığınarak bu isteğini reddetti. Ancak kadın ona göz koymuştu. Yusuf ondan kaçarken kadın, onun gömleğini arkadan yırttı.

O sırada kapıda kadının kocasına rastladılar. Kadın hemen Yusuf'un kendisine kötülük yapmak istediğini, bunun içinde zindana atılması gerektiğini söyledi. Ancak Yusuf, asıl kadının kendisinden yararlanmak istediğini belirtti.

Kadının yakınlarından birisi, Yusuf'un gömleği önden yırtılmış ise kadının doğru söylediğini, arkadan yırtılmış ise Yusuf'un doğru söylediğini ifade etti.

Kadının kocası Yusuf'un gömleğinin arkadan yırtıldığını görünce, karısının bir tuzak kurduğunu anladı ve Yusuf'a bundan kimseye bahsetmemesini, karısının da günahına tövbe etmesini istedi.

Şehirde birtakım kadınlar, asilzadenin karısının hizmetçisine âşık olduğuna dair dedikodu yapmaya başladı. Kadın bu dedikoduları duyunca şehirdeki kadınlara haber

gönderip evine çağırdı. Onlara ikramda bulundu ve ellerine birer bıçak verdi. Yusuf'un da kadınların yanına çıkmasını istedi. Kadınlar onu gördüklerinde şaşkınlıklarından ellerini kestiler ve “ Bu insan değil! Bu olsa olsa bir melektir” dediler. Asilzadenin karısı, kadınlara hitaben, kendisini kınadıkları şahsın bu olduğunu, kendisinin ona sahip olmak istediğini, ama onun iffetli kalmayı tercih ettiğini söyledi. Kendi istediğini yapmadığı takdirde onu zindana attıracağını veya zillete uğratacağına dair yemin etti.

Yusuf, kadınların tuzağına düşmektense zindanın kendisi için daha hayırlı olacağını ifade ederek kendisini koruması için Allah'a dua etti. Allah, onun duasını kabul etti ve kadınların tuzaklarını ondan uzaklaştırdı. Yusuf'un suçsuzluğunu ortaya koyan delilleri gördükleri halde onu bir süre zindana atmayı uygun buldular.

Hz. Yusuf'u Kuyuda bulan ve çıkararak ticaret kervanındakiler neden çocuğun ailesini bulmak yerine onu Mısır'a götürüp satmayı tercih etmişlerdir? (Irmak, 1994).

Bazı insanlar için menfaatler her şeyin önünde gelir. Küçük bir çocuğun kaybolmuş olmasıyla ilgilenmek yerine, bundan kazanç sağlama yoluna gitmişlerdir.

İki ateş arasında kalan Hz. Yusuf, iffetin en mükemmel örneğini göstererek zindanı tercih etmiştir.

Yusuf kıssasında ahlak ve faziletin zaferi, heva ve şehvetin mağlubiyeti görülmektedir. Yusuf, kendisini ahlaksızlığa götürecek çağrılara karşı verdiği mücadeleyi kazanmıştır.

Yine bu kıssa bir insanın nasıl hem çok güçlü, hem de çok zayıf olduğunu gözler önüne sermektedir. Eğer insan duygularının esareti altına girer, kendini nefesine kaptırırsa güçsüz bir varlık haline gelecektir. Ama aklının yönlendirmesine uyar, vicdanının sesini dinlerse güçlenerek, insanlığının farkına varacak, Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi olduğunu hissedecektir (Abay, 2007: 94).

Zindan Hayatı ve Rüya Tabiri

Onunla beraber zindana iki delikanlı daha girdi. Biri, rüyasında şaraplık üzüm sıkıldığını, diğeri de rüyasında başının üstünde ekmek taşıdığını, kuşlarında bu ekmeği gagaladığını gördü. Yusuf'tan gördükleri bu rüyaları yorumlamasını istediler.

Yusuf da rüyaları yorumlamayı kendisine Allah'ın öğrettiğini, Allah'a inanmayan ve ahireti inkâr edenlerin dinini bırakarak ataları İbrahim, İshak ve Yakub'un dinine uyduğunu, Allah'a ortak koşmasının söz konusu olmadığını belirttikten sonra arkadaşlarına “Ayrı ayrı ilahlar mı daha iyidir, yoksa mutlak hâkimiyet sahibi olan tel Allah mı?” sorusunu sordu. Allah'ın düzmece tanrılar hakkında herhangi bir delil indirmediyini, kendisinden başka hiçbir şeye tapılmamasını emrettiğini, ama yine de birçok insanın bundan gafil olduğunu söyledi. Daha sonra rüyalarının yorumuna geçti.

Yusuf, arkadaşlarına “Biriniz eskisi gibi efendisine şarap sunacak, diğeri ise maalesef asılacak ve kuşlar başından yiyecektir” dedi. Kurtulacağını düşündüğü kişiden, efendisinin yanında kendisini anmasını istedi. Fakat şeytan onu efendisine hatırlatmayı unutturdu. Bu yüzden o, birkaç yıl daha zindanda kaldı.

Bir gün kral, rüyasında yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yediğini; ayrıca yedi yeşil başak ve yedi kuru başak gördüğünü söyleyerek ileri gelenlerden bu rüyayı yorumlamalarını istedi. Ancak onlar, gördüklerinin karma karışık düşler olduğunu, kendilerinin bunların yorumunu bilmediklerini ifade ettiler. O sırada zindandan kurtulmuş olan kişi uzun zaman sonra Yusuf'u hatırladı ve bunun yorumunu öğrenebileceğini belirtti. Zindana giderek Yusuf'a rüyanın tabirinin ne olabileceğini sordu. Yapacağı yorumdan sonra belki Yusuf'un kıymetini anlarlar temennisinde bulundu.

Yusuf rüyayı şöyle yorumladı: “Yedi yıl âdetiniz üzere ekin ekeceksiniz. Yiyeceğiniz az miktar hariç, biçtiklerinizi başağında bırakın. Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelecek, saklayacağımız az miktar hariç bu yıllar için biriktirdiklerinizi yiyip bitirecek. Sonra bunun ardından insanların yağmura kavuşacağı bir yıl gelecek. O zaman bol rızka kavuşacaklar.”

Bu yorumu duyan kral Yusuf'un yanına getirilmesini istedi. Elçiler Yusuf'a kralın kendisini istediğini söylediklerinde o, kralın, kendisinin suçsuz olduğunu öğrenmesini arzu ettiğini belirtti.

Kral, kadınlara, dertlerinin ne olduğunu sordu, onlar da Yusuf'un bir kötülüğünü görmediklerini söylediler. Asilzadenin karısı da “Artık gerçek ortaya çıktı; asıl ben ondan yararlanmak istemişim; o doğru dürüst bir insandır” dedi.

Yusuf da niçin böyle bir yola başvurduğunu anlatarak, maksadının, gıyabında efendisine hainlik etmediğinin bilinmesi, olduğunu beyan etti. Bununla birlikte kendisini tezkiye etmediğini, nefsin daima kötülüğü emrettiğini, ama Allah'ın bağışlayıcı ve rahmetli olduğunu söyledi.

Hz. Yusuf'un masum olduğunu Vezir'in eşinden bizzat duyarak şahit olan kadınların, Hz. Yusuf zindana atıldığında ortaya çıkmayıp gerçekleri itiraf etmemeleri ve bu iftira karşısında susmaları olumsuz karakter örneğidir.

Çok aceleci olmayıp, Allah'tan ümit kesmeyerek sabretmek gerekir. Kur'an 'da okuduğumuz her kıssa bir hayattır ve bu farklı hayatlardan aldığımız farklı derslerin her birinin verdiği lezzet başkadır.

İnsan hayatında rüyanın önemli bir yeri vardır. Yusuf kıssası rüyalar üzerinde düşünmemizi sağlayan bir kıssadır.

Asilzadenin karısı, etkisi altına girerek esiri olduğu duygularından kurtulmuş, kendi

Zayıflığını görerek hatasını itiraf etmişti (Abay, 2007: 93).

Şeytan unutturma yetkisine sahiptir. Hz. Yusuf'un zindan arkadaşı zindandan çıkınca Hz. Yusuf'tan bahsetmeyi unutmuştur.

Hazine Bakanı Olması ve Kardeşleri İle Karşılaşması

Bütün bunları öğrenen kral, Yusuf'a kendi katında yüksek bir mevki vereceğini söyledi. O da tarım depolarına bakabileceğini ve bu konuda kendisine güvenilebileceğini söyledi.

Böylece Allah Yusuf'a, dilediği yerde oturmak üzere ülkede imkân ve iktidar verdi.

Bir gün Yusuf'un kardeşleri çıkageldiler ve yanına girdiler. Yusuf onları tanıdı, onlar ise Yusuf'u tanımadılar. Yusuf, onların yüklerini hazırlatınca varsa diğer kardeşlerini de getirmelerini, bu takdirde daha çok buğday vereceğini, eğer onu getirmezler ise kendilerine verecek bir şeyi olmadığını söyledi ve bu maksatla huzuruna bir daha çıkmamalarını istedi.

Kardeşleri, geride kalan kardeşlerini babasından izin alıp getireceklerini söylediler. Yusuf da, belki bu lütuf sayesinde tekrar geri gelirler düşüncesiyle adamlarına, kardeşlerinden alınan ücretin yüklerinin arasına konulmasını emretti.

Kardeşleri, babalarına geri döndüklerinde diğer kardeşi de kendileriyle birlikte göndermesini, aksi takdirde zahire verilmeyeceğini söylediler. Yakub onlara güvenemeyeceğini söyledi.

Bu sırada yüklerini açınca ödedikleri ücretin geri verildiğini fark ettiler. Bununla yeni zahire alabileceklerini, kardeşleri de yanlarında olursa daha fazla zahire alabileceklerini, mevcut zahirenin az olduğunu söylediler.

Babaları, kardeşlerini geri getireceğine dair söz verdikleri takdirde onu gönderebileceğini söyledi ve oğullarına şehre farklı kapılardan girmelerini tavsiye etti.

Bir kuyu başında kardeşlerinden ayrılan Yusuf, bir Bakan makamında onlarla karşılaşmıştır. Bir insanın kendisine kötülük yapanlarla karşılaşması zor bir andır. Hz. Yusuf siz zamanında bana neler neler yapmıştınız diyebilirdi. Sessiz kalmayı tercih etmiştir. Hz. Yusuf hayatı boyunca pek çok sıkıntıya düşmesine rağmen, ben neler çektim, başıma neler geldi dememiş hiçbir zaman hayıflanmamıştır.

Hız. Yakup'un oğullarına şehre farklı kapılardan girmelerini tavsiye etmesi onların başına gelecek bir şeyi savabileceğinden değil, gönlünü mutmain etmek içindir. Zaten kendisi de bunu ifade etmektedir. Daha öncesinde aynı tavsiyeyi oğlu Yusuf'a da yapmış, fakat onun başına gelene engel olamamıştır. Bu tıpkı günlük hayatta sokağa çıkan çocuğumuza karşıdan karşıya geçerken dikkat et demek gibidir. Dikkatsiz bir sürücünün sebep olacağı bir kazaya engel olmak mümkün değildir. Fakat tedbiri de elden bırakmamak gerekir. Hz. Yusuf kıssası, rüyalar ve gömlek hadiseleriyle de ünlü bir kıssadır. Sadık rüyalar insanın içine ferahlık verebilir. Hz. Yakup oğlu Yusuf'un rüyasını yorumladığı halde onun hakkında çok üzölmüş hatta bu uğurda gözlerini kaybetmiştir. Eğer rüyalar kesin bilgiler verseydi, Hz. Yakup bu kadar üzüntü duymazdı. Fakat bu rüya sayesinde umutlarını hep taze tutmayı başarmıştır.

Bünyamin'in Alkonması

Nihayet kardeşleri tekrar Yusuf'un huzuruna girdiklerinde; ana-baba bir kardeşini bağrına bastı ve gizlice kendisinin Yusuf olduğunu söyledi.

Yusuf, onların yüklerini hazırlatırken krala ait değerli bir kadehi kardeşinin yüküne koydurdu. Sonra da bir çığırktan aracılığıyla onların hırsızlık yaptıklarını söyledi.

Kardeşler, ne kaybettiklerini sordu. Hükümdarın su kabının kaybolduğunu, onu getirene ödül verileceği cevabını aldılar. Kardeşler, kendilerinin çalmadığını söyledilerse de inandıramadılar. Yusuf'un adamları yalan söylüyorsanız cezası ne olsun, diye sordular, kardeşler de su kabı kimde çıkarsa onu alıkoyarsınız cevabını verdiler.

Bunun üzerine Yusuf, önce diğer kardeşlerinin yüklerini, sonra da öz kardeşinin yükünü aradı ve kap onun yükü arasında bulundu. Bu sayede Yusuf, Allah'ın izniyle kardeşini yanında tutma fırsatını elde etmiş oldu.

Kardeşler, o çalmış ise, daha önce onun bir ana-baba bir kardeşi de; o da çalmıştı diyerek Yusuf'u hırsızlıkla itham ettiler, ama Yusuf bu durumu kardeşlerine belli etmedi. Yusuf'tan, onun yerine başkasını alıkoymasını istedilerse de o, bunun haksızlık olacağını söyleyerek isteği reddetti.

Büyük kardeşleri, bu kardeşlerini geri getirmek için babalarına söz verdiklerini, daha önce de Yusuf'a karşı bir kusur işlediklerini, artık babaları kendilerini affedinceye kadar asla buradan ayrılmayacağını söyledi ve kardeşlerinin geri dönerek babalarına, oğlunun hırsızlık ettiğini, kendilerinin de buna engel olmalarının mümkün olmadığını iletmelerini istedi.

Kardeşler durumu babalarına anlattıktan sonra, doğru söylediklerini, isterse beraber geldikleri kervana sorabileceğini söylediler. Yakub ise, daha önce Yusuf kaybolduğunda gösterdiği metanet ve Allah'a teslimiyeti tekrar gösterdi ve Allah'ın hepsini kendisine getirmesi temennisinde bulundu.

Yakub etrafındakilerden yüz çevirdi ve üzüntüsünden iki gözüne ak düştü; acısını içinde saklıyordu. Oğulları, Yusuf'u hatırlamanın verdiği üzüntüyle helak olacağını söylediler. Yakub da üzüntüsünü Allah'a arz ettiğini, gidip Yusuf'u ve kardeşini araştırmalarını, Allah'tan ümit kesmemelerini söyledi.

Yusuf peygamber kardeşlerine bir ders vermek için, o toplumda uygulanan bir cezayı kullanarak küçük bir plan kuruyor. Bu olayı Hz. İbrahim'in putların başına baltayı asmasına benzetebiliriz. Hz. İbrahim'de kavmine bir ders vermek amacıyla bu davranışı gerçekleştirmiştir. Hz. Yusuf belki de kardeşlerinin daha önce kendisine yaşattıkları bu olayı onlara bu yolla hatırlatmak istemiş ve ailesinin Mısır'a gelip gerçeği orda öğrenmesine zemin hazırlamak istemiş olabilir.

Gerçeğin Ortaya Çıkması ve Hasretin Sona Ermesi

Bunun üzerine Mısır'a dönüp Yusuf'un yanına geldiler ve geçim sıkıntısı çektiklerini ama yeterli sermayelerinin de bulunmadığını söyleyerek yeniden zahire istediler.

Yusuf onlara, Yusuf'a ve kardeşinize neler yaptığınızı biliyor musunuz, diye bir soru yöneltince onlar karşılındakinin Yusuf olup olmadığından şüphelendiler. O kendisinin Yusuf, yanındakinin de kardeşi olduğunu, sabır gösterdikleri için Allah'ın bu lütufları kendilerine verdiklerini söyledi.

Kardeşleri hatalarını anladılar Allah'ın Yusuf'u kendilerinden üstün kıldığını, kendilerinin hata işlediklerini itiraf ettiler. Yusuf ise kardeşlerini kınamayacağını belirtti ve Allah'ın onları bağışlaması için dua etti.

Gömleğini babalarına götürüp yüzüne koymalarını, bu sayede gözlerinin görmeye başlayacağını, bütün ailelerini alıp yanına getirmelerini istedi.

Kervan Mısır'dan ayrılınca babaları, yanındakilere Yusuf'un kokusunu aldığını söyledi. Etrafındakiler onun hala eski şaşkınlığına devam ettiğini söylediler.

Müjdecî gelip gömleği Yakub'un yüzüne koyunca gözleri açılıverdi. Yakub da etrafındakilere "Ben size, Allah tarafından, sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim demedim mi?" dedi. Oğulları da suçlarını babalarına itiraf ettiler ve bağışlanmaları için Allah'a dua etmesini rica ettiler.

Mısır'a gidip Yusuf'un huzuruna girdiklerinde; Yusuf ana babasını bağrına bastı ve "Allah'ın iradesi ile güven içinde Mısır'a girin" dedi. Ana babasını tahtın üzerine çıkardı. Hepsi ona saygı ile eğildiler.

Yusuf dedi ki:

“Babacığım! İşte bu, daha önce gördüğüm rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra; Rabbim beni zindandan çıkararak ve sizi çölden getirerek bana çok iyilikte bulundu. Şüphesiz Rabbim, dilediği şeyde nice incelikler sergileyendir. Şüphesiz O, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.”

“Rabbim! Gerçekten bana mülk verdin ve bana sözlerin yorumunu öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada ve ahirette sen benim velimsin. Benim canımı Müslüman olarak al ve beni iyilere kat.”

(Yusuf 12/ 4–102).

Yusuf kıssası ruh üzerinde bıraktığı tesirden dolayı Kur'an'daki en güzel kıssalardan birisidir. Araya kesinti girmeden olayları birbirini izleyen en etkili kıssadır. Kıssa aşkın, iffetin ve imanın sembolü olarak görülmüş ve bu nedenle hakkında pek çok çalışma yapılmıştır (Abay, 2007: 93).

Hz. Yusuf kıssası, "Bir kişiden ne çıkar ki?" diyenlerin dillerine Kur'an'ın sürdüğü acı biberdir. Hz. Yakub kıssası "Yitiğine gözünü verecek kadar yanarsan, Mısır'da da olsa kokusunu alırsın" ın kıssasıdır (İslamoğlu, 2000).

Kıssa mutlu bir sonla bitmektedir. Yaşanan tüm çile son bulmakta ve kıssanın başında görülen rüya gerçekleşmektedir.

Bu kıssa rüyaların insan üzerindeki etkisine de değinmektedir. Sadık rüyalar genellikle sembollerle görülmektedir. Bu kıssada görülen rüyalarda bu çeşit rüyalar örnektir. Rüya insana umut, huzur verir fakat kesin bir bilgi değildir. Bu sebeple Hz. Yakup Oğlunun rüyasını kendisi yorumladığı halde, üzülüp ağlamaktan kendisini alamamıştır. Çünkü rüya kesin bir bilgi vermemektedir.

Kıssanın başında “Sana kıssayı en güzel biçimde anlatacağız” buyrulması, anlatılacak bir kıssanın nasıl olması gerektiğini de göstermektedir. Kıssada yer verilen olaylar, bunların ayrıntıları, aralarına serpiştirilen öğütler Kur'an'ın kıssa anlatım metodu için güzel bir örnek oluşturmaktadır. Bunun yanında kıssa daha pek çok hakikate ve davranış modeline temas etmektedir (Abay, 2007: 93).

Yusuf'un kardeşleri de içine düştükleri sapıklığın, çekememezliğin esaretinden kurtularak tövbe etmişler, pişman olmuşlardır (Abay, 2007: 94).

Öte yandan bu kıssa, Hz. Peygamber ve ona haset eden Mekkeli “kardeş”lerinin durumuna da vurgu yapmaktadır. Nitekim onlar, Hz. Peygamber'i çekememişler ve onun Mekke'den çıkmasına sebep olmuşlar, ancak Allah Hz. Peygamber'e Medine'de hâkimiyet vermiş ve Mekkeli kardeşleri sonuçta kendisine itaat etmek mecburiyetinde kalmışlardır. Burada, Mekke'nin fethedildiği günde Hz. Peygamber'in halka söylediği “Bugün size bir kınama yok!” ifadesinin, Hz. Yusuf'un kardeşlerine söylediği ifadeyle aynı olması dikkat çekmektedir (Abay, 2007).

Kıssanın son bölümünde kıssanın başında görülen rüya gerçekleşmiştir. Bu kıssada gerçeklerin ortaya çıkmasına tanıklık eden üç farklı gömlek hadisesi vardır. Bunlar;

- Hz. Yusuf'un kurtlar tarafından yendiğini ispat için getirilen gömlek (Kurt yemediğinin delili)
- Vezirin eşinden kaçarken arkadan yırtılan gömlek, (bu gömlekte onun masumiyetinin bir ifadesi olmuştur.)
- Hz. Yakup'un gözlerine sürülmek üzere Hz. Yusuf tarafından gönderilen gömlek

Bu üç gömlekte gerçeklerin ortaya çıkmasını sağlayan karineler olmuştur.

Gerçekler güneştir, hiçbir zaman gizlenemez. Hz. Yusuf'un kardeşleri tarafından kuyuya atılması ve Mısırda yaşadığı iftira olayı gizli kalmamış doğrular açığa çıkmıştır.

3.1.8. Hz. Şuayp Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Şuayb Meyden (Eyke) halkına peygamber olarak gönderilmiştir. O Meyden halkını Allah'a ibadete, fesat çıkarmamağa, Allah'ın azabından korkmağa, namazı kılmağa ve Allah'a tevbe etmeğe çağırmıştır. Ayrıca Medyen halkını ticaret ahlakına riayet ederek ölçü ve tartıyı tam yapmağa ve Allah'ın meşru kıldığı kar ile yetinmeğe davet etmiştir. Yaptığı uyarılardan dolayı kavminden bir karşılık beklemediğini de vurgulamıştır.

Ancak Medyen halkı Şuayb'a uyanların zarara uğrayacakları tehdidinde bulunmuş, Şuayb'ın ikazlarını dinlemeyerek tehdit ettiği azabı bir an önce getirmesini

istemişlerdir. Şuayb'ı sürgünle tehdit etmişler, ancak o buna direnmiştir. Zayıf ve güçsüz görülmüş, taşlanmakla tehdit edilmiştir. Davetin fayda vermediği noktada Şuayb kavmi ile yollarını ayırarak Allah'a iltica etmiş ve hükmünü vermesini dilemiştir.

Allah da Medyen halkını korkunç bir sarsıntıyla helak etti. Ancak Şuayb ve beraberindekiler Allah'ın yardımıyla kurtuldular.

Haram ve helal kavramlarını öğrenmemize vesile olan bir kıssadır. Ölçü ve tartıda hile yapmanın haram olduğunu kavmine anlatmaya çalışmıştır. Uyarılarına rağmen kendisini dinlemeyen kavmiyle yollarını ayırmıştır. Uyarılarımıza rağmen hakikati anlamak istemeyen kişilerle yollarımızı ayırmamız gerekir.

3.1.9. Hz. Musa ile İlgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler

Kur'an'da kendisinden ve mücadelesinden en çok bahsedilen bir peygamberdir. Hz. Şuayb'ın damadıdır. Firavun'un görmüş olduğu bir rüyanın kâhinler tarafından saltanatını bir erkek çocuğun elinden alacağı şeklinde yorumlanması üzerine o toplumda doğan tüm erkek çocukların öldürülmesi emredilmiştir. Evladının öldürülmesinden endişe eden Musa'nın annesine Allah tarafından yavrusunu bir sandık içine koyarak Nil nehrine bırakması ilham edilmiş ve kendisi de bunu yapmıştır. Kızını sandığın peşinden yollayan anne bu sayede oğlunun akıbeti hakkında bilgi sahibi olmuş ve çocuğun bakımı için oğluyla birlikte Firavun'un sarayına yerleşmiştir. Burada yetişen Hz. Musa bir kavgaya karışmış ve bir kişinin ölümüne sebep olmuştur. Saraydan ayrılarak Medyen'e doğru yola çıkan Hz. Musa burada Hz. Şuayb'ın kızlarıyla karşılaşmış onlara yardımcı olmuş ve bunun neticesinde kızların biriyle evlenerek oraya yerleşmiştir. Bir süre sonra Mısır'a dönmek üzere yola çıktığında Tuva Vadisine geldiğinde kendisine Peygamberlik verilmiştir. Firavun ve kavmini Allah'a iman etmeye çağırmıştır. Allah'ın kendisine delil olarak verdiği mucizeler karşısında da inanmayan Firavun onu sihirbaz olmakla itham etmiştir. Bu olaylar neticesinde Allah Hz. Musa'ya İsrailoğullarını bir gece Mısır'dan çıkarmasını vahyetmiştir. Firavun arkalarından onları takip etmiş ve Kızıldeniz'e yaklaştıklarında onlara yetişmiştir. Allah'ın bir mucizesi olarak asasıyla Kızıldeniz ikiye bölünüp onların geçmesi için bir yol olmuş, aynı yoldan kendisinin de geçebileceğini sanan Firavun yanıldığını anlayınca iman etmiş, fakat son anda yapmış olduğu bu iman onu kurtarmaya yetmemiştir. Kendisine yardımcı olarak gönderilen Hz. Harun ile beraber yaptığı mücadeleye rağmen kavminin eski inançlarına

dönmesine engel olamamıştır. Tur Dağı'nda Allah'ı Teala ile olan görüşmesi Kur'an'da anlatılmaktadır.

Hız. Musa'nın Doğumu ve Yetişmesi

Firavun Mısır'da halkı sınıflara bölmüştü ve İsrailoğullarına ait erkek çocukların yaşamasına izin vermiyordu. Bu nedenle Musa'nın annesi, onu bir sepete koyarak Nil nehrine bıraktı. Çocuğu Firavun'un adamları buldular ve Firavun'un karısı bu sevimli çocuğa dokunmamasını rica etti. Bu sayede Musa Firavun'un sarayında büyüdü.

Firavun, Mısır'da gerçekten azmış, halkını sınıflara ayırmıştı. Güçsüz gördüğu bir zümrenin oğullarını öldürüyor, kızlarını ise sağ bırakıyordu.

Allah orada güçsüz düşürülenlere lütufta bulunmak, onları önderler yapmak, mukaddes topraklara varis kılmak ve o yerde onları hâkim kılmak, Firavun ile Haman'ın ve ordularının başına o korktuklarını getirmek istedi.

Allah Musa'nın annesine, çocuğunu emzirmesini bir zarar gelmesinden endişe ettiğinde çocuğu bir sepet içine koyarak Nil nehrine bırakmasını ve kaygılanmamasını, çocuğu kendisine geri getireceğini ilham etti.

Firavun'un karısı sepetin içinden çocuk çıkınca sevindi ve bu çocuğun öldürülmemesini, onu evlat edinebileceklerini, kendilerine faydası dokunabileceğini söyledi.

Annesi Musa'nın ablasından Nil'e bırakılan sepeti takip etmesini istemişti. Allah da Musa'ya başka hiçbir sütannenin sütünü nasip etmedi. Bunun üzerine ablası onu emzirecek birisini gösterebileceğini söyledi ve Allah Musa'yı tekrar annesine kavuşturdu.

Musa'nın annesi endişe içindeydi ve onun kendi çocuğu olduğunu açıklayabilirdi, ancak Allah onun kalbini yatıştırdı ve bu sırrı açığa çıkarmadı.

Bu kıssada Allah'ın iradesinin, irade ettiği bir olayın gerçekteşmesi için olayları nasıl yönlendirdiği görölmektedir. Kıssanın Taha suresindeki kısmında ise aynı olaylar Allah'ın Hz. Musa'ya nasıl nimet verdiğini göstermek üzere özetlenmiştir.

Hız. Musa-Firavun kıssası, "Zulüm ana rahmine kadar uzanınca, geriye yapacak bir şey kalır mı?" diyenlere, "Evet! İnanmayan, Firavun'un kucağında yetişen Musa'ya baksın"ın cevabıdır (İslamoğlu, 2000).

Kıssada Hz. Musa'nın annesinin kalbine ilham edilmesi, insanların içlerine Allah tarafından ilham verilebileceğine bir örnektir.

Eğer Allah dilerse kişinin kurduğu tuzağı bozar. Firavun kendi hanedanını eline geçirecek olan Musa'yı sarayında yetiştirmiştir.

Musa hem sarayda hem de annesiyle birlikte yaşamıştır.

Medyen'e Yolculuk

Musa gençlik çağına girip olgunlaşınca, Allah ona hikmet ve ilim verdi.

Musa, halkının habersiz olduğu bir sırada şehre girdi. Orada, biri kendi tarafından, diğeri düşman tarafından olan iki adamı birbirleriyle dövüşürken gördü. Kendi tarafındaki adam, düşmanına karşı ondan yardım istedi. Musa da ötekine bir yumruk indirip onun ölümüne sebep oldu.

Musa yaptığıının şeytan işi olduğunu anlayıp Allah'tan bağışlanma diledi ve suçlulara kim olursa olsun arka çıkmayacağına dair Allah'a söz verdi.

Musa korku içinde, etrafı gözetleyerek sabahladı. Bir de ne görsün, dün kendisinden yardım isteyen kimse feryat ederek yine yardım istemiyor mu?! Musa ona "Besbelli sen bir azgınsın!" dedi ama yine ikisinin de düşmanı olan adamı yakalamak isteyince, o adam kendisini öldürmek istediğini zannederek bir önceki gün Musa'nın yaptığıını çevredekilere duyurdu, Musa'yı da zorba bir kimse olmayı istemekle suçladı.

Şehrin öbür ucundan bir adam geldi ve ileri gelenlerin Musa'yı öldürmek istediklerini söyleyerek şehirden çıkmasını önerdi. Musa korka korka, etrafı gözetleyerek oradan çıktı ve zalimlerden kendisini kurtarması için Allah'a yalvardı. Allah'ın kendisini doğru bir yola çıkarmasını dileyerek Medyen'e doğru yöneldi.

Medyen suyuna varınca, orada hayvanlarını sulayan insanlar gördü. Geride de iki kadın vardı. Musa onlara dertlerinin ne olduğunu sordu. Onlarda, çobanlar sulayıp çekilmeden hayvanlarını sulayamadıklarını, babaları yaşlı olduğu için bu işin kendilerine kaldığını söylediler. Musa da onlara yardım ederek hayvanlarını suladı ve daha sonra bir gölgeye çekilerek şöyle dua etti: "Rabbim! Doğrusu bana vereceğin her hayra muhtacım."

Az sonra o iki kadın utanarak Musa'ya geldiler ve babalarının, yaptığı iyiliğin karşılığını vermek istediğini söylediler. Babaları Şuayb idi. Musa ona başından geçenleri anlatınca Şuayb onu teselli etti.

Şuayb'ın kızları, babalarına güçlü ve güvenilir olduğu için Musa'yı çoban olarak tutmasını önerdiler. Şuayb da sekiz yıl çalışma karşılığında kızlarından birisini Musa'ya nikâhlamak istediğini söyledi. İsterse süreyi on yıla tamamlayabileceğini, ama bunun için kendisini zorlamayacağını da ilave etti. Musa da Allah'ı vekil tutarak bu anlaşmayı kabul etti ve verilen sürelerden hangisini tamamlarsa tamamlasın, kendisine husumet olmayacağını belirtti.

Hız. Musa yanlışlıkla bir adamın ölümüne sebep olmuştu. Bu olayın etkisi ile yaşamış olduğu korku ve endişe durumundan kurtulabilmek için Medyen'e yolculuğa çıktı. İnsanlar istemeden de olsa yanlışla düşebilirler. Benzer bir durum yaşayan insan, bu kıssa üzerinde düşünerek aynı şeyin Hız. Musa'nın başına da geldiğini düşünerek teselli bulur.

Bu kıssada da olaylar Allah'ın Hız. Musa'ya verdiği nimetleri göstermek üzere anlatılmıştır. Nitekim Allah, Musa'yı Mısır'daki sıkıntılardan kurtarmış, ümitsiz olduğu bir sırada Medyen'de ona hem bir iş, hem de bir aile nasip etmiştir. Bütün bu mesajlar bize, insanın sahip olduğu her şeyin Allah'ın iradesi çerçevesinde olduğunu göstermektedir. Ancak burada Hız. Musa'nın attığı her adımda Allah'ın yardım ve ihsanına muhtaç olduğunun farkında olup tam bir teslimiyet göstermesi de mü'minler açısından önemli bir davranış modelidir.

Sihirbazlarla Karşılaşma

Musa, Şuayb ile anlaştığı süreyi doldurup ailesiyle yola çıkınca, Tur tarafında bir ateş gördü. Ailesine, beklemelerini bir ateş gördüğünü, oradan bir haber veya ısınmak için bir ateş parçası getirebileceğini söyledi. Oraya gelince, vadinin sağ kıyısından, oradaki ağaç tarafından kendisine şöyle seslenildi: "Musa! Bil ki ben, bütün âlemlerin rabbi olan Allah'ım." Daha sonra Allah, kutsal bir vadi olan Tuva'da bulunduğu için ayakta kalmasını çıkarmasını istedi. Ardından kendisinden başka ilah bulunmadığını, kendisine kulluk etmesini, namaz kılmasını emretti.

Allah, Musa'ya elindekinin ne olduğunu sordu. Musa, dayanmak, koyunlara yaprak silkelemek gibi ihtiyaçlar için kullandığı bir asa olduğunu söyledi. Allah asasını bırakmasını söyledi. Musa asayı bırakınca onun yılan gibi deprendiğini görüp arkasına bakmadan kaçtı.

Allah, korkmamasını, güvende olduğunu, esasını tutmasını, onu eski haline getireceğini söyledi. Sonra da elini yakasına sokmasını, elinde herhangi bir hastalık bulunmadığı halde onun bembeyaz çıkacağını söyledi. Bu ikisinin Firavun ve adamlarına karşı Allah'ın kesin delili olduğunu, çünkü onların yoldan çıktığını söyledi.

Musa onlardan birini öldürdüğünü, bu nedenle kendisini öldürmelerinden korktuğunu, konuşması kendisinden daha düzgün olan kardeşi Harun'u da, kendisini doğrulayan bir yardımcı olarak kendisiyle birlikte göndermesini, halkının kendisine yalancı demelerinden endişe ettiğini ifade etti.

Allah da, kardeşiyle kendisini destekleyeceğini, ona vereceği kudret ve ayetler sayesinde Firavun ve adamlarının kendisine bir zarar veremeyeceğini, o ve ona uyanların üstün geleceğini müjdeledi.

Kıssanın Kasas suresindeki kısmında Allah'ın Hz. Musa'ya verdiği nimetler sayılmaya devam edilmiş, Taha suresindeki kısmında ise Allah'ın Hz. Musa'ya gönderdiği vahyin ayrıntılarına yer verilmiştir.

Allah Musa ve kardeşi Harun'u mu'cizelerle destekleyip azmış olan Firavun'a elçi olarak gönderdi. Allah'ı anmakta gevşeklik göstermemelerini, Firavun'a da yumuşak söz söylemelerini emretti. Onlar Firavun'un kendilerine kötülük yapmasından korktuklarını dile getirdiler. Allah da onlarla beraber olduğunu, Firavun'a giderek Allah'ın elçisi olduklarını, İsrailoğullarını kendileriyle beraber göndermesini istediklerini, kendilerinde Allah'ın verdiği bazı mu'cizelerin bulunduğunu söylemelerini emretti.

Musa ve Harun, Firavun'a gidip Allah'ın emirlerini tebliğ ettiler. Firavun Musa'ya sitem ederek o Kıptiyi niçin öldürdüğünü sordu, Musa da kasten yapmadığını beyan etti ve olayın doğrusunu anlattı.

Firavun konuyu değiştirerek Musa'ya rabbinin kim olduğu, âlemlerin rabbinin ne olduğu, daha önceki nesillerin halinin ne olacağı gibi sorular sordu, Musa'nın verdiği cevapları da beğenmedi. Yanındakilere dönerek verilen cevaplarla dalga geçti. Kendisinden başka rab olmadığını ilan etti ve veziri Haman'a, kendisi için bir kule yapmasını, belki bu sayede Musa'nın rabbine çıkıp bakabileceğini söyledi ve Musa'yı yalancılıkla itham etti.

Tartışmalarla bir netice alamayan Firavun, Musa'yı zindana atmakla tehdit etti. Musa doğru söylediğine dair mu'cize gösterebileceğini söyledi. Firavun bunu kabul etti. Musa

da önce asasını bir yılana, sonra da elini beyaza dönüştürdü. Ama Firavun Musa'yı sihirbazlıkla suçladı. "Sihirle bizi yerimizden çıkarmak için mi geldin!" diye itiraz etti. Musa gösterdiklerinin sihir olmadığını söyledi. Firavun da kendisinin daha büyük sihirlerle karşısına çıkacağını, karşılaşma için kimsenin hayır diyemeyeceği bir vakit belirlemesini istedi. Musa da bütün insanların toplandığı bir bayram günü, kuşluk vaktini seçti.

Firavun haber salarak şehirdeki bütün mahir sihirbazları toplattı. Bulaşma günü geldiğinde sihirbazlar Firavun'dan ödül istediler, o da onlara yüksek mevki vereceğini vaat etti.

Musa sihirbazlara sitem ederek Allah'a yalan isnat etmemelerini, yoksa Allah'ın köklerini kurutacağını ve onları hüsrana uğratacağını söyledi. Sihirbazlar meseleyi aralarında gizlice müzakere ettiler ve Musa ve Harun'u göstererek etrafa şöyle seslendiler: "Bu ikisi muhakkak sihirbazdır; büyüleriyle sizi yurdunuzdan çıkarmak ve de örnek dininizi yok etmek istiyorlar. Onun için bütün tuzaklarınızı bir araya getirin, sonra hep bir sıra halinde gelin. Bu gün üstün gelen muhakkak zafer kazanmıştır."

Sihirbazlar, ilk önce kim başlasın diye Musa'ya sordular. Musa onların başlamasını istedi. Onlarda Firavun'un adıyla diyerek değneklerini bıraktılar. Yaptıkları sihirden ötürü değnekler Musa'ya sanki yürüyorlarmış gibi göründü. Bu yüzden Musa içinde bir korku hissetti. Ancak Allah, kendisinin üstün geleceğini söyleyerek Musa'yı teskin etti ve değneğini bırakmasını istedi ve sihirbazların asla kazanamayacağını söyledi. Musa da, onların yaptıklarının sihir olduğunu, asla başarıya ulaşamayacaklarını söyleyerek değneğini bıraktı ve sihirbazların uydurduklarını yutmağa başladı.

Bunu gören bütün sihirbazlar secdeye kapandılar ve "Musa ile Harun'un rabbine iman ettik" dediler. Onların bu haline öfkelenen Firavun "Ben, size izin vermeden mi ona iman ettiniz? Demek önceden anlaşıp bana tuzak kurdunuz; her halde o size sihri öğreten usta olmalı" dedi ve hepsinin elleri ve ayaklarını çaprazlama kesip hurma dallarına asacağına, böylece kimin azabının daha şiddetli olduğunu göreceklerine dair yemin etti.

Ancak bu yeni mü'minler firavun'un tehdidine aldırmadı. Gördükleri mu'cizeler karşısında Allah'a karşı asla Firavun'u tercih etmeyeceklerini, sırf iman ettikleri için kendilerinden intikam almak istediğini, dilediği hükmü vermesini, verdiği hükmün ancak bu dünyada geçerli olabileceğini, ahirete hükmedemeyeceğini, kendileri Allah'a

iman ettiklerini ve onun vereceği sevabın Firavun'un vereceği azaptan çok daha hayırlı olduğunu söylediler. Sonra da Allah'a yönelerek şöyle dua ettiler: "Ey Rabbimiz. Üstümüze sabır yağdır ve bizi Müslüman olarak öldür" (Araf 7/126)

Hak ortaya çıktı ve Firavun orda yenildi ve küçülerek geri döndü. Ancak çevresindeki adamlarında tahrikiyle Musa'yı ve İsrailoğullarını sağ bırakmamağa karar verdi. Musa ise, Firavun'un bu kararına karşı inananların Allah'a teslim olup O'na güvenmelerini istedi.

Hz. Musa kendisini doğrulayıcı bir yardımcı olarak kardeşi Hz. Harun'un görevlendirilmesini istemiştir. Her insan yerine getirmek durumunda olduğu zor görevler için yanında güvенеbileceği ve destek bulabileceği bir yardımcı olmasını ister.

Hz. Musa'nın bu sıkıntılı anlarda yapmış olduğu dua ile bizlere örnek olmuştur.

Sihir bir aldatmadan ibarettir. Mucize ise gerçektir. Bu aldatma hilesini iyi bilen sihirbazlar bunun bir oyun olmadığını anlamakta gecikmemiş ve Allah'a iman etmişlerdir. Enteresan olan ise Firavun'un kendisinden izin almadan iman eden sihirbazları tehdit etmesidir.

İnsanlara doğruları tebliğ ederken yumuşak söz söylemek gerekir. Allah Hz. Musa'dan, Firavun'a karşı bile yumuşak bir üslupla konuşmasını istemiştir.

Kızıl Denizin Yol Olması

Firavun, Musa'yı yenemeyince İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarmasına izin verdi. Onlar da bir gece yola çıktılar. Firavun ve adamları da gün doğarken peşlerine düştüler. Musa'nın adamlarını yakalama endişesi sardı. Musa, asla yakalanmayacaklarını, Allah'ın kendisine bir yol göstereceğini söyledi. Bunun üzerine Allah Musa'ya, asası ile denize vurmasını vahyetti. Musa asasını denize vurunca derhal yarıldı ve iki yakası koca bir dağ gibi oldu, ortada kuru bir yol açıldı. İsrailoğulları buradan geçtiler. Firavun da ordularıyla birlikte onları takip etti. Allah İsrailoğullarını denizden kurtardıktan sonra Firavun ve ordusunu su kapladı ve hepsi boğuldu. Firavun boğulmak üzere iken "Gerçekten İsrailoğullarının inandığı Tanrı'dan başka ilah olmadığına ben de iman ettim. Ben de Müslümanlardanım." dedi ise de boğulmaktan kurtulamadı.

Allah onun bu haline şöyle cevap verdi: "Şimdi mi? Oysa daha önce isyan etmiş ve bozgunculardan olmuştun. Biz de bugün bedenini, arkandan gelenlere ibret olman için,

kurutacağız. Çünkü insanlardan birçoğu ayetlerimizden gerçekten habersizdir” (Yunus 10/ 90–91)

Son anda yapılan iman gerçek iman değildir.

İki tehlike arasında kaldığımız, hiçbir kurtuluşun olmayacağını düşündüğümüz durumlarda, eğer gerçekten samimi bir mümin isek bizim için üçüncü bir seçeneğin ortaya çıkması mümkündür. Hz. Musa geride Firavun, önünde Kızıldeniz olduğu bir anda bu üçüncü seçenikle karşılaşmıştır.

Kıssanın bu bölümünde, mü’minlere dinlerini yaşama hakkı verilmediği ortamlarda nasıl davranacakları gerektiği gösterilmiştir. Onları bu haklardan mahrum edenlerin nasıl bir son ile karşılaşacakları belirtilmiş, iş işten geçtikten sonra inandık demelerinin kendilerine dünyada da ahirette de fayda vermeyeceği ifade edilmiştir.

İsrailoğulları Filistin’e doğru yol alırken Allah onları çeşitli şekillerde imtihana tabi tuttu. Onlara birçok nimetler verdi. Ancak onlar bu nimetlere nankörlük ettiler, verdikleri sözleri tutmadılar.

Musa Kavminin Put İstemesi ve Tekrar Buzağıyı Tanrı Edinmeleri

İsrailoğulları denizi geçip Firavun’un takibinden kurtulduktan sonra bir kavme rastladılar. Bu kavim kendilerine put edinmiş, buna tapıyorlardı. İsrailoğulları da Musa’dan, kendileri için böyle bir put yapmasını istediler. Musa da tepki göstererek cahil bir kavim olduklarını, bu tür şeylerin yıkılmağa mahkûm olduğunu, İsrailoğullarını âlemlere üstün kılan Allah’ı bırakıp da başka tanrı aramanın batıl olduğunu söyledi.

İsrailoğulları yolculuk sırasında birçok sıkıntı çekti. Ancak Allah onlara çeşitli imkânlar sundu. Musa’dan su istediklerinde Allah, esasını taşa vurmasını emretti. Taştan on iki pınar fışkırdı ve her topluluk bir pınarı kendisine ayırdı. Sıcaktan bunaldıklarında Allah bulutları üzerlerine gölgelik yaptı. Açlıklarını gidermek için kudret helvası ve bildircin eti verdi. Allah verdiği bu rızıklardan yenilmesini, ancak nankörlük ve taşkınlık yapılmamasını istedi.

Allah, Musa ile otuz gece için sözleşti ve buna on gece daha ilave ederek kırk geceye çıkardı. Musa kardeşi Harun’u kendi yerine vekil bıraktı ve ıslah edici olmasını, bozgunculara uymamasını öğütledi.

Musa, kavmini bırakıp acele ederek sözleşilen vakitte Tur'a gitti. Allah da, niçin acele ettiğini sorduğunda Musa, kendisinden razı olması için acele ettiğini söyledi.

Musa, Allah'ı görmek istediğini söyledi. Allah, kendisini asla göremeyeceğini, ancak dağa bakmasını, eğer dağ yerinde durabilirse kendisini görmesinin mümkün olabileceğini söyledi. Ancak Allah dağa tecelli edince dağ paramparça oldu. Musa da bayılıp düştü. Kendine gelince, Allah'ı tenzih ederek tövbe etti.

Allah, risalet ve kelamı için kendisini seçtiğini, şükredici olmasını söyledi ve nasihat adına ne varsa hepsini levhalara yazılı halde Musa'ya verdi ve bundaki nasihatlere, kendisinin de kavminin de sıkıca yapışmasını emretti. Yakında yoldan çıkacakların yurduna varacaklarını da söyledi.

Allah, ayrıca Musa'nın arkasından kavmini imtihan ettiğini ve Samiri'nin onları saptırdığını haber verdi.

Musa Tur'a gittikten sonra kavmi onun emirlerini dinlemedi ve Samiri'nin yardımıyla, zinetleri birleştirerek böğürtü çıkaran bir buzağı heykeli yapıp bunu tanrı edindiler. Harun Musa'nın yokluğunda, bu yapılanların imtihan olduğunu, gerçek rablerinin Allah olduğunu, kendisini dinlemelerini söyledi ise de kavmi, Musa gelene kadar buzağıya tapacaklarını söyledi.

İnsanoğlunun içinde her zaman görünen bir varlığa inanma hissi vardır. Hz. Musa bir Peygamber olmasına rağmen içindeki bu istek nedeniyle Allah'tan kendisine görünmesini istemiştir.

Bu isteği diğer Peygamberlerde de görmek mümkündür. Hz. İbrahim, Allah'tan ölüleri nasıl dirilttiğini göstermesini istemiştir. Allah: İnanmıyor musun? Diye sorunca: "Elbette inanıyorum fakat kalbim mutmain olsun istiyorum" demiştir (Bakara 2/ 260).

İsrailoğullarının başında gözetleyici olarak Hz. Harun bulunmasına rağmen Hz. Musa'nın pek çok mucizesine şahit oldukları halde ve gözlerinin önünde Kızıldeniz'in ortadan ayrılıp kendileri için yol olduğunu görmelerine rağmen tekrar yoldan çıkıp eski dinlerine dönmeye çalışmaları ilginçtir. Bu durum bize gösteriyor ki İnsanlarda yanlış karşı bir eğilim vardır. Üstelik de bunu kendileri için büyük fedakârlıklarda bulunan Peygamberleri Hz. Musa'dan istemeleri enteresandır.

Musa'nın Rabbi ile görüşmesi

Musa öfkeli vaziyette kavminin yanına geldi ve kavminin, arkasından ne kötü işlere giriştiklerini söyledi. Ellerindeki Tevrat levhalarını yere attı ve kardeşini tutup sarsmağa başladı. Ona, niçin bu duruma engel olmadığını, yoksa kendi emrine karşı mı geldiğini sordu. Harun, yumuşak bir şekilde hitap ederek kendisini bırakmasını ve kendisini kavmini parçalara bölmekle suçlamasından korktuğunu dile getirdi. Ayrıca, kavminin kendisini zayıf gördüğünü, neredeyse öldüreceklerini, kendisini zalimlerle bir tutmamasını söyledi. Musa hatasını anlayıp Allah'tan kardeşi için bağışlanma diledi.

Kavmi ise, kendiliklerinden caymadıklarını, yanlarındaki zinetleri kullanarak Samiri'nin böğürtü çıkaran bir buzağı heykeli yaptığını ve onu Musa'nın Rabbi diye takdim ettiğini söyledi.

Musa Samiri'ye bunu niçin yaptığını sordu. O, kavmin görmediğini gördüğünü ve nefsinin bunu kendisine hoş gösterdiğini söyledi. Musa onu kovdu ve tapmakta olduğu o buzağı heykelini yakıp kül edeceğini, sonra da denize savuracağını, hepsinin gerçek tanrısının Allah olduğunu ifade etti.

Musa'nın öfkesi yatıştıktan sonra yere attığı Tevrat nüshalarını aldı.

İsrailoğulları kendileriyle konuşamayan, onlara yol gösteremeyen bu cansız varlığı tanrı edinmekle kendilerine zulüm ettiler. Pişman olup sapıklığa düştüklerini anladıklarında, Allah kendilerini bağışlamazsa ziyana uğrayacaklarını itiraf ettiler.

Musa, tekrar Allah ile sözleştiği vakitte buluşmak için kavminden yetmiş kişi seçti. Bunları bir sarsıntı yakaladığında Musa, Allah'a yönelerek, beyinsizlerin yaptıkları yüzünden kendilerini helak etmemesini, kendilerine acımasını ve bağışlamasını istedi.

Burada kıssadaki olayların arasına kısa kısa nasihatler ve dini hikâyeler yerleştirilmiştir. Bu sayede, benzer olaylarda bu dini hakikatleri göz önünde bulundurarak davranılması gerektiği ortaya konmuştur.

Hz. Musa kavminin yanına dönüp de onların bir buzağıyı tanrı edindiklerini görünce, o anki öfke ile elinde bulunan levhaları yere atmıştır. Oysaki kendisinden o levhaları sıkı tutması istenmiştir. Hz. Musa bir peygamber de olsa insani yönü gereği anlık bir öfke ile bunu yapmıştır. Ayetlerin devamında Hz. Musa'nın öfkesi yatışınca levhaları yerden aldığı görülmektedir ve bu durumdan ötürü kendisinin kınandığını gösteren herhangi bir ayet mevcut değildir. İnsanoğlu anlık öfke ile hatalar yapabilir fakat yaptığı hatanın

hemen farkına varıp hatayı düzeltmeye ve telafi etmeye çalışması sonucunda öfke anında yapmış olduğu şeylerden sorumlu olmayacağını bir göstergesidir.

Bakara (Sığır) Olayı

Bir gün Musa kavmine, "Allah sizin bir sığır boğazlamanızı emrediyor." demişti. Onlar, "Bizimle eğleniyor musun?" dediler. "Öyle bir cahillikten Allah'a sığınırım" dedi.

Dediler ki; "Bizim için Rabbine dua et; nedir o, onu bize açıklasın." Dedi ki, şöyle diyor: "Ne kart, ne körpe, ikisinin ortası bir sığır. Haydi, sizden ne isteniyorsa yapın."

Dediler ki, "Bizim için Rabbine dua et, rengi nedir, bize onu açıklasın." Dedi ki, şöyle diyor:

"Sarı bir sığır, rengi parlak, bakanların içini açar."

"Dediler ki, "Bizim için Rabbine dua et; nedir o, bize açıklasın. Çünkü sığır cinsi bizce, Birbirine benzer. Allah isterse biz doğruyu tam olarak yakalarız."

Dedi ki, o şöyle diyor: "Bir sığır ki, ne toprağı sürüp ezilmiş, ne de ekin sulamış; sapaşlam, alacası da hiç yok." Dediler ki, "İşte şimdi bize doğrusunu bildirin." Sonra onu boğazladılar; az kalsın bunu yapmayacaklardı.

O sırada bir kimseyi öldürmüştünüz de suçu birbirinize atmıştınız. Ama Allah ne gizlediyseniz onu ortaya çıkaracaktı.

"Sığırın bir parçasıyla ona vurun" buyurdu. Allah ölüleri işte böyle diriltir. Size belgelerini gösteriyor; olur ki, aklınızı kullanırsınız.

Sonra bunun ardından kalpleriniz katılaştı, taş kesildi, hatta daha da katı oldu. Zira taş var, içinden ırmaklar kaynar. Taş var, çatlar, ondan su çıkar. Taş da var, Allah korkusundan aşağıya yuvarlanır. Allah sizin ne yaptığımızdan habersiz değildir (Bakara 2/67-74).

Verilen bir emri yerine getirileceğı zaman o konuyla ilgili gereksiz sorular sormamak gerekir. Çünkü soru soruyu akla getirir ve neredeyse emri yerine getirmeyecek kadar sorumluluk artar hatta şartlar değışir. Soru sordukça özellikler artacağı için görevi neredeyse yapamayacak hale geliriz. Çünkü soru sorarak, kolay bir şekilde yerine getireceğimiz sorumluluğun sınırlarını çizmiş ve hatta her soruyla bu sınırı biraz daha daraltmış oluruz. Örneğin, satın almak istediğimiz herhangi bir eşyanın niteliğı konusunda ayrıntımız yoksa onu bulmak daha kolay olacaktır.

Kıssanın devamında neredeyse emri yerine getirmeyeceklerdi denilmektedir. Doğruyu arıyormuş gibi görünüyorlar ama maksatları emirden kaçmaktır.

Hızır a.s) Kısası

Musa, bir genç ile birlikte iki denizin birleştiği yere kadar yolculuk etmeğe karar verdi. Buraya ulaştıklarında, yanlarındaki balığı unuttular, o da denizdeki bir akıntıya kapılıp kendi yoluna gitti. Varmaları gereken yolu geçtiklerinde Musa, gençten, yorulduklarını belirtip yanındaki yiyeceği çıkarmasını istedi. Genç, balığı daha önce sığındıkları kayanın yanında unuttuğunu, sonra da onun, denize doğru kendine bir yol bulduğunu belirtti. Musa aradıklarının bu olduğunu söyledi ve geri döndüler.

Allah'ın kendisine ilim verdiği bir kula rastladılar. Musa, o kulun sahip olduğu bilgilerden bir şeyler öğrenmek için ona uymak istediğini söyledi. Salih kul, kendisiyle birlikte olmağa sabredemeyeceğini, çünkü hakikatini idrak edemeyeceği şeylere sabretmesinin mümkün olmadığını ifade etti. Ancak Musa, sabredeceğini söyleyip ısrar etti. Salih kul, kendisine uyduğu takdirde, kendisi anlatmadıkça yaptığı şeyler hakkında hiçbir soru sormamasını söyledi.

Bu şekilde yola koyuldular ve bir gemiye bindiler. Salih kul, o gemiyi delmeğe başladı. Musa, içindekiler boğulsun diye mi o gemiyi delmeğe çalıştığını sordu ve yaptığının şaşılacak bir şey olduğunu söyledi. Salih kul da cevaben, daha önce kendisiyle birlikte olmağa güç yetiremeyeceğini söylediğini hatırlattı. Musa unuttuğunu belirtip bu hatasından dolayı kendisini kınamamasını istedi.

Tekrar yola koyuldular ve bir çocuğa rastladılar. Salih kul çocuğu tutup öldürdü. Musa, haksız yere suçsuz bir cana niçin kıydığını sordu. Salih kul, daha önce kendisiyle birlikte olmağa güç yetiremeyeceğini tekrar hatırlattı. Musa, bir kez daha soru sorarsa kendisiyle arkadaşlık etmemesini, artık aralarından ayrılmaları için geçerli mazereti olacağını ifade etti.

Tekrar yola koyuldular ve bir kasabaya geldiler. Kasabadakilerden yiyecek istediler, ama kasaba halkı onları ağırlamaktan kaçındı. Salih kul, orada yıkılmağa yüz tutmuş bir duvarı düzeltti. Musa, istediği takdirde yaptığı işten ücret alabileceğini söyledi. Bunu üzerine salih kul, ayrılma vaktinin geldiğini beyan etti ve sabır gösteremediği olayların iç yüzünü haber vereceğini söyledi.

Geminin yoksullara ait olduğunu ve zorla gemilere el koyan bir kral bu gemiye el koymasın diye gemiye bir miktar hasar verdiğini, çocuğun ise anne ve babasının

mü'min olduklarını, çocuğun büyüyünce onları küfre zorlamasını engellemek ve Allah'ın anne-babaya daha temiz bir evlat vermesi için böyle yaptığını; duvarında iki öksüz çocuğa ait olduğunu, altında hazine bulunduğunu onların yetiştikten sonra bu hazineye kavuşmalarını sağlamak için duvarı ıslah ettiğini söyledi. Bütün bu yaptıklarını Allah'ın emriyle yaptığını, sabredemediği olayların iç yüzünün bu şekilde olduğunu da belirtti.

Hz. Musa'nın Kur'an'da bir ilim adamı olarak bahsedilen Hızır ile olan yolculuğu enteresan olaylara sahne olmuştur. Çünkü bu yolculuk sıradan bir yolculuk değildir. Yaşanan olayları anlamlandırmakta güçlük çeken Hz. Musa her defasında sabredemeyerek, yol arkadaşından durumu açıklamasını istemiştir. Hızır (a.s) ile yaşanan olaylar hep merak konusu olmuştur. Bu kıssadan din eğitimi adına almamız gereken en önemli derslerden biri, olayların hep görüldüğü gibi olmadığıdır. Ayrıca ilim adına büyüklenmemek gerekir. Ne kadar çok şey bilirsek bilelim mutlaka bizden daha iyi bilen olacaktır.

Kıssada davranışlarından ders çıkarılması gereken Hz. Musa'dır. Çünkü Hızır insanlara örnek olarak gelmiş bir peygamber değil, Hz. Musa'ya bazı şeyleri ifade etmek için ortaya çıkmış bir zattır. Yalnız kıssanın sonunda düşünmeden geçemeyeceğimiz konu, insan başına zarar gelecek bir şeyden kendini korumak adına böyle bir yol izleyebilir mi?

Fakat bu mümkün görünmemektir. Çünkü insan gaybi bilgiye sahip değildir. Belki çok yakınında gördüğü ve geleceğinden emin olduğu tehlikelerden az zararla kurtulma imkânı varsa bu yolu deneyebilir mi? sorusu ortaya atılabilir.

3.1.10. Hz. Davud ile İlgili Kıssalar ve Çıkarılan Dersler

Hz. Davud

Musa'dan sonra İsrailoğullarının önde gelenleri peygamberlerinden birinden Allah yolunda savaşmaları için kendilerine bir komutan tayin etmesini istemişler, peygamber de Allah'ın Talut'u komutan olarak gönderdiğini söylemiştir. Talut'un komutan olma nedeni bilgi ve fiziki açıdan üstün oluşudur. Talut, Calut ile savaşmak üzere ordusuyla hareket etmiş, Calut ile karşılaşınca da Allah'tan yardım istemiştir. Yapılan savaşta, orduda bulunan Davud, Calut'u öldürmüş, Allah da daha sonra Davud'a ilim ve hikmet

yanında hükümdarlık ve peygamberlik de vermiştir. Allah Davud'a Zebur isimli kitabı indirmiş, sesinin güzelliğinden dolayı çevresindeki dağ, kuş vb. varlıkların onunla birlikte tesbih etmesi meziyeti verilmiştir. Ayrıca o demiri işleyerek zırhlar da yapmıştır.

Hz. Davud kıssası, "Yükselen zamanda güç ve iktidara tapmadan nasıl sultan olunur" un cevabıdır (İslamoğlu, 2000).

Yönetimde bulunacak insanların hem bilgili hemde güçlü olmaları gerekmektedir (Bayındır, 1998).

Hz. Davud'a Gelen Davacılar

Bir gün, yaptığı hatayı anlaması için Allah Davud'u imtihan etmek istemişti. Davud mabette iken yanına bir grup gelmiş, o da endişelenmişti. Gelenler onu teskin etmişler ve içlerinden iki kişi arasındaki davayı adaletle hükme bağlamasını istemişlerdir. Davalı “ bu benim kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu var. Benim ise bir tek koyunum var. Böyle iken ‘Onu da bana ver’ dedi. Ve tartışmada beni bastırır” diyerek meseleyi anlatmış, Davud da ortağının tek koyunu da kendi koyunlarına katmasını istemekle zulmettiği hükmünü vermiştir. Ancak Davud, bu olayda Allah'ın kendisini imtihan ettiğini anlamış ve Allah'tan bağışlanma dilemiş, secdeye kapanarak Allah'a yönelmiştir.

Kıssa bizlere insanlar arasında adaleti gözetme konusunda ders vermektedir. Hz. Davud olayın görünen yüzüne bakarak ve tek tarafı dinleyerek hüküm vermiştir. Oysa olayın görünen yüzünde doksan dokuz koyunu olan birinin tek koyunu almaya çalışması haksızlık olarak görünmektedir. Fakat durum ne olursa olsun, bir sorunun çözümünde eğer hakem olacaksak her iki tarafı dinleyerek karar vermek zorundayız. Zaten Hz. Davud'da bu hatayı fark etmiş ve Allah'tan af dilemiştir.

3.1.11. Hz. Süleyman Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Hz. Süleyman

O, Allah'a yönelen, güzel makam sahibi, insanlara ve cinlere hâkim, hayvanların dilini anlayan, atlara düşkün bir peygamberdi. Allah onu imtihan etmek için tahtına bir ceset bırakmış, o da hatasını anlayarak Allah'a yönelmişti. Allah'tan başka hiçbir kula nasip

olmayacak bir saltanatı kendisine vermesini istemiş, Allah da rüzgârı, şeytanları, cinleri, kuşları onun emrine vermiştir. Ayrıca hayvanların dilini anlama imkânı da vermişti.

Süleyman cinlerden, insanlardan ve kuşlardan bir ordu kurdu. Hareket halindeyken karıncaları buldukları bir vadiye geldiklerinde Süleyman bir karıncanın, diğer karıncaları ezilmemek için yuvalarına girmeleri konusunda uyardığını duydu ve karıncanın bu sözünden dolayı tebessüm ederek, verdiği bu nimetlerin şükrünü hakkıyla yerine getirebilmek için Allah'a dua etti.

Ayette Hz. Süleyman 3 şey yapmak istiyor.

—Allah'a şükretmek

—Salih amel işlemek

—Salih kulların arasına girmek. (Neml 27/ 19).

Hz. Süleyman'ın bu duayı kendisine verilen bu büyük nimet üzerine yapmış olması bizim de bir nimet ile ödüllendirildiğimiz zamanlarda şükür duamızı yaparken Allah'tan isteyeceğimiz şeylerin neler olması gerektiği hakkında fikir vermektedir.

Ayette bahsedilen karınca olayı muhteşem bir olaydır. Ayetten Hz. Süleyman'ın karıncanın dilinden anladığını ancak karıncanın Hz. Süleyman'ın kendi dilinden anladığını bilmediğini anlamaktayız. Günlük hayatımızda da bu ayet-i kerimede anlatılan olaylara benzer olaylar yaşamaktayız. Mesela; evlere karıncaların ölmesi için ilaç konduğunda bir kısım karıncaların öldüğünü, birçoğunun da yok olup gittiğini görmekteyiz. Belki de karıncalar birbirlerini uyarmaktadırlar. (Bayındır, 1998)

Süleyman (a.s) kendisine muhteşem bir saltanatın verildiği bir peygamberdir. Onun imtihanı şükür ile olmuş ve o bu imtihanı başarmıştır.

Kıssada Allah'ın kendisine verdiği nimetle şımarmayan, kuvvetine güvenip azmayan, verilen nimetlere sürekli şükreden bir insan örneği yer almaktadır (Abay, 2007).

Hz. Süleyman kıssası da "Yükselen zamanda güç ve iktidara tapmadan nasıl sultan olunur" un cevabıdır (İslamoğlu, 2000).

Hz. Süleyman ve Sebe Melikesi

Hz. Süleyman bir ara Hüdühüd isimli kuşu aradı, göremeyince de kızdı. Ancak bir müddet sonra Hüdühüd ortaya çıktı ve Sebe denilen yerden sağlam bir haberle geldiğini, orada bir kadının hükümdarlık yaptığını, her şeye sahip olduğunu, ayrıca büyük bir tahtının bulunduğunu, halkının da Allah'ı bırakıp Güneş'e taptıklarını söyledi. Süleyman da haberin doğru olup olmadığını anlamak için Hüdühüd'e bir mektup vererek onlara götürüp bırakmasını ve tepkilerinin ne olacağını kendisine bildirmesini istedi.

Sebe Kraliçesi Belkıs çevresindekilere, kendisine Süleyman'dan bir mektup geldiğini ve kendisine teslim olmalarını istediğini söyledi ve bu konuda düşüncelerinin ne olduğunu sordu. Onlar, güçlü olduklarını, savaşabileceklerini söylediler, ancak son kararı da Belkıs'a bıraktılar. O da savaşın halkı zelil hale getireceğini ifade ederek Süleyman'a hediye göndermeyi ve tepkisinin ne olacağını ölçmek istediğini söyledi.

Belkıs'ın elçileri Süleyman'ın huzuruna gelince Süleyman onlara, Allah'ın verdiklerinin daha hayırlı olduğunu, hediyelerinin ancak kendilerini sevindireceğini söyledi. Geri dönmelerini ve karşı konulamayacak bir orduyla üzerlerine geldiğini, teslim olmadıkları takdirde zelil bir şekilde memleketlerinden çıkarılacaklarını bildirmelerini istedi.

Süleyman çevresindekilere, Sebelilerin teslim olup kendisine gelmeden önce Belkıs'ın tahtını kimin getirebileceğini sordu. Cinlerden bir ifrit, Süleyman yerinden kalkmadan getirebileceğini söyledi. İlim sahibi bir kişi ise gözünü açıp kapayana kadar getirebileceğini söyledi.

Süleyman Belkıs'ın tahtını yanında bulunca bunun Allah'ın bir lütfu olduğunu ve şükür mü, nankörlük mü yapacağını görmek için kendisini denediğini söyledi. Sonra da, Belkıs'ın tahtını tanıyıp tanımayacağını anlamak için tahtın tanınmaz hale getirilmesini istedi.

Belkıs geldiğinde, tahtın böyle mi diye sorulduğunda "sanki o" diye cevap verdi. Belkıs'a köşke girmesi de söylendi. Köşkün zemininin su olduğunu zannederek eteklerini topladı. Süleyman, onun billur bir köşk olduğunu söyledi.

Kişi bulunduğu toplumda en üst merteye de bile olsa, mutlaka danışacağı konular vardır. Çünkü insan bildiğinin âlimi, bilmediğinin cahildir.

Sorunlar, çözüme kavuşturulması için masaya yatırılmalı ve konusunda uzman şahıslar tarafından çözümlenmeye çalışılmalıdır.

Kıssada Sebe Melikesinin tahtının bir ilim adamı tarafından göz açıp kapanıncaya kadar Hz. Süleyman'ın sarayına getirilmesi çok ilginçtir. İlimde ileri seviyeye gitmenin mümkün olduğunu ifade eden bir kıssadır. Hz. Süleyman, bu görevi cinlerden bir ifrite değil, bir ilim adamına vermiştir. Bu kıssanın o dönemde bilimin ileri bir seviyede olduğunu da işaret ettiği belirtilmektedir.

Tasviri anlatımın kullanıldığı bir kıssadır. Belkıs'ın tahtını gördüğünde zemini su zannederek eteğini topladığından bahsedilerek adeta sahne gözlerimizin önünde canlandırılmaktadır.

3.1.12. Hz Yunus Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Yunus Peygamber yüz bin ya da daha fazla sayıda olan bir topluma peygamber olarak gönderilmiştir. Kur'an da anlatıldığı üzere peygamber olarak gönderilmiş olduğu toplumu bırakarak ayrılmış ve bir gemi yolculuğuna çıkmıştır. Gemi de çekilen kura sonucunda gemiden atılmış ve bir balık tarafından yutulmuştur. Balığın karnında yapmış olduğu dua sonucunda bir kıyı sahiline bırakılmıştır. Kur'an'ı Kerim'de Hz. Yunus'un gönderildiği toplumun iman etmeleri sayesinde kendileri üzerine gelecek azaptan kurtulmuş oldukları ve bu yönleriyle diğer toplumlardan ayrılan bir özelliğe sahip oldukları anlatılmıştır. Kendisine balık sahibi manasında "Zunnun" denmiştir.

Peygamberler farklı karakterleri tanımamıza vesile olan örnek şahsiyetlerdir. Yunus Peygamber, ilahi vahye davet için gönderildiği kavmine kızıp onları terk etmiştir. Diğer Peygamber kıssalarında görmediğimiz bir davranış sergilemektedir.

Balığın karnında yapmış olduğu dua sayesinde kurtulmuştur. Bu kıssa duanın müminler için bir silah olduğunu ifade eden Hadis-i Şerif'in adeta bir sağlaması gibidir.

3.1.13. Hz. İsa ile İlgili kıssalar ve Çıkarılan Dersler

Hz. İsa, Hz. Meryem'in oğlu olup babasız olarak dünyaya gelmiş ve beşikte iken konuşmuştur. Kur'an, onun babasız dünyaya gelmesini anlamayanlara Hz. Âdem'i örnek göstermiştir. Kur'an'a göre Hz. İsa Allah'ın kulu, kelimesi ve Meryem'in oğlu olan bir beşer; kendisinden önce gönderilmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, Hz. Muhammed'in geleceğini müjdeleyen, kendisine mu'cizeler verilmiş ve Ruhulkudüs'le

desteklenmiş bir peygamberdir. Gerçek bu iken, onun Allah'ın oğlu olduğunu söyleyenler küfre ve inkâra düşmüşlerdir.

Hız. Meryem ve Hız. İsa'nın Doğumu

Meryem, mabette, ailesinden ayrılarak doğu tarafında bir yere çekilmişti. Onlarla kendi arasına bir perde çekmişti.

Bir gün, Allah ona Ruhulkudüs olarak nitelendirdiği meleği gönderdi, o da Meryem'e bir insan şeklinde göründü.

Meryem, onu görünce Allah'a sığındı ve kendisine dokunmamasını istedi. Melek de, kendisine temiz bir erkek çocuk bağışlamak üzere gönderilmiş bir elçi olduğunu açıkladı.

Meryem, kendisine bir insan eli değmediği, iffetsizlikte yapmadığı halde nasıl çocuğu olabileceğini belirterek hayretini izhar etti. Melek, bunun Allah'ın karara bağlanmış bir hükmü olduğunu ifade etti.

Meryem hamile kaldı. Bunun üzerine karnındaki çocukla uzak bir yere çekildi. Doğum sancısı onun bir hurma ağacına sevk etti. Bu sırada "keşke daha önce ölseym de unutulup gitseydim" diye düşündü. Allah ise bir melek aracılığıyla tasalanmaması, hurmayı silkeleyerek taze ve olgun hurma dökmesini, doğan çocuğu da birisi göreceks olursa susma orucu adadığını söyleyerek kimseyle konuşmaması için uyardı.

Nihayet Meryem, çocuğu kavmine gösterdi. Kavmi, iğrenç bir şey yaptığını, babasının iyi, annesinin de iffetli olduğunu ifade ederek hayretlerini dile getirdiler. Meryem ise bir şey söylemeyip sadece kundaktaki çocuğu gösterdi. Kavmi kundaktaki bir çocukla nasıl konuşabileceklerini söylediyse de çocuk, yani İsa onlara şöyle seslendi:

"Ben Allah'ın kuluyum. O, bana Kitab'ı verdi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım, O beni mübarek kıldı; Yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtı emretti. Beni anneme saygılı kıldı; Beni bedbaht bir zorba yapmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak kabirden kaldırılacağım gün esenlik banadır"(Meryem 19/ 30- 33).

Dünyanın rahat etme yeri olmadığını, hayatımızın bir döneminde ikram, bolluk ve bereket içinde yaşarken, başka bir dönemde ağır imtihanlar içinde olacağımızı anlatan bir kıssadır. Nitekim Hız. Meryem'de böylesi dönemlerden geçmiş, örnek bir şahsiyettir.

Hız. Meryem Hız. Yusuf gibi iffeti ile anılmaktadır. Hız. İsa'yı babasız dünyaya getireceği zaman kavminden uzak bir köşeye çekildiğinde yaşadığı ağır imtihanı "keşke

daha önce ölseydim de unutulup gitseydim” sözleriyle ifade etmektedir(Meryem19/ 23). Bu söz Hz. Meryem’in nasıl ağır bir imtihan içinde olduğunu delilidir. Bu ağır imtihandan sonra onun hakkında düşünülenlerin yanlış olduğunu ortaya çıkaran mucizelerde gelmiştir. Zor durumda kaldığımız zamanlarda sabır gösterirsek bizi o durumdan kurtaracak ilahi yardım gelecektir. Nitekim Yusuf’a kuyuda, zindanda, Hz. İbrahim’e ateşin ortasında, Hz. Musa’ya Kızıldeniz kıyısında bu yardımlar yetişmiştir.

Hz. İsa ve Mucizeler

Allah İsa’ya peygamberlik ve mu’cizeler verdi. Bu mu’cizeler çamurdan kuş yapıp ona üflemesi ve Allah’ın izniyle o kuşun canlanması, yine Allah’ın izniyle körü ve alacalıyı iyileştirmesi, ölüleri diriltmesi ve evlerinde ne yiyip ne biriktirdiklerini kavmine haber vermesidir.

Kavmin inkâr edenleri, İsa’nın gösterdiği mu’cizeleri sihir olarak nitelediler. Bir keresinde kendisine inanan Havariler, İsa’ya, Allah’ın kendileri için gökten bir sofrayı indirip indiremeyeceğini sormuşlar, o da Allah’tan sakınmalarını istemişti. Havariler, sofradan yiyerek onun doğru söylediğine kesin kanaat getirmek için bunu istediklerini ifade ettiler. İsa da, Allah’a yalvararak bir mu’cize olmak üzere sofrayı indirilmesini istedi. Allah da sofrayı indireceğini, ama o indikten sonra inkâr edenleri en ağır azapla cezalandıracağını bildirdi.

Kavmi İsa’ya tuzak kurdu, ancak Allah onların tuzaklarını bozdu. Onlar İsa’yı ne öldürebildiler, ne de asabildiler; sadece onlara öyle gösterildi. Onun hakkında ihtilafa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedirler; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir (sağlam) bilgileri yoktur ve kesin olarak onu öldürmüş değillerdir. Hz. İsa’nın ağzından, çeşitli ifadelerle tanrı olmadığı defalarca vurgulanmış, onun gerçek tebliğinin ne olduğu ifade edilmiştir.

Hz. İsa’nın dünyaya gelişi büyük bir mucizedir. Kadını hor gören, onu aşağılayan zihniyete verilen tokat gibi bir cevaptır. Kıssa adeta bunu yapan erkeklere, kendilerini bir şey sanmamaları gerektiğini ve Allah’ın dilerse nesli erkek olmadan da devam ettireceğinin bir ifadesidir (Bayındır, 1998).

Kıssadan Hz. İsa'nın kavmi tarafından öldürülmediğini, öğrenmekteyiz. Hz. İsa'nın yeryüzüne yeniden geleceği konusundaki yorumlara da bir cevap bulmaktayız. Hz. İsa Kıssası onun vefat ettiğinin bir belgesidir. Hz. İsa yaşamı boyunca insanlar üzerinde bir gözetleyici olduğunu, fakat vefat ettikten sonra bu görevinin bittiğini ifade etmektedir.

Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelişi, Hz. İbrahim ve Hz. Zekeriyya'nın ilerleyen yaşlarında evlat sahibi olmaları, Allah'ın kudretinin delillerindendir.

3.1.14. Ashabı- Kehf Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Bu birkaç genç Allah'a inanmış, Allah da onların hidayetlerini artırmıştı. Gençler Allah'ı Kâinatın Rabbi olarak tanımış ve O'ndan başkasına ilah demeyeceklerini, aksi halde saçma bir söz söylemiş olacaklarını, kavimlerinin başka tanrılar edindiklerini ama bunların tanrı olduklarına dair ellerinde hiçbir delil olmadığını, bu nedenle de Allah'a karşı yalan uydurarak zalim olduklarını kabul etmişlerdi.

Gençlerden birisi, Allah'a kulluk etmekle kavimlerinin taptıkları tanrılardan yüz çevirdiklerini, Allah'ın rahmetinden daha iyi yararlanabilmek için bir mağaraya çekilmelerinin uygun olacağını belirtti.

Nitekim bir mağaraya sığındılar. Mağaranın geniş bir yerinde Allah onları derin bir uykuya daldırdı. Güneş doğarken mağaranın sağına, batarken de soluna vuruyor, ama ışığı onlara ulaşmıyordu. Çünkü Allah onları sağa sola çeviriyordu. Köpekleri de mağaranın girişinde uzanmış yatıyordu. Onların halini gören uyanık zannederdi. Ancak gördüğü manzaradan dolayı içine korku düşer, yüz çevirip kaçardı.

Daha sonra uyandılar ve birbirlerine ne kadar uyuduklarını sordular. Neticede “Ne kadar kaldığımızı Allah bilir” diyip ellerindeki gümüş parayı birisine vererek şehirden helal ve lezzetli yiyecek almak üzere gönderdiler. Giden kişiye dikkatli olup kendisini kimseye sezdirmemesi, yakalandıkları takdirde ya öldürülecekleri veya zorla eski dine döndürülecekleri uyarısında da bulundular.

Ancak neticede Allah, vaadinin hak olduğunu ve kıyametin gerçekleşmesinde şüphe bulunmadığını anlamaları için insanları, onların durumundan haberdar etti. Ne var ki insanlar aralarında onların durumlarını tartışıp kimisi üstlerine mescit yapılmasını, kimisi bina yapılmasını istedi.

Bazıları, bilgileri olmadığı halde, onlar hakkında “Üç kişidirler, dördüncüsü köpekleridir”, “Dört kişidirler, beşincileri köpekleridir”, “Yedi kişidirler, sekizincileri

köpekleridir” gibi sözler söylemektedir. Hâlbuki onların sayısını Allah bilir. Gençler hakkında bilgisi olan kişiler de az sayıdadır. Ey Muhammed! Sen onlar hakkında Kur’an’da anlatılanlar dışında bir tartışmaya girme, onlar hakkında kimseye bir şey sorma” denilmektedir (Kehf 18/ 22)

Ashab-ı Kehf Kıssası bize uyku ile ölümün ne kadar benzediğini ifade etmesi bakımından önemlidir. Bu konuya, Kıssalardan yararlanarak işlenen bir ders örneği başlığı altında ayrıntılı olarak değinilmiştir.

Kıssada adeta mağarayı gözler önüne seren bir tasvir vardır. Bu kıssadan çıkarmamız gereken derslerden biri de kıssalardaki ayrıntılara takılmadan ders çıkarmaya çalışmaktır. Kıssa ayrıntılara takılmadan alınması gereken dersi vermek için onların sayısı konusundaki tartışmalara değinmiştir. Mağarada uyuyan gençlerin sayısını bilmemiz din eğitimi açısından gerekli bir bilgi değildir. Öyleyse bilmediğimiz şeylerin ardına düşmemek gerekmektedir.

3.1.15. Karun Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Hz. Musa döneminde yaşamıştır. Hz. Musa’nın kavmindendir. Hz. Musa’nın daveti karşısında onu büyücü olmakla itham edenler arasındadır. Bununla da yetinmeyip Musa’ya iman edenlerin oğullarını öldürüp kadınlarını sağ bırakın emrini verenlerden biridir. Kavmine karşı azgınlık ettiği ifade edilmektedir. Kendisine verilen hazinenin anahtarlarının güçlü, kuvvetli bir topluluk tarafından zor taşınacağı ifade edilerek ne kadar zengin olduğundan bahsedilmiştir. Bu zenginlik karşısında Hz. Musa’ya inanan kimseler ona bazı tavsiyelerde bulunmuşlardır:

6. Şımarması gerektiğini
7. Ahiret yurdunu gözetmesini
8. Dünyadaki nasibini de unutmamasını
9. İhsan da bulunmasını
10. Bozgunculuk yapmamasını

Karun kendisine verilen bu zenginliğin kendi ilmi sayesinde verildiğini düşünmüştür. Bir gün bu ihtişamlı toplumun karşısına çıkmış ve dünya hayatını arzu edenler bu

zenginliğe gıpta etmişlerdir. İlim sahibi kişiler ise Ahiret sevabının daha hayırlı olduğunu buna da ancak sabredenlerin kavuşacağını ifade etmişlerdir. Tüm bu uyarılar karşısında tavrından vazgeçmeyen Karun'un bu saltanatı yerle bir edilmiştir.

Allah'ın lütfüyle zenginliği yakalayan bir insanın, şımarmaması, Ahiret yurdunu gözetmesi, Dünyadaki nimetlerden de faydalanması ve ihsan da bulunması gerektiği gibi aynı zamanda yeryüzünde bozgunculuk yapmaması da gerekmektedir. Dünya zenginliğine gıpta etmek yerine ahiret mutluluğu sağlayacak davranışlarda bulunulması gerekmektedir. Mal ve mülk bize emanettir. Karun gibi anahtarlarını taşıyamayacağımız kadar çok mala sahip olsakta bu mal bize emanettir ve bir anda yok olabilmektedir. Karun kendisine verilen nimetin ilmi sayesinde olduğunu düşünüp, kibirlenmiştir.

3.1.16. Zülkarneyn Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Allah, Zülkarneyn'e kudret ve her konuda amacına ulaşabileceği bir yol vermiştir. O da bir yol tutturarak güneşin battığı yöne gitmiş, onun siyah balçıklı bir su gözesinde battığını görmüştür. Zülkarneyn burada kâfir bir kavme rastlamış, Allah da onları cezalandırma veya onlara iyilikle muamele etme konusunda kararı ona bırakmıştır. O da zulmedenlerin cezalandırılacağını, ayrıca onların ahirette de görülmedik bir azaba uğrayacaklarını bildirmiştir.

Sonra Zülkarneyn doğuya doğru bir yol tutturarak güneşin doğduğu yöne gitmiş, burada da "kendileriyle güneş arasına örtü konulmamış bir halk" ile karşılaşmıştır.

Sonra Zülkarneyn yine bir yol tutturarak iki dağ arasına ulaşmış, burada da "neredeysen hiçbir sözü anlamayan bir halk" ile karşılaşmıştır. Bu halk Zülkarneyn'den, kendilerine karşı bozgunculuk yapan Ye'cüc ve Me'cüc kavimlerine karşı bir engel yapmasını istemişler, bunun için ücret de önermişlerdir. Zülkarneyn ise Allah'ın verdiklerinin yeterli olduğunu belirtmiş, diğer tekliflerini kabul ederek yardım ettikleri takdirde bir set yapmayı önermiştir. Önce demir istemiş, bunları körükleyerek erittirmiş, üzerine de erimiş bakır boşaltarak iki dağ arasına bir set çekmiştir. Zülkarneyn, yaptığı bu seddin Allah'ın bir rahmeti olduğunu ve O'nun istediği zaman kadar da ayakta kalacağını ifade etmiştir.

Yolculuk yaptığı toplumlara huzur götüren bir şahıstır.

Gittiğimiz yere sıkıntı değil, huzur götürmeli, insanların sıkıntılarına yardımcı olmaya çalışmalıyız.

Yardım karşılığında ücret almamak gerektiği, yardıma karşılık ücretin yardım istenene yardım etmek olabileceği dersini çıkarabiliriz.

3.1.17. Ashab-ı Karye Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Allah bir beldeye iki elçi göndermiş, halk ise o elçileri yalancı saymıştı. Allah da onları üçüncü bir elçi ile destekledi. Elçiler kendilerinin Allah tarafından gönderilmiş elçiler olduklarını söylediyse de halkı, onların da kendileri gibi alelade insanlar olduklarını, Allah'ın onlara bir şey indirmediğini, yalancı olduklarını iddia etti. Elçiler, kendilerinin elçi olduklarını Allah'ın bildiğini, görevlerinin ise sadece tebliğ olduğunu belirttiler.

Halk elçiler yüzünden uğursuzluğa uğradıklarını, davalarından vazgeçmedikleri takdirde taşa tutulacaklarını ve kendilerini acı veren bir azaba uğratılacaklarını söylediler.

Elçiler ise, uğursuzluğun kendilerinden kaynaklandığını, kendilerine öğüt verenlere haksızlık etmenin aşırılık olduğunu ifade ettiler.

Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi ve kavmine şu nasihatte bulundu: “Kavmim! Bu elçilere uyun. Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun, onlar hidayete erdirilmiş kimselerdir. Hem ben, ne diye beni Yaratan'a kulluk etmeyeyim! Oysa siz de yalnızca O'na döndürüleceksiniz. O'nu bırakıp da başka ilahlar mı edineyim! Eğer Rahman bana bir zarar vermek istese, onların şefaati bana hiçbir fayda sağlamaz ve onlar beni kurtaramazlar. O takdirde ben mutlaka açık bir sapıklık içinde olurum. Şüphesiz ben sizin Rabbinize inandım. Gelin, beni dinleyin!”.

Nasihatte bulunan bu kişiye “Cennete gir!” denildi. O da, “Keşke kavmim, Rabbinin beni bağışladığını ve beni ikram edilenlerden kıldığını bilseydi” dedi.

Allah bu kavmin üzerine gökten ordular indirmede, sadece korkunç bir ses oldu, bir anda sönüp gittiler (Yasin 36/ 13- 29).

Bu kıssada peygamberlerin tebliğ ettiği ahiret inancı üçüncü bir şahsın ağzından ifade edilmektedir. Kıssanın başında peygamberlerin ahiret inancını anlatırken karşılaştıkları tepkiler, yalancı sayılmaları, uğursuzlukla itham edilmeleri ifade edilmiştir. Bunlar Hz.

Muhammed'in Mekke'de gördüğü tepkilerin aynısıdır. Dolayısıyla nazik bir üslup kullanılarak Mekke müşriklerinden ahiret inancını kabul etmeleri istenmektedir (Abay, 2007:136).

Bir toplumu hidayete davet etmek için gelen, birden fazla Peygambere ve hatta bu peygamber dışında, kendilerine öğüt veren bir kişinin bulunmasına rağmen, inkârda ısrar eden bir toplumdur. Bir nimetten faydalanmak istemeyen kişiye nimeti eline vermeye çalışsanız bile almayacaktır. Üç elçi ile yola gelmeyen bir toplum için yapılabilecek bir şey yoktur.

3.1.18. Bahçe sahipleri Kıssası ve Çıkarılan Dersler

İki arkadaştan birisine bol meyvelerle dolu iki bahçe ihsan edilmişti ve servetçe de çok zengindi. Bu kişi, diğer arkadaşına dönerek ondan daha güçlü olduğunu iddia etti. Bahçesine girdi ve böbürlenerek bu servetin yok olacağını sanmam diyerek kıyameti inkar etti. Oysa arkadaşı, kendisine bu nimetleri veren Allah'ı tanınması için onu uyarmıştı. Derken Allah'onun her şeyini elinden aldı. Perişan olmuştu ama artık çok geçti.

Bahçe Sahiplerinden bahseden bir diğer kıssada, ihtiyaç sahiplerine yardım etmek istemeyen bahçe sahipleri, bir sabah ürünlerini devşirmek için geldiklerinde, bahçelerinin yok olup gittiğini görmüşlerdi. Önce yanlış bahçeye geldiklerini düşünmüş, sonra birbirlerini yermeye başlamış, en nihayetinde, yaptıkları hatanın farkına varmışlardı.

Bu kıssadan çıkarılması gereken derslerin başında rızkın Allah tarafından verildiğidir.

Bu örnekte insanların günlük hayatlarının akışı içinde yaşamaları muhtemel bir olay akıcı bir üslupla anlatılmaktadır. Buradaki yöntem öncelikle iyi ve kötü davranışların mukayesesi ve kötü hareketin sonucunun ortaya konulması şeklindedir. Vurgulanan ahlaki prensipler;

-servet ile böbürlenmemek,

-diğerini küçük görmemek

-her şeyi yaratamı inkar etmemek

Şeklinde ifade edilebilir.

Bu kıssada ise önce ahlaki olmayan bazı davranışlar sıralanmakta, bunları yapanlar, yoksulu gözetmeyen, yardımlaşmayı önemsemeyen bahçe sahiplerine benzetilmektedir. Sonuçta ise pişmanlık ve tövbe yani hatadan dönme yolu gösterilmektedir. Vurgulanan ahlaki prensipler;

-yoksulu gözetmek, yardımlaşmak,

-Allahı yüceltmek,

-hatayı anlayıp dönmek

Şeklinde ifade edilebilir .(Aşıkoglu, 2001)

3.1.19. Harap Olmuş Bir Kenti İzleyen Adamın Kıssası ve Çıkarılan Dersler

Bakara Suresi'nde harap olmuş virane bir şehri izleyen ve bu şehrin artık eski haline gelemeyeceğini söyleyen bir adam'ın başından geçenler anlatılır. “Bu şehri eski haline artık kim getirir” diye düşünürken Allah onun ruhunu alır. Adam yaklaşık yüz yıl kadar ölüm halinde orda kalır. Yanında da eşeği ve üzerinde yiyecekleri de vardır. Yüz yıl sonra diriltildiğinde yiyecekleri bozulmamış durumdadır. Kendisine orada o halde ne kadar kaldığı sorulduğunda cevabı tıpkı Ashab-ı Kehf'in cevabı gibidir: “Bir gün ya da bir günden daha az kaldım.”

Soyut bir kavram olan ölümü bizlere somut olarak anlatan bir kıssadır. Hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağı düşüncesine verilen bir cevaptır. Allah'ın her şeye gücünün yettiğinin açık bir göstergesidir. Ölüm halinde başımıza gelecek bazı şeyleri de bu kıssadan öğrenmekteyiz. Ölüm halinde zaman kavramı bizim için duracaktır. Ne kadar ölü olarak kaldığımızın farkında olmayacağımız anlaşılmaktadır.

3.2 Kıssa Metoduyla Çocuklara Kazandırılacak Değerler

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda değerlerin öğretimi de ön plana çıkmaktadır. Programda öğrenciler tarafından içselleştirilmesi öngörülen değerler aşağıda sıralanmıştır:

Adalet, aile kurumuna ve birliğine önem verme, demokrasi bilinci, dürüstlük, alçak gönüllülük, bağımsızlık, bağışlama, barış, Türk Bayrağına ve İstiklal Marşı'na saygı, bilimsellik, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, doğruluk, dostluk, duyarlılık, emaneti korumak, estetik, fedakârlık, gazilik,

görgülü olmak, güvenilirlik, hakseverlik, hakikat sevgisi, hayâ, hoşgörü, ibadet yerlerine saygı, iffet, iyi niyet, kadirşinaslık, kanaat, kardeşlik, merhamet, millet sevgisi, millî birlik şuuru, misafirperverlik, mürüvvet, namuslu olmak, nezaket, ölçülülük, paylaşımcı olmak, sabır, sadelik, sağlıklı olmaya önem verme, samimiyet, saygı, sevgi, sorumluluk sözünde durmak, şehitlik, şükür, tarihsel mirasa duyarlılık, temizlik, tutumluluk, Türk büyüklerine saygı, vatanseverlik, vefa, yardımseverlik.

Bu değerlerin içselleştirilmesinde hangi kıssalardan ve nasıl faydalanıldığı önemlidir. Çalışmamız neticesinde bu değerlerin bazılarının kazanılmasında kıssalardan nasıl faydalanıldığı üzerinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Adalet: Hz. Davud'a Gelen Davacılar

Alçakgönüllülük, Şükür : Hz. Süleyman Kıssası

Bağışlama: Hz. Yusuf Kıssası

Cesaret: Hz. Davud Kıssası

Kardeşlik: Hz. Musa ve Harun Kıssası

3.3.Din Eğitiminde Kıssaların Uygulanmasına Örnekler

Bu bölümde din eğitiminde kıssalardan nasıl yararlandığımız konusu üzerinde durulmuş ve DKAB derslerinde yapmış olduğum uygulamalara yer verilmiştir. Öncelikle DKAB müfredatı incelenmiş ve araştırmamızla direkt ilgili olan Kur'an Kıssaları Ünitesi Üzerinde durulmuştur. Daha sonra diğer üniteleri işlerken kıssalardan nasıl ve ne ölçüde yararlanılabileceği üzerinde durulmuştur.

**İlköğretim 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğrenme Alanları, Üniteleri
ve Süreleri**

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	ORANI (%)	SÜRE/DERS SAATİ
İnanç	Allah İnanıcı	9	22	13
İbadet	İbadet Konusunda Bilgilenelim	11	26	15
Hz. Muhammed	Hz. Muhammed ve Aile Hayatı	5	8	10
Kur'an ve Yorumu	Kur'an'da Kıssalar	7	14	10
Ahlak	Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım	8	16	12
Din ve Kültür	Vatanımızı ve Milletimizi Seviyoruz	8	14	12
	Toplam	48	100	72

Öğrenme Alanı: Kur'an Ve Yorumu 5. Sınıf

Ünite Kazanımlar Etkinlik Örnekleri Açıklamalar

Kur'an'da Kıssalar

Bu ünitenin sonunda öğrenciler;

1. Kıssa kavramını açıklar.
2. Kur'an'da kıssalara yer verilmesinin nedenlerini belirtir.
3. Hz. İbrahim'in Allah'a inanç konusunda ne tür çabalar gösterdiğini fark eder.
4. Hz. Yusuf'un yaşadığı zorluklara rağmen ahlaklı davranmayı seçmesinin nedenlerini tartışır.
5. Hz. Eyyup kıssasından hareketle sabrın güçlükler ve olumsuzlukları aşmadaki rolünü kavrar.
6. Hz. Lokman'ın "öğütler"inden çıkarımlarda bulunur.
7. Fil suresini ezbere okur ve anlamını söyler.

Sınıf – Okul İçi Etkinlikler:

Araştırıyoruz: Öğrencilerden kıssa kavramı ile ilgili sözlük çalışması yapmaları istenir

Güzel Bir Anlatım Yolu: Kıssa: Öğrencilerle "Allah Kur'an'da öğütlerini niçin kıssalar yoluyla iletmiştir?" sorusu etrafında bir tartışma ortamı oluşturulur ve sebep-sonuç ilişkisi kurularak Kur'an kıssalarının mesajları iletmedeki yeri ve önemi irdelenir

Bir Kıssam Var: Öğrencilerden bir peygamberin kıssası ile ilgili araştırma yapması istenir. Kıssalardan çıkarılan değerler sınıfta listelenir

Bilge İnsandan Öğütler: Öğretmen tarafından sınıfa getirilen Kur'an mealinde Hz. Lokman kıssasında ön plana çıkan öğütler üzerinde konuşularak ilkeler çıkartılır. Günlük hayatla ilişkilendirilir

Ana Fikir: Fil suresinin anlamı üzerinde öğrencilerle konuşulur

Sınırlamalar: Bu ünite de konular, kıssa kavramı, kıssaların amaçları ve Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Eyyup ve Hz. Lokman kıssalarıyla sınırlandırılacaktır.

Uyarı: Kur'an kıssaları öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilere verilirken onların gelişim basamakları, kavram bilgileri dikkate alınarak aktarılacaktır.

Uyarı: Kur'an kıssalarının öğrenme sürecinde işe koşulması yoluyla kazandırılmak istenen temel ahlaki değerlere daima vurgu yapılacaktır.

Uyarı: Öncelikle verilecek değerler; bilimsellik, sevgi, iffet, doğruluk ve dürüstlük, sabır, sorumluluk, aile birliğine önem verme ve mütevazı olma.

Uyarı: Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, problem çözme, eleştirel düşünme, mekân, zamanı ve kronolojiyi araştırma.

Ölçme ve Değerlendirme: Bu ünite de tartışma, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, sözlük çalışması, sınıflama, sözlü ve yazılı anlatım, çalışma yaprakları ve kendini değerlendirme ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

Uygulamalarım

3.3.1 Sınıf – Okul İçi Etkinlik Uygulamalarım: 5/A Sınıfı Örneği

Araştırıyoruz: Öğrencilerden kısa kavramı ile ilgili sözlük çalışması yapmaları istendi

Güzel Bir Anlatım Yolu: Kıssa: Öğrencilerle “Allah Kur'an'da öğütlerini niçin kıssalar yoluyla iletmiştir?” sorusu etrafında bir tartışma ortamı oluşturulur ve sebep-sonuç ilişkisi kurularak Kur'an kıssalarının mesajları iletmedeki yeri ve önemi irdelendi

Bir Kıssam Var: Öğrencilerden bir peygamberin kıssası ile ilgili araştırma yapması istenir. Kıssalardan çıkarılan değerler üzerinde duruldu.

Hz. İbrahim ve Hz. Yusuf Kıssası: Öğretmen tarafından sınıfa getirilen hikâye kitaplarından Hz. İbrahim ve Hz. Yusuf kıssaları okunarak günlük hayatla ilişkilendirildi.

Dersin İşlenişi

Aşağıda Kur'an'da Kıssalar Ünitesi işlenirken yapmış olduğum sınıf içi uygulamalara yer verilmiştir (Vakıflar İlköğretim Okulu 5/A ve 5/B Sınıfları Örneği).

Kur'an'da Kıssalar Ünitesine geçtiğimiz ilk hafta kıssa nedir? Kur'an Kıssalarının amacı ve Kur'an'da Peygamber Kıssaları hakkında bilgi verilip kıssanın ne anlama

geldiği öğrencilere kavratıldıktan sonra gelecek hafta Kur'an'da adı geçen Peygamberlerden, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Musa ve Hz. Eyyub'(a.s) a hakkında bilgi toplayarak sınıfa gelmeleri istendi. Sınıf 4 gruba ayrılarak her bir grubun bir Peygamber hakkında bilgi toplaması istendi.

İkinci hafta derse girerken yanımda ödev olarak verdiğim Peygamberleri konu alan hikâye kitapları olduğu halde 5/A sınıfına girdim. Öğrencilerin büyük çoğunluğu ödevlerini yapmıştı. Kendilerine elimde bulunan kitaplar hakkında bilgi verdikten sonra ilk dersimizde Hz. İbrahim Peygamber ile ilgili hikâye kitabını okumaya başladım. Kitap resimli olduğu için çocukların ilgisini çekmişti. Ayrıca kitabı okurken onları hikâyenin içine çekebilmek için vurgulara ve sesimin tonlamasına dikkat ederek okumaya başladım. Sınıf büyük bir sessizlik içinde beni dinliyordu. Hikâye okurken zaman zaman durup çocuklara neden şimdi böyle oldu? Siz olsaydınız nasıl davranırdınız? vb. sorular yönelterek kıssayı yaşamalarını sağlamaya, onları hikayenin içine çekmeye çalıştım. Aşağıya hikâye okuma esnasında sınıfa sorulan bazı sorular ve öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar çıkarılmıştır.

- **Çocuklar eğer siz tıpkı Hz. İbrahim gibi ateşe atılacak olsaydınız neler hisseders ve nasıl dua ederdiniz?**
- “Allah’ım beni kurtar” derdim
- Kelime-i Şehadet getirirdim.
- Allah’ım beni yakma derdim
- **Çocuklar Peki sizce Hz. İbrahim bu durumda nasıl dua etmiş olabilir?**
- Allah’tan yardım istemiştir.
- Kelime-i Şehadet getirmiştir.

Bu ve benzeri sorulardan sonra Hz. İbrahim’in bu durumda yapmış olduğu duayı anlayabilmek için öğrencilere “Düştüğu Yeri Yakmayan Ateş”adlı makaleyi okudum.(bkz. Ek:2). Makaleden sonra öğrencilerle Hz. İbrahim’in nasıl dua ettiği konusu üzerinde konuştuk. Onun duasını nasıl bir teslimiyet içinde yaptığı öğrenciler

tarafından kavranmış oldu. Daha sonra Hz. Yusuf'la ilgili hikâye kitapçığını okumaya başladık. Aşağıda bu ders esnasında değinilen bazı konular üzerinde durulmuştur.

2. Ders: Sevgi ve Merhamet Örneği Hz. Yusuf

Hz. Yusuf ile ilgili hikâye sınıfa okunurken aynı yöntem izlendi. Öğrenciler Hz. Yusuf gibi bazen kendilerini kuyuda bazen de suçsuz yere zindanda hissederek empati kurmaya çalıştılar. Hikâye öğrencilere okunduktan sonra kıssada benim de dikkatimi çeken ve öğrencilerimle paylaşmak istediğim bir konu vardı. Hz. Yusuf Kıssası'nda üç yerde üç gömlekten bahsediliyordu.

1. Hz. Yusuf'u kardeşleri kuyuya attığı zaman babalarına getirmiş oldukları kanlı gömlek
2. Hz. Yusuf'un vezirin eşinden kaçarken arkadan yırtilan gömlek
3. Hz. Yusuf Mısır'da hazineden sorumlu bakan olduğunda kardeşleri ile babasına göndermiş olduğu gömlek

Öğrencilere bu gömleklerden bahsedilme sebebinin ne olabileceği sorularak beyin fırtınası yapılmaya çalışıldı. Mustafa Aydoğan adlı bir öğrenci, bu gömleklerin gerçeklerin ortaya çıkmasını sağladığını ifade etti. Gerçekten de birinci gömlek Hz. Yusuf'un kurtlar tarafından yenmediğini ortaya çıkarıyordu. İkinci gömlek Hz. Yusuf'un masumiyetini ifade ediyordu. Üçüncü gömlek ise Hz. Yusuf'un gözlerinin açılmasını sağlıyor ve böylece asıl gerçek ortaya çıkıyordu.

3.3.2. Sınıf – Okul İçi Etkinlik Uygulamalarım: 5/B Sınıfı Örneği

Araştırıyoruz: Öğrencilerden kıssa kavramı ile ilgili sözlük çalışması yapmaları istendi.

Güzel Bir Anlatım Yolu: Kıssa: Öğrencilerle “Allah Kur'an'da öğütlerini niçin kıssalar yoluyla iletmiştir?” sorusu etrafında bir tartışma ortamı oluşturuldu ve sebep-sonuç ilişkisi kurularak Kur'an kıssalarının mesajları iletmedeki yeri ve önemi irdelendi.

Bir Kıssam Var: Öğrencilerden bir peygamberin kıssası ile ilgili araştırma yapması istendi. Kıssalardan çıkarılan değerler üzerinde duruldu.

Dersin İşlenişi

Hız.İbrahim ve Hız. Yusuf Kıssası:

Derse girdiğimde masanın üzerinde “Konuya çok hazırlandık, bizi dinlemenizi istiyoruz öğretmenim” yazan bir not görünce dersi öğrencilerin yönetimine bıraktım. Kıssalara hazırlanan iki grup dersi grup halinde sundular. Sınıfa girmeden önce tahtaya yazılan PEYGAMBERLER DİYARI TV yazısının önünde elindeki notları ile birlikte sunucu görevini üstlenen öğrenci duruyordu. “Kıymetli Öğretmenim ve Siz Sevgili Arkadaşlar” diyerek dersi sunmaya başladılar. İlk olarak Hız. Yusuf Hakkında kısaca bir bilgi vermek için Dç Dr. Ünvanlı bir öğrenciyi Hız. Yusuf hakkında bilgi vermek üzere çağırdılar. O sırada bir başka öğrenci elindeki kâğıtları sınıfa dağıtmak için izin istedi. Kâğıtlarda “Hız. Yusuf’u anıyoruz” (bkz. Ek: 4) yazıyordu. Sunucu diğer bir Dr. Öğrenciyi Hız. Yusuf’un yapmış olduğu dualardan örnek vermek için çağırdı. Daha sonra İki öğrenci Hız. Yusuf ile ilgili İlahiyi okumak için çıktılar. Sunucu olan öğrenci elindeki bulunan sınıftaki tüm öğrencilerin isimlerinin yazılı olduğu torbadan bir isim çekmemi istedi. İsmi çıkan öğrenci tahtaya çıktı ve kendisine Hız. Yusuf’la ilgili bir soru soruldu. Öğrenciler ders arasında böyle kura ile belirledikleri birkaç öğrenciye konuyla ilgili sorular yönelttiler ve doğru cevabı bilen arkadaşlarını ödüllendirdiler. Aşağıya bu sorulardan bazı örnekler çıkarılmıştır.

- Hız. Yusuf kimin oğludur?
- Hız. Yusuf’un erkek kardeşinin adı nedir?

Dersin sunumunu bitiren öğrenciler elele tutuşup sınıfı selamlayarak dersi bitirdiler.

Hız. İbrahim’i anlatacak olan grup söz aldı. Onlarda Hız. İbrahim hakkında, onun yapmış olduğu dualar hakkında bilgi verdikten sonra Hız.İbrahim’e ait olduğunu söyledikleri bazı eşyaların resimlerini arkadaşlarıyla paylaştılar. Grup hazırlamış olduğu bir tiyatroyu sundu. Tiyatronun konusu şöyleydi: İki arkadaş bir yerde karşılaşır sohbet etmeye başlarlar. Biri okulda bugün Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde öğrenmiş oldukları Hız. İbrahim hakkında diğerine bilgi verir.

Hz. Musa Kıssasını ele alan grup, Firavun'a ait olduğu söylenen ve İngiltere bir müzede sergilenen Firavuna ait fosil resmini sınıftaki arkadaşlarıyla paylaştı. Hz. Musa ile ilgili bir tiyatro sunuldu.

Sunumlarını yapan öğrenciler Kur'an Kıssaları adlı çizgi film cd serisinde bulunan Hz. İbrahim'i anlatan Çizgi sinemayı izlediler.

3.3.3. Kıssaların Geçtiği Mekâna, Ya da Anlatılan Olay Yerine Hayali Yolculuk

Yapmak

Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi müfredatında yer alan peygamberlerle ilgili konular işlenirken, zamana yolculuk yapma etkinliği çok ilgi görmektedir. Özellikle Hz. peygamber'in ahlakı ve aile yaşantısının işlendiği konularda Hz. Muhammed'in yaşadığı yerlere hatta evine yolculuk yapmak öğrencileri son derece memnun etmektedir. Bu konuda yapmış olduğum bir uygulama şöyledir:

“Hz. Muhammed aile bireylerine karşı sevgi ve merhametle yaklaşırdı” konusunu işlerken, öğrencilerden birlikte Medine'ye bir yolculuğa çıkılacağı söylenerek ve gözlerini kapayarak arkalarına yaslanmaları istenmiştir. Öğrenciler arkalarına yaslandıklarında kendilerine Medine sokakları tasvir edilerek Medine'ye geldiği haber verilmiştir. Her birinin Hz. Muhammed'in evini uzaktan gördüğünü belirttikten sonra eve doğru ilerlemeleri istenmiştir. Öğrencilere bu dakikadan sonra ev tasvir edilerek kapıya vardıkları ve içerde Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın ağladığı ifade edilmiştir. Bundan sonra gelişen olayları kendilerinin kurgulamaları istenmiş ve birkaç dakika süre verilmiştir. Öğrenciler birkaç dakika Peygamberimizin evinde olan hadiseleri izlemiş ve hatta bazıları eve kendileri de girerek olayı anlamaya çalışmışlar ve daha sonra sınıfımıza dönme vakti geldiği kendilerine bildirilerek gözlerini açmaları istenmiş ve yolculuk sona ermiştir.

Yolculuk tamamlandıktan sonra öğrencilerden gördüklerini anlatmaları istenmiştir. Öğrencilerden gelen cevapların bazıları şöyledir:

—Öğretmenim ben eve yaklaştım pencere açtı ve uzaktan onları izlemeye başladım. Hz. Muhammed eşi Hz. Ayşe ile sohbet ediyordu. Sonra birlikte yemek hazırlamaya başladılar.

— Öğretmenim ben eve vardığımda Peygamberimizin torunu Hasan ağlıyordu. Peygamberimiz ona neden ağladığını sordu. Hasan top oynayan arkadaşlarının kendisini oyuna almadıklarını söyledi. Bunun üzerine Peygamberimiz:

—Üzülme Hasan gel beraber oynayalım dedi.

Müfredatı incelediğimizde kıssaların çocukların ilgisini çekmesi yönünde isimlendirildiği görülmektedir. Allah'ı arayan insan: Hz. İbrahim, Sevgi ve Merhamet Örneği: Hz. Yusuf, Sabır Örneği: Hz. Eyyup, Bilge İnsan: Hz. Lokman vb. Çocuklara kıssaları sunarken, eğitim- öğretimin vazgeçilmez aşaması olan güdüleme için önemli bir adım olan bu dikkat çekici başlıkları diğer kıssalar için de düşünebiliriz. Örneğin Hz. Nuh'u anlatacağımız kıssaya İlk Gemi, Sebe Kraliçesinin Kıssasına, Işınlanan Taht, ilk eşya nakli vb...

3.3.4. Kıssalardan Soru- Cevap Yöntemiyle Faydalanma

Kişilerin günlük hayatta sormuş oldukları sorulara cevap vermeye çalışılırken kıssalardan faydalanılarak cevaplar verilebilir. Bu sorular ve verilen cevaplardan bazı örnekler aşağıya çıkarılmıştır. Bu cevaplar verilirken kıssalardan bir anlamda terapi yöntemiyle faydalanılmaya çalışılmış ve aynı zamanda kıssaların günlük hayatta uygulama alanı bulması sağlanmış olmaktadır. Soruyu soran kişiye verilen cevabın Kur'an kıssasından olması kişi için hem birinci kaynaktan sorusuna cevap bulması açısından tatmin edici hem de bir anlamda kendisini kıssanın içinde bulması ve sanki kıssanın bir parçası imiş gibi hissetmesi açısından çok faydalı olmaktadır.

Abisi ile ilgili ciddi sorunlar yaşayan ve düzenli bir aile yapısına sahip öğrencinin sorusuna verilen cevap. Hz. Nuh'un oğlu örneği.

Çok kızgın ve sinirli olduğumuz bir zamanda yaptığımız yanlışlar ve bunu fark ettiğimiz durumda, Hz. Musa'nın kavminin buzağıya taptığını gördüğünde elinde bulunan ve sıkı tutması istenen levhaları yere fırlatması örneği.

İnsanın şeytanın vesvesesi ile bir yanlışa düşmesi durumunda Hz. Âdem'in cennette şeytan tarafından içindeki sonsuz olma arzusu ile kandırılmış olması örneği.

3.3.5. Kıssalardan Yararlanılarak İşlenen Bir Ders Örneği

Konu: Ahiret İnancı

Sınıf: 7/A

Derse girdiğimde sınıfa bir bil- iste- öğren şeması çizdim.(Pektaş, 2003) Öğrencilerden bu şemayı önce defterlerine çizip sonra birinci ve ikinci bölümü doldurmalarını istedim

BİL- İSTE- ÖĞREN KARTI

Bu konuda neler biliyorum	Bu konuda neler öğrenmek istiyorum	Bu konuda neler öğrendim

Doldurma işlemi tamamlandıktan sonra söz almak isteyen öğrencilere söz verip doldurdukları bölümleri okumalarını istedim. Öğrencilerin yazmış oldukları neticesinde özellikle ölüm ve kabir hayatını merak ettiklerini farkettim.

Öğrencilere bu konuyu anlatmak için konuyu somutlaştırarak bize anlatan iki ayrı Kur'an Kıssasından faydalanma yolunu tercih ettim. Bu kıssaların biri Ashab-ı Kehf Kıssası diğeri ise Harap Olmuş Bir Kenti İzleyen Adam Kıssasıydı.

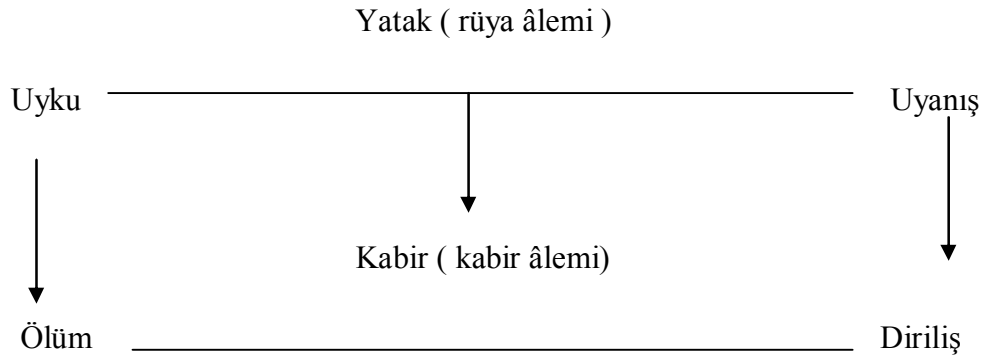
Ergenlik dönemindeki çocuklar ölümü soyut bir kavram olarak ele aldıkları için, onlara ölüm konusu anlatılırken daha farklı açıklamalar yapılabilir.

Okul öncesi dönemde çocuğa ölümün 'uyku' olduğu söylenmesi doğru değildir. Fakat soyut işlemler dönemindeki çocuğa ölümün uykuya benzediği söylenebilir. Böylece özellikle kabir hayatı hakkındaki ürkütücü açıklamaların çocuğun dünyasına verdiği korku hafifletilebilir.

Kur'an bize hakkında bilgimiz olmayan soyut şeyleri anlatırken, bizzat yaşadığımız somut olaylardan örnekler verir. Bu konuda Kur'an'ın bu öğretim modeli izlenerek çocuklara ölüm konusunu izah etmek için Kur'an'ın vermiş olduğu 'uyku' örneği verilir.

‘Allah (ölen) insanların ruhlarını öldüklerinde, ölmeyenlerinkini de uykularında alır. Ölümüne hükmettiklerinin ruhlarını tutar, diğerlerini belli bir süreye (ömürlerinin sonuna) kadar bırakır. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır’(Zümer39/42).

Ayetteki ölüm ve uyku benzerliğine dikkat çekmek için iki doğru çizdim.

Bu benzetmeyi yaptıktan sonra öğrencilere güzel geçirilen bir günün sonunda nasıl rüyalar gördüğü, kötü geçirilen bir günün sonunda nasıl rüyalar gördüğü yönünde sorular sorup cevaplar istedim. Bu örnekten yola çıkılarak, İslam’ın emir ve yasaklarına uyularak geçirilen bir hayattan sonra kabirde güzel rüyalar içinde kıyamete kadar uyunacağı ifade ettim. Rüyaların insan ruhu üzerindeki etkisinden bahsettim. Uyku ve ölüm benzerliğine değinen diğer ayetler üzerinde durdum.

Ashab-ı Kehf olayına kısaca değinip mağarada yaklaşık 309 yıl uyuyanların uyandıklarında **‘Bir gün ya da daha az’** (Kehf18/14) uyuduklarını sandıklarını söyledikten sonra Bakara Suresi, 209. Ayette ölümünden sonra diriltilen bir adamın örneğini öğrencilere anlattım:

*‘Yahut o kimse gibi ki: Bir şehre uğramıştı; altı üstüne gelmiş (harap virane olmuş) ıpıssız yattıyor. ‘bunu bu ölümünden sonra Allah (nasıl ve) nereden diriltecek?’ Dedi. Bunun üzerine Allah onu yüz sene öldürdü, sonra diriltti (de) ‘Ne kadar kaldın?’ diye sordu. ‘**Bir gün ya da daha az kaldım**’ dedi. Allah buyurdu ki; ‘ Hayır tam yüz sene kaldın; öyle iken bak- yiyeceğine- içeceğine henüz bozulmamış...’*

Bu ayetlerden sonra ‘bir gün ya da daha az’ ibarelerine dikkat çekip üzerinde durdum. Çünkü uykudan uyanan Ashab-ı Kehf de, ölümünden sonra dirilen adam da bu ibareyi

kullanmakta idi. Demek ki; insan uyurken de, öldüğünde de zaman kavramı onun için geçerli değildir. Uyurken ne kadar vakit geçirdiğimizi bilmediğimiz gibi ölüm uykusundayken de ne kadar vakit geçirdiğimizi bilemeyiz. Ayrıca uykudan uyanmak için genellikle bir dış uyarıcıya ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı şekilde ölümden dirilişte de “sür” ile dirileceğimiz dikkat çekicidir. Yine Kıyamet sahnelerini anlatan ayetler hatırlatılıp dirilen insanların “ Bizi uykumuzdan kim uyandırdı” diyeceklerini belirtilip, kabrin bilinmeyen yüzüne ışık tutmaya çalıştım. Kabirde tıpkı yatağımızdaki gibi uyuyacağımızı ve bu uyku esnasında göreceğimiz rüyaları dünyada uyanırken göstereceğimiz bilinçli davranışların belirleyeceğini ifade ederek, bu dönem çocuklarının ölüm kavramını anlamalarına yardımcı olmaya çalıştım.

Hayatı verenin ölümü de veren olduğu, insanın hiçlikten yaratıldığı, her insanın kendi yaşına iki eklediğinde o yıl kadar önce bu dünyada yok olduğu konularına dikkat çekilerek soyut işlemler dönemi çocuğuna, insanın yokluktan yaratılıp bu dünyaya getirildiği anlatılabilir. Çevrede olup biten olaylara dikkat çekip çocuğa hayatın mucizeliği anlatılarak onun kimsesiz ve başıboş olmadığı, insanların her an kendileriyle ilgilenen ve ihtiyaçlarını karşılayan bir sahipleri olduğu duygusu kazandırılmaya çalışılır. Çevrede olup biten olaylar – yağmurun yağması, kelebeğin uçuşması, güneşin doğması, uyumamız ve uyanmamız, yediklerimiz meyveler... Kısacası her şey Yaraticının mucizeleri olduğu ve Yaraticının böylelikle bize sevgisini sunduğu ifade edilir. Yaşamı O’nun verdiği ve bu yaşamın sahibinin ‘O’ olduğu belirtilir. O, verdiği yaşamı bizden geri de alabilir. Bizim itiraz etme hakkımız yoktur. Ölüm karşısındaki itirazlar hayatı kendi adımıza sahiplenmemizden kaynaklanmaktadır. Hayatı Yaraticının verdiğini ve bir mucize olduğunu fark etmemiz, ölümün de O’ndan geldiğini ve bir mucize olduğunu fark etmemize yol açacaktır. Bu yüzden ölümü hayatla birlikte çocuğa anlatmak, çocuğun hayatın değerini daha çok hissetmesine yol açacaktır (Ulusoy, 1998:115).

Çocuğa insanın içindeki sonsuz yaşama arzusundan bahsedilerek, şeytanın da Hz. Âdem’i Cennet’te bu şekilde kandırdığı ifade edilir. Sonsuz yaşama adım atmak için, bu geçici uyku olan ölüm yolculuğundan geçmek gerektiği anlatılabilir. Nasıl ki iyi bir uyku uyuduktan sonra, daha dinç ve sağlıklı olarak yeni bir güne merhaba diyorsak,

güzel bir ölüm uykusundan sonra da yeni bir dünyaya merhaba diyebileceğimizi anlatıp, çocuğun dünyasına ışık tutulabilir.

Dersin sonunda öğrencilerden Bil- İste-Öğren kartındaki son bölümü de doldurmalarını isteyip dersi bitirdim.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim ve öğretimde anlatım türleri bir yöntem olarak tanımlanır. Yöntem bir araçtır.

Eğitimde sıklıkla kullanılan anlatım türleri incelediğinde;

- Dürüstlük
- Yiğitlik, mertlik
- Güzel ahlak

vb. kavramlara vurgu yapıldığı ve bu özellikleri kişiye kazandırmak istendiği gözlenmektedir.

Din eğitiminin temel hedefi insana güzel ahlak kazandırmak olduğu için din eğitiminde de bu anlatım türlerinden yararlanmak yerinde bir uygulama olacaktır.

Din eğitimi ve öğretiminde bu anlatım türlerini kullanmak her şeyden önce kuşaklar arası bir iletişim türü olarak karşımıza çıkar. Bu yöntem aynı zamanda Kuran'ın da çokça kullandığı yöntemlerden biridir. Temel evrensel ilkelerin kendisinde bulunduğu Kuran-ı Kerim, birçok insani gerçeği hikâye, kıssa anlatımıyla aktarır.

Temeli sağlam olan yapının üzerine sağlam binalar kurulduğu için bireyin eğitimindeki temel dönem kabul edilen çocukluk döneminde yapılan doğru eğitim sağlam karakterli ve kişilik sahibi bireylerin yetişmesine imkân sağlayacaktır.

Kıssa bir iletişim biçimidir. Geçmişten günümüze atılmış bir köprüdür. Kıssalar her devirde hayat bulur. Onları tarihin sayfaları arasında kalmış ibret hikâyeleri olarak görmek doğru değildir. İbret hikâyeleri oldukları doğrudur. Doğru olmayan geçmişte kaldıklarıdır. Belki kıssalar, yaşanmışlık ve zaman açısından bakıldığında geçmişte kalmıştır. Fakat bu kıssaların ilahi vahiyle yeniden gündeme gelmesi onların tarihe hapsedilmemesi gerektiği ve bugüne taşınarak yeniden yaşanabileceklerini göstermektedir.

Hayatına kıssa girmemiş bir birey bulunması mümkün görünmemektedir. Hayat boyunca karşımıza çıkan zorluklarda geride bıraktığımızı düşündüğümüz kıssaları bir anahtar ya da bir ilaç gibi kullandığımız olmuştur. Kıssalar mutluluk ülkesinin anahtarı,

şifa hazinesinin ilacı gibidir. Ruhsal yönden mutlu olmanın yolu manevi doyum sağlamaktır. Manevi doyum nimetlerinden biri de kıssalardır. Kur'an kıssaları bu manevi doyumunu sağlarken aynı zamanda Kur'an ahlakı kazanmamız noktasında bizleri eğitime görevini de üstlenmişlerdir.

Çocuklar kıssalar sayesinde problem çözmeyi öğrenmiş olmaktadır. Kıssalarda da bir problem işlenmekte ve bu probleme bir çözüm getirilmeye çalışılmaktadır. Kıssaları dinleyen çocuk kendi hayatındaki bazı problemlerle kıssada değinilen problemleri özdeşleştirir. Aynı zamanda kıssalarda örnek bir olay incelenmektedir. Olay adeta ameliyat edilen bir hasta gibi masaya yatırılmakta ve sorunun giderilmesine çalışılmaktadır. Kendisini kıssadaki örnek olay içinde bulan birey, incelemiş olduğu örnek olay sayesinde yaşadığı veya ilerde yaşayabileceği benzer olaylara çözüm üretebilecektir.

Kur'an'da anlatılan kıssalar pek çok sure içinde yer almaktadır. Kıssalar Kur'an'ın önemli bir bölümünü ihtiva etmektedir. Kıssaların zaman zaman anlatılmış olması muhatabın bu kıssalara olan ihtiyacın gözetildiğini göstermektedir. Öyleyse muhatabın durumuna ve zamana uygun kıssalar seçme konusunda titizlik gösterilmelidir.

Kıssalardan çıkarılan dersler ve din eğitimiyle bireye verilmek istenen değerler birlikte düşünülerek, kıssalardan bu yönde fayda sağlama yoluna gidilmelidir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi müfredat programı incelenerek, müfredat içinde yer alan konuların işlenmesi sırasında Kur'an Kıssalarından önemli ölçüde fayda sağlanılabilir.

Bu konuda kaleme alınmış hikâyeler içine kıssa serpiştirme metoduyla kıssalar, "kıssa içinde kıssa" metodu ile verilebilir. (Çocuğuma Peygamberleri Anlatıyorum Hikâyesi örneği, bkz. Ek:3)

Bu araştırma hazırlanırken birincil kaynağımız olan Kur'an-ı Kerim'deki kıssa metodu ile anlatılan tüm olaylara değinilmeye çalışıldı. Bu kıssaların din eğitimi açısından incelenmesi yoluna gidildi. Kıssalardan çıkarılacak dersler üzerinde duruldu. Tezimizin yapılma amaçlarından biri olan kıssalara din eğitimi uygulamalarında yer verilmesiyle ilgili çalışmalar üzerinde durularak Kur'an Kıssaları ve bugün arasında köprüler kurulmaya çalışıldı. Kıssaların geçmişe hapsolmuş edebi metinler olmaktan çıkarılıp

günlük hayatta benzer durumların yaşandığı ifade edildi. Araştırmamızın en önemli amaçlarından biri olan Kur'an Kıssaları ve bugün arasındaki köprünün kurulmasına bir katkı sağlamak için çalışıldı.

Araştırmamızın sonucunda elde ettiğimiz sonuçlara bölümler içerisinde yer vermeye çalıştık. Bu araştırma konusu seçilirken hedeflenen amaçlardan biri kıssaların tümünün din eğitimi açısından incelenebilmesiydi. Farkında olmadan atladığımız veya kıssa şeklinde anlatılmayan olaylar dışında tüm kıssalara yer vermeye çalıştık. Bu kıssalardan din eğitimi açısından nasıl dersler çıkaracağımıza değindik ve bu kıssaları özellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde nasıl uygulayabileceğimizi göstermeye çalıştık. Bu çalışmanın bu alanda çalışan arkadaşlar için de faydalı bir çalışma olacağı kanaatindeyiz. Bu çalışma tüm kıssaların, bu kıssalardan çıkarılacak derslerin ve bu kıssaların derslerde nasıl kullanılacağını gösterildiği ve tüm bu bilgilerin iki kapak arasında olması açısından da önemli bir çalışma olacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKLAR

ABAY, Muhammed (2007), *Kur'an Kıssaları, Ensar Neşriyat*, 1. Basım, Armağan

Yayımları, İstanbul

ADIGÜZEL, Leman ve Sevilay Borazan, "Roman ve Hikâyenin Gelişimi",

<http://stu.inonu.edu.tr/~sborazan/roman.html>, 31.08.2008

AKINCI, Âdem, "Kur'an Kıssalarının Din Öğretiminde Yeri",

<http://www.hikmet.net/content/view/56300/23/> 10.04.2007

ALPAGUŞ KERPETİN, Hatice (2004), "Kıssanın Ahlaki Fonksiyonu", *Diyanet Aylık*

Dergi, Yıl 2004, Sayı 160, s.5/16

AŞIKOĞLU, Nevzat Y (2001), "Kuran'daki Örnek Olayların (mesellerin) Ahlakî Bilinç

Geliştirmedeki Rollerini Bahçe Sahipleri Örneği" *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat*

Fakültesi, Yıl 2001, Cilt 5, sayı 1

BARSAL, Gülşen (1998), "Kur'an Kıssalarının Önemi",

http://www.kuranislami.com/kuran/kuran_kissalari.html 11.12.2007

BAYINDIR, Yayınlanmamış Ders Notları, 1998

BAYRAM, Fatma (2007), "Kur'andaki Peygamber Kıssalarını Nasıl Okumalıyız?",

<http://www.sonpeygamber.info/tr/content/view/711/13/lang.tr/>, 07.01.2008

BİLGİN, Beyza ve Mualla Selçuk (1991), *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Akid

Yayıncılık, Ankara

BİLKAN, Ali Fuat (2001), *Masal Estetiği*, Timaş Yayınları, İstanbul

Boyut Yayın Grubu (1996), "Kıssa",

<http://www.boyutpedia.com/default~ID~1332~aID~47603~link~kissa.html> 15.10.2007

CEBECİ, Suat (2005), *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, 2. Baskı, Akçağ

Yayımları, Ankara

CEBECİ, Suat , (1998)‘*Genel Din Eğitimi Çağı ve İlkokullarda Din Dersleri*’, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu, ss.77–95, Kayseri

DOĞAN, Aydın, (2001), *Kur'an Çerçevesinde Yusuf Kıssasından Çıkarılabilecek Mesajlar*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diyanet İşleri Başkanlığı, “Ashab-ı Karye”

<http://www.diyamet.gov.tr/turkish/dinikavramlaroku.asp?id=108&harf=A,05.10.2007>

Diyanet İşleri Başkanlığı, “Dini Kavramlar Sözlüğü”

<http://www.diyamet.gov.tr/turkish/default.asp, 25.01.2008>

ERGÜN, Mustafa (2008), “İnsan Şahsiyetinin Oluşmasında Örnek Tiplerin Önemi ve Battal Gazi Tipi” <http://www.egitim.aku.edu.tr/ergun10.htm> 03.04.2008

FERSAHOĞLU, Yaşar (2004), “Din Eğitimi ve Öğretiminde Bir İletişim Yöntemi Olarak Hikâye”, *Ekev Akademi Dergisi*, Sayı 16

GÜNEŞ, Abdulhalim, (2006), *Kuran'ı Kerim ve Kitab'ı Mukaddes'te Hz. Lut Kıssası*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÜLER, İlhami ve Ömer Özsoy (1998), *Konularına Göre Kur'an*, 3. Basım, Fecr Yayınevi, Ankara

Her Yaşa Hikâye ve Masallar, (2007), “Çocuk Gelişimindeki Etkileri”

<http://masaloku.blogspot.com/>, 24.12.2007

IRMAK, Osman, (1994), *Yusuf Suresi Işığında İnsan Eğitimi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İSLAMOĞLU, Mustafa (2000), “Yeni Şafak Makaleleri”

http://www.mustafaislamoglu.com/makaleler.php?Makale_id=264&Kat_id=5 ,

21.09.2007

KANTARCIOĞLU, Selçuk (1991), *Eğitimde masalın yeri*, MEB yayınları, İstanbul

KANTARCIOĞLU, Selçuk (1991), (Necati Birinci'den aktaran) *Eğitimde masalın yeri*,
MEB Yayınları, İstanbul

KANTARCIOĞLU, Selçuk (1991), (TSK Türkçe Sözlükten aktaran) *Eğitimde Masalın
Yeri*, MEB yayınları, İstanbul

KANTARCIOĞLU, Selçuk (1991), (Kemal Demiray'dan aktaran) *Eğitimde Masalın
Yeri*, MEB Yayınları, İstanbul

KASAPOĞLU, Abdurrahman (2004), “Kur’an’da Kıssa Terapisi -Hz. Peygamberin
Kıssalardan Terapi Amaçlı Yardım Alması- *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat
Fakültesi*, Yıl 2004, Cilt 8, sayı 2

Mavi Piksel İnternet Çözümleri, (2008), “Hz Nuh Kıssasından Alınacak İbretler”,

<http://www.dinibil.com/default.asp?L=TR&mid=1925>, 02.10.2007

Mavi Piksel, “Peygamberler Tarihi”,

<http://www.dinibil.com/default.asp?L=TR&mid=1921>, 02.10.2007

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), (2007), *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi*, (4,
5, 6, 7, 8. sınıflar) *Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB Yayınları, Ankara

ÖZBEK, Abdullah (1995), *Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed*, Esra Yayınları, İstanbul

PEKTAŞ, Pelin (2003), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Çoklu Zekâ
Uygulamaları*, Ceceli Yayınları, Ankara

SELÇUK, Mualla (1991), *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara

Süleymaniye Vakfı, “İblisin Yoldan Çıkışı”,

<http://www.suleymanvakfi.org/modules/tutorials/index.php?op=viewtutorial&tid=14>,
23.12.2007

ŞENGÜL, İdris(1994), *Kuran Kıssaları Üzerine*, Işık yayınları, İzmir

ŞİRİN, Mustafa Ruhi (1998), *Masal Atlası*, İz Yayıncılık, İstanbul

Türk Dil Kurumu (2006), “Kıssa” <http://www.tdk.gov.tr/> 26.09.2007

ULUSOY, Mustafa(1998), *Nietzsche ve Babaannem*, Karakalem Yayınları, İstanbul

YARAR, Hasan, (1999), *Kitab-ı Mukaddes ve Kuran'ı Kerim'de kıssa kavramı*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

YAVUZ HELİMOĞLU, Muhsine (2002), *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, T.C Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara

Yeniform, (2000), “Peygamber Kıssaları”,

<http://www.yeniform.gen.tr/archive/peygamber-kissalari-t120969.html>, 12.12.2007

YILMAZ, Macit, (2001), *İslam Ahlak Eğitiminde Kuran Kıssaları*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

YILDIZ, Halime, “Çocuğuma Peygamberleri Anlatıyorum(1)”

<http://slaytlar.blogcu.com/5867131/> 15.01.2008

ZENGİN, Mahmut (2004), (Sait Şimşek'ten aktaran), *Din Eğitimi Açısından Karun*

Kıssası Işığında İnsanın Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

EKLER

EK 1: İNCELENEN TEZLER

1. AKÇA, Esra, (2003), *Kur'an'da Adı Geçen Ancak Peygamber Olup Olmadığı İhtilaflı Olan Kişiler*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
2. AKGÜL, Nazife, (2005), *Kur'an Kıssalarının Teolojik Yorumu*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
3. AKSOY, Eyüp, (1996), *Yusuf Kıssa'sının Sosyo-Psikolojik Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
4. ALTUN Muhammed, (2006), *İslam Eğitim Geleneğinin Temel Kaynaklarında Empatik Yaklaşım*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
5. DOĞAN, Aydın, (2001), *Kur'an Çerçevesinde Yusuf Kıssasından Çıkarılabilecek mesajlar*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
6. ERENAY, Hayri, (1997), *Hz. Süleyman Kıssası Ve Sosyo-Psikolojik Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
7. FİDAN, Hafsa, (2000), *Kuran'ı Kerim'de Sebe Melikesi Kıssası*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
8. GÜNEŞ, Abdulhalim, (2006), *Kuran'ı Kerim ve Kitab'ı Mukaddes'te Hz. Lut Kıssası*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
9. HABERGETİREN, Şule, (2005) *Kehf Suresi'nin eğitim açısından tahlili ve değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
10. IRMAK, Osman, (1994), *Yusuf Suresi Işığında İnsan Eğitimi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

11. İYİBİLDİREN, Ahmet, (1990), Kur'an'da İbrahim a.s, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
12. KAÇAR, Galip, (1992), *Kur'an'ı Kerim'de Hz. Musa ve Firavun*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
13. KARAKAŞ, Ahmet, Canan, (2000), *Kuran Kıssalarının İletişim Kuram ve Modelleri Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
14. KAYA, Osman, (1996), *Kuran'da Hz. Nuh Kıssası*, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
15. KAYACAN, Murat, (1997), *Kuran'ı Kerim'in Hz. Peygamber'i Eğitmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
16. KAYMAK, Tahir, (1993), *Kur'an'ı Kerim ve Kitab'ı Mukaddes'e Göre Hz. Davud*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
17. KULAZ, Cüneyt, (1996), *İnsan Hakları Açısından Hz. Şuayb Kıssasının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
18. ÖĞÜN, Salih, Kur'an'da (1992), *Hz. Nuh ve Hz. İbrahim Kıssaları*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
19. ÖZDEMİR, Hüseyin, (2002), *Kuran Kıssalarında Gerçeklik Sorunu*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
20. ÖZDEMİR, Ahmet, (2007), *Vahiy Sürecinde Yunus Peygamber Kıssası*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
21. SAKLAN, Mehmet, (1992), *Tevrat ve Kur'an'ı Kerim'de Hz. Süleyman*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
22. SAVAŞ, Nuh, (1994), *Zülkarneyn Kıssası*, Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

23. SAYI, Ali (1990), *Kur'an'da Hz. Musa*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
24. SÖYLEMEZ, Hülya, (2006), *Kuran'da Kadın Kıssaları*, Yüksek Lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
25. SEN, Ayşegül, (2006), *Kur'an-ı Kerim'de tekrarlar yeminler ve mesellerin iletişim açısından değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
26. ŞAHAN, Ramazan, (2000), *Kuranı Kerim'de LUT ve Günümüze Mesajları*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü
27. ŞENGÜL, İdris, (1990), *Kur'an'ın Temel Prensipleri Işığında Kıssaların Tahlil Ve Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
28. TAYLAN, Muhammet, (1999), *Kehf Suresinde Anlatılan Kıssaların Tarihi Edebi ve Dini Açıdan Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
29. ULUTAŞ Şükrü, (2006), *Kuran-ı Kerim'de Anlatılan Helak Olmuş Kavimlerin ortak Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
30. YARAR, Hasan, (1999), *Kitab-ı Mukaddes ve Kuran'ı Kerim'de kıssa kavramı*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
31. YEMENİCİ, Ahmet, (1999), *Kur'an'daki Hz. İbrahim Kıssasının Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri Açısından Çözümlemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
32. YILDIRIM, Sevban, (2002), *Ahlak Eğitimi açısından Yusuf Kıssasının Tahlili*, Yüksek Lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
33. YILDIZ, Asiye, (2006), *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim'de Bir Tebliğ Metodu Olarak Mesellerle Anlatım*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

34. YILMAZ, Macit, (2001), *İslam Ahlak Eğitiminde Kuran Kıssaları*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
35. ZENGİN, Mahmut, (2004), *Din Eğitimi Açısından Karun Kıssası Işığında İnsanın Özellikleri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

EK 2: DÜŞTÜĞÜ YERİ YAKMAYAN ATEŞ

Mustafa Ulusoy

Hayatı Yaşamaya Buyur edilmemiz belli şartlar topluluğunda yaşamaya buyur edilmemizdir. Bu, hayat boyu böyledir. Doğumdan ölümümüze değin, hayat boyu hep bir şartlar topluluğu vardır. Şartlar etkileşimin en yoğun haliyle yaşandığı ailede başlar. Kimimizin babası sert, kimimizinki fazla yumuşak, kimizin annesi ilgisiz, kimimizin ki ise bizi boğacak kadar ilgilidir. İçinde yaşatıldığımız şartlar ilk ailede şekillenir, buradan yaşanan topraklardaki iklim şartlarına dek geniş bir dağılım gösterir. Kimi insan soğuk, kimi sıcak, kimi yağmurlu, kimi çöl, kimi de dağlık bölgelerde hayata buyur edilir. Kimi insan maddi şartların geniş olduğu kimi de kısıtlı olduğu bir çevrede yaşamak durumunda kalır. Kimi insanın yaşadığı yerde hurma, kimi insanın yaşadığı yerde portakal, kimi insanın yaşadığı yerde ise balık temel yiyecektir.

İnsan içinde bulunduğu şartlarla çatışmalar yaşayabilir. İnsan nefsinin arzu ve istekleri, tutkuları ile içinde bulunulan şartların içeriği çelişebilir. İsteklerimize uygun düşmeyen durumlar, şartlar, olaylar yaşamak durumunda kaldığımızda veya fiziksel bütünlüğümüzü tehdit eder durumları yaşamak zorunda kaldığımızda aklımıza ilk gelen çözüm bu şartların değişmesine çalışmaktır. Bu anormal bir durum değildir. İnsanın fiili dua ederek bu şartları değiştirmeye niyet etmesi kulluğunun da bir gereğidir. Ancak bir çok dua hemen kabul edilmeyebilir. Bazı dualar hiç kabul edilmeyebilir. Bizim istek ve arzularımızın rağmına bir çok durum ve hâl devam edebilir. Bir çok kereler çalıştığımız halde üniversite sınavını kazanamayabiliriz. Bir çok kereler söylediğimiz halde eşimiz bir alışkanlığını bizim için değiştir(e)meyebilir. Rabbimiz'e gece gündüz dua ve niyazda bulunduğumuz halde bir akrabamızın kanser hastalığına Kainatın Rabbi şifa vermeyebilir.

Bu hayatta her şeyi umabiliriz. Ama umduklarımızın azı verilebilir. Veya hiç verilmeyebilir. Kimi zamanda hiç ummadıklarımız verilebilir. İnsanın umduğunu bulamadığında, isteğine ulaşamadığında, arzularına uygun bir yaşantıya ulaşamadığında yaşadığı duygunun adı “engellenme” duygusudur. İnsanın sınavı tam burada başlar: umduğunu bulamadığında. Engellenme duygusu bir ateş gibi insanın yüreğine düşer ve insanın duygularını yakabilir. İçimizi bir sıkıntı basar.

İstediklerimizin olmaması karşısında şeytanın verdiği çok önemli bir vehim ve vesvese vardır. Şeytan böyle anlarda sanki Yaratıcının bizi terk ettiği, sevmediği, bizimle ilgilenmediği, bizi duymadığı ve görmediği duygusunu uyandırmaya çalışır. Yaşantımızdan bir halin, bir üzüntünün, bir olayın kalkmadığı durumlarda içine düşebileceğimiz en büyük tehlike budur. Hâlbuki kalkmasını istediğimiz şartlar topluluğu ile içsel yaşantılarımız arasında direkt bir bağıntı yoktur. Çünkü verili aklımız yaşadığımız sıkıntıyı bu şartlar topluluğundan dolayı, veya engellenme durumundan yani isteklerimizin olmamasından kaynaklandığını sanır. Şu olay oldu üzüntülüyüm, bu hali yaşıyorum mutsuzum, yaşantımda şu olay gerçekleşmiyor bu yüzden sıkıntıdayım der aklımız.

İçinde bulunduğumuz şartlar topluluğundan memnun kalınmadığında veya bunlardan zarar gördüğünü hissettiğinde insan ne yapacaktır? Böylesi durumların en çetinini peygamberler yaşamıştır. Çünkü peygamberler insan yaşantısı için bir model olarak gönderilmişlerdir ve bizim için model teşkil edecek bir insanın da o toplumda yaşanması muhtemel olayları yaşayıp örnek davranışlar sergilemesi beklenir. Onların yaşantılarında karşılaştıkları engellenme durumlarındaki başa çıkma stratejileri, tutumları bizim için bir model teşkil edebilir.

İbrahim'in (as) yaşadıkları da, tam da aklımıza takılan "yaşadığım olaylar karşısında nasıl bir tutum takınmalıyım?" sorusu için mükemmel bir örnektir. Bilindiği üzere Nemrud ilahlık davası güdünce Hz İbrahim tarafından ilzam edildi ve kavmi önünde mahcup duruma düştü. Bu mağlubiyeti hazmedemeyen Nemrud büyük bir ateş hazırlattı. Hz. İbrahim'i ateşe atarak onu ateşte yakacak ve öldürecekti.

Çünkü bilinen bir gerçektir ki ateş yakardı. Kimse buna itiraz edemezdi. Kimse ateş yakamaz diyemezdi. Nemrud'un aklının ona önerebileceği başka bir ihtimal yoktu. Olamazdı da. Çünkü Nemrud o güne kadar ateşin yakmadığını ne görmüş ne işitmişti.

Öylesine bir ateş hazırlatmıştı ki yanına yaklaşılması bile imkânsızdı. Öylesine büyük alevler çıkıyordu ki, üstünden uçan kuşlar, kavrulup yere düşüyordu. Ateş İbrahim'i yakacaktı. Akıl ve mantık bunu söylüyordu. Nemrud' un dünyasında başka bir ihtimal yoktu. Nemrud tek ihtimalli bir dünyada yaşıyordu.

İbrahim nasıl davranacaktı? Ateşe atılmayı bekleyen bir insan ne yapar? Nasıl davranır? Kime yalvarır? Nasıl yalvarır? Yalvarırken ne söyler? Yalvarırken ne ister?

Bunu kendi kendime test etmek istemişim. Olayı kendimin yaşadığını hayal ettiğimde ilk aklıma gelen İbrahim'in Rabbine yalvarması ve yalvarırken de O'ndan ateşi söndürmesini istemesi oldu. Çünkü ateş yakardı. Kâinatın Rabbi ise isterse ateşi söndürebilirdi. Bu O'nun için çok kolaydı. Birinci tahminim doğru çıkmıştı. İbrahim Rabbine dua etmişti. İkinci tahminim ise yanlıştı.

Mancınıka oturtulan İbrahim (as) ise havaya fırlatılma anında farklı şeyler söylüyordu. Dudaklarından "Hasbünallahi veniğmel vekil" dökülüyor, İbrahim (as) kendinden vazgeçiyor, kendi kabullerini bir yere bırakıyor ve tümüyle kendini Yaratıcısına teslim ediyordu. Bir insan kendi çözümlerinden vazgeçiyor, bir çözüm dayatmıyorsa ancak o zaman bir başka varlığı kendine vekil bırakabilir. Kendinden vazgeçen ancak Rabbini vekil tutabilirdi. "Sen bana yetersin. Sen varsın ya her şey var" diyen İbrahim kendine Rabbini vekil tuttu.

Kâinatın Rabbi aklımızın beklediği gibi ateşi söndürmedi. Çünkü Rabbin sonsuz çözüm yolları vardır. Sonsuz ilim sahibi bir Yaratıcı için insanın sorunlarını çözüm biçimleri de sonsuz çeşitlilik gösterebilir. Yaratıcı bir tek çözüm biçimine mahkûm değildir. Yaratıcı ateşe emretti: "ey ateş, serin ve selametli ol!" İbrahim ateşin içinde yedi gün kaldı. Ateş Rabbinden aldığı emre göre yanmaya devam etti ancak İbrahim için serin ve selametli oldu.

İbrahim ateşe atılırken cayır cayır yanan ateşin rağmına gönlü serin ve selamet içindeydi. Ne korku vardı, ne telaş. Ne ümitsizlik vardı ne ne kaygı. İbrahim'in Rabbi vardı. Ve İbrahim Rabbi'ni kendine vekil bırakmıştı. Vekil bıraktığı Rabbi ateşin ve kainattaki her varlığın ve kendisinin Rabbiydi. Yalnızca Ona güveniyordu. İbrahim ne istiyordu?

İbrahim yalnızca Rabbini istiyordu. Onun önüne somut bir istekle de çıkmamıştı. Örneğin duasında "Allahım ateşi söndür" diye bir istekte bulunmamıştı. Çünkü Rabbinin karşısına ateşi söndür şeklinde bir dua ile çıkmak bile onun için deterministik bir yaklaşım olurdu. O, ateşin yakmasının ateşe ait bir özellik olmadığını, ateşi yakar kılan şeyin ateşe Rabbinin yak emrinin olduğunu biliyordu. Ateş ancak Rabbinin izni ve

emri ile yakardı. Aslında yakan Yaratıcı idi. Bu yüzdendir ki Nemrudun tek seçeneği vardı: ateş mutlaka yakacak, İbrahim mutlaka ölecekti. İbrahim'in Rabbi vardı oysaki. Yakan ateş değildi. Yakan onun Rabbi idi. Onun Rabbi vardı. Rabb için ise bir sorunu çözmek için sonsuz seçenekleri olabilirdi ve hangisinin en iyi olacağını O bilirdi. Bu yüzdendir ki o Rabbine yalnızca “Sen benim vekilimsin” diyordu. Yani Senin vereceğin her şeye razıyım. Ne yaparsan yap benim için iyidir, güzeldir. Sen mutlak ilminle bana nasıl yardım etmen gerekiyorsa öyle yardım et.

Bu olaydaki başka bir dikkat çekici nokta Cenabı Hakk'ın ateşi söndürmeyip ateşi İbrahim için serin ve selametli kılmasıdır. O isteseydi kulu İbrahim için o çok büyük ateş yığınlarını da söndürebilirdi. Oysa O ateşi söndürmemiş, İbrahim için serin ve selametli kılmıştır. Böylelikle “ateş yakar” şeklindeki zihinlerimizdeki bir önerme yanlışlanarak ateşin O'nun emriyle yandığı gerçekliği vurgulanmış, bir yandan da ateşin her zaman yakmayacağı gösterilerek kendi kişisel hayatlarımızda karşılaştığımız sorunlar için bir çözüm modeli oluşturulmuştur.

Hayatlarımıza baktığımızda hepimizin hayatı İbrahim'inki gibi ateşlerle dolu aslında. Her musibet, isteklerimizle bağdaşmayan her olay, kısaca sınava tabi tutulduğumuz durumlar aslında birer ateş hükmünde bizi çepeçevre kuşatıyor. Böyle durumlarda sebeplere takılı ve “ateş yakar” hükmüne inanmış aklımızın önerdiği çözüm hemen ateşin söndürülmesi. Yani maruz bırakıldığımız, yaşamak zorunda kıldığımız “ bir durumun, bir halin” hemen kaldırılması. Canhıraş bir uğraşla şartları değiştirmek, ortadan kaldırmak için var gücümüzle mücadeleye başlıyoruz. Kendimizden ve çevremizdeki insanlardan medet diliyoruz. Kimi zaman da Rabbimizden istiyoruz.

Ne istersek isteyelim Rabbimizden istemek Rabbimizle ilişkide iyi bir noktayı temsil eder. Bununla birlikte dikkat çekici bir nokta da nasıl istediğimiz. Ondan isterken İbrahim gibi istemeye de çalışmalı. O meselesinin halledilmesini tümüyle Rabbine bırakmış, bir ön dayatma, şart koşmamış; Rabbinden ateşin söndürülmesi için bir istekte dahi bulunmamıştır. Böylesi bir istek bile İbrahim için Rabbinin meselesini nasıl halletmesi gerektiği konusunda bir öneri, bir dayatma olarak algılanmıştır. Çünkü onun zihninde “ateş Rabbinden aldığı emirle yakar” gerçekliği vardı. Nemrud gibi tek bir çözümü yoktu. Rabbinin sonsuz çözümleri vardı.

Rabbimizden isteklerde bulunduğumuzda bu isteklerimiz reddedilebiliyor. Bizim bir dizi şartlar topluluğunda yaşamamızın uygun olacağına hükmedebiliyor. İbrahim'in bir hafta ateşte tutulması gibi. Bu durum bir rahmetsizlik ve adaletsizlik değil. Çünkü yanmaya devam eden ateşin Rabbinin emriyle yakmaması gibi, değişmeyen şartların, durumların bizi yakmaması yani bizim duygularımızı olumsuz etkilememesi, duygularımızı incitmemesi ve hatta bizim için serin ve selametli olabileceği gerçekliği.

Umduğumuz halde bize verilmeyen, değiştirilmeyen durumlar karşısında dua etmeyi kesmemeli. İnsan Rabbine iltica ile bu ateşin kendisini yakmamasını Rabbinden isteyebilir. İnsanın yaşadığı şartlar topluluğu değişmeyebilir ancak bu şartlardan, Rabbine iltica ederek etkilenmez. Kâinatın Rabbi için çözümler sonsuzdur. İsterse şartları değiştirir, isterse o durumların, olayların, hallerin, şartların, musibetlerin bizi yakmasını, etkilemesini engelleyebilir.

Yaratıcı bize her istediğimiz şartı değiştirmeyi, her istediğimizi yerine getirmeyi taahhüt etmiyor. Ancak bu değişmeyen şartların insanı etkilememesini-ateş gibi yakamamasını Ona sığındığımız, Onu vekil tutabildiğimiz ölçüde taahhüt ediyor. Rabbimiz bu tutumumuz karşısında “Ey musibet-olay, durum, hal-serin ve selametli ol!” emirini veriyor.

Her şartın, her halin, her musibetin, her olayın Rabbi O'dur. Her durum Onun emri altındadır. Ona dayanınca insanın kalbine düşen hiç bir ateş insanın duygularını yakamayacak, aksine serin ve selametli olacaktır. İnsanı yakacak olan tek ateş Onsuzluk ateşidir.

EK 3: ÇOCUĞUMA PEYGAMBERLERİ ANLATIYORUM

Mehmet okuldan eve gelir. Annesi Mehmet'i kapıda karşılar. Büyük bir özlem öpücüğü kondurur yanağına. Mehmet okul kıyafetlerini çıkarıp ellerini yüzünü yıkadıktan sonra o gün kafasında çözemediği sorunu annesine sabırsızca yöneltir.

Anne bugün öğretmenim peygamberimizden anlattı. Ama peygamber ne demek anlamadım anlatır mısın? Annesi gülerken, tabii ki: "Söyle bakalım öğretmeninizin görevi ne?" Diye sordu.

Mehmet hiç düşünmeden: "Bize çok şeyler öğretiyor. Okuma-yazma öğretiyor."

Anne: "İşte peygamberlerde bize Allah'ın bizden yapmamızı istediği ve istemediği şeyleri bize bildiren öğretmenlerdir" dedi.

Mehmet yuvarlak iri siyah gözlerini biraz daha açarak: "Yani onlar da öğretmenler miydi?" Diye sordu.

Annesi gözlerini içine bakarak "evet öyle diyebiliriz, dedi.

Mehmet "Çok peygamber var mı?"

Annesi oğluna biraz daha yakınlaşarak: "Hepsi öldüler. En son peygamberde..."

Mehmet hemen atıldı: "Biliyorum biliyorum Hazreti Muhammet"

Anne: Aferin

Mehmet: "Öğretmenim söyledi. Bir tane mi peygamber vardı?"

Anne: Hayır Kur'an'da 25 tanesinin adı geçer ama daha fazladır.

Mehmet: "Anne bana peygamberleri anlatsana"

Anne: "Elbette hazır mısın?"

Mehmet: Evet

Anne: "O zaman başlayalım bakalım, önce ilk peygamber..."

Mehmet: Tamam

Anne: Bismillahirrahmanirrahim. Çok ama çok önce... Allah, melekleri, gökyüzünü, dünyayı ve dünyadaki bütün hayvan ve bitkileri yaratmış. Ama henüz daha insanları yaratmamış. Sonra istemiş ki akıllı işler yapan, düşünen bir varlık yaratayım da beni düşünsünler beni sevsinler, benim için güzel şeyler yapsınlar. Ben de onlara istedikleri her şeyi vereyim.

Mehmet: Allah'ı ben de çok seviyorum.

Anne: Allah ta sana hep güzel şeyler verecek.

Mehmet: Sonra...

Sonra Allah topraktan bize benzeyen ilk insanı yaratmış.

Cennette melekler dışında bir de İblis adında birisi varmış İblis kötü kalpli birisiymiş. Adem'in yaratılmasından pek hoşlanmamış. Allah'ın topraktan yarattığı bu kimseyi içten içe kıskanmış. Adem'e her baktığında ondan nefret ediyormuş. Melekler ise Allah'ın yarattığı bu güzel ve akıllı varlıktan hoşlanmışlar ve Allah'a teşekkür etmişler.

Bütün melekler Allah'ın emrini seve seve yapmışlar ama İblis Allah'ın emrine karşı gelmiş ve 'Ben onun önünde eğilmem' demiş. Allah İblis'in bu sözü karşısında : 'Neden böyle yapıyorsun ? Diye sormuş. İblis te : 'Ama ben ondan daha büyüğüm' demiş. Allah ona çok kızmış : 'Madem sözümü dinlemiyorsun o zaman ben de sana ceza vereceğim' demiş.

İblis de : 'Allahım bana ceza vereceksin biliyorum ama cezalandırmadan önce senden bir şey istiyorum' demiş. Allah da : 'Ne istiyorsun söyle' İblis : 'Ben de Adem ve Havva'yı kandırmak istiyorum.' Demiş. Allah ta 'Eğer onlar da sana inanırlarsa onları da seninle beraber cezalandıracağım demiş.

Bundan sonra Allah, Adem yalnız kalmasın diye kendisi gibi topraktan olan Havva'yı yaratmış. Havva bir kadıymış. Allah, Adem ile Havva'ya demiş ki 'Cennette kalın, yiyin için ama şu ağacın meyvesinden yemeyin.'. Böylece Adem ve Havva cennette mutlu mutlu yaşıyorlarmış.

Bir gün Adem ile Havva cennet bahçesinde dolaşırken yanlarına İblis gelip onlara

Adem cennet güzel değil mi? diye sormuş. Âdem de ‘Evet hem de çok güzel. İstedüğümüz her şey var. Canımız ne isterse hemen melekler getiriyorlar’ demişler. İblis: ‘Ama biliyor musun burada sonsuz kalamayacaksınız.’ demiş. Âdem babamız, ‘Neden?’ diye sormuş. İblis içten içe gülererek, ‘Çünkü öleceksiniz.’ demiş. Âdem ve Havva düşünmeye başlamışlar. Âdem karısına bakarak ‘Havva ne dersin gerçekten ölecek miyiz? Ama ben ölmek istemiyorum. Hep yaşamak istiyorum. Sende istemez misin?’ diye sormuş. Havva da: ‘Elbette ben de isterim ama Allah sakın bu meyveyi yemeyin dedi. Sonra kızmaz mı?’ demiş. Âdem o günden sonra düşünmeye başlamış, ya İblis doğru söylüyorsa. Oh ne güzel sonsuza kadar cennette yaşayacağım. Yine bir gün cennette dolaşırken İblis ile karşılaşmışlar. İblis Âdem’e: ‘Yalan söylediğimi mi düşünüyorsun. Vallahi o meyveden yersen ölümsüz olacaksın’ demiş. Âdem bir an durmuş ve yemin mi ediyorsun? diye sormuş çünkü yalan yere yemin edilmeyeceğini biliyormuş. Ama İblis onları kandırmak için yalan yere yemin etmiş. Âdem İblis’e inanmış...

Mehmet: ‘Hayır anne inanmasın sonra Allah ona da ceza verecek.’

Anne: ‘Evet yavrum üzgünüm ama Âdem ve karısı bu yemine inanmışlar ve de o meyveden alıp yemişler.’

Mehmet: ‘Allah görmüş mü?’

Anne: ‘Tabi ki Allah her şeyi görür. Âdem’e: ‘Neden yasakladığım meyveden yedin’ diye sormuş. Âdem çok utanmış çok üzülmüş ve: ‘Allah’ım İblis yemin etti ona inandı’ demiş. Allah: ‘Ama ben size demedim mi o yasak meyveden yemeyin diye ama siz ne yaptınız sözümü dinlemediniz. O zaman sizi de cezalandıracağım’ demiş. Her ikisine de çok kızmış. Âdem ve Havva ağlamışlar, yalvarmışlar bir daha emrine karşı gelmeyeceklerine söz vermişler.’

Mehmet: ‘Anne çok üzülmüşler Allah affetti mi?’

Anne: ‘Allah hep affetmeyi çok sever. Ama söyle bakalım Adem ile Havva cezayı hak ettiler mi?’

Mehmet: ‘Ama çok değil’

Anne: “Tamam Allah ta öyle yapmış ve Adem ve Havva’ya: “Artık cennette kalmazsınız. Ama sizin için yarattığım dünyaya sizi gönderiyorum. Orada bir müddet kalacaksınız ve benim emirlerimi yaparsanız ben de sizi yeniden cennete alacağım” demiş.

Mehmet: “Şimdi biz de Allah’ın dediklerini yaparsak bizi de cennete alacak değil mi?”

Anne: “Elbette. Allah bize hem bu dünyayı hem de öbür dünyayı veriyor.”

Mehmet: “Ben Allah’ı çok seviyorum.”

Anne: “O da seni çok seviyor.”

Mehmet: ‘Sonra ne olmuş anne dünyada ne yaptılar?’

Anne : ‘ Artık çok geç oldu. Yatma zamanı geldi. Kim bilir belki rüyanda Âdem Peygamberimizi görürsün.’

Mehmet: İnşallah

(Yıldız 15.01.2008)

EK 4: DKAB DERSİ KUR'AN KISSALARI VE YORUMLARI ÜNİTESİ

İŞLENİRKEN ÖĞRENCİLERİN HAZIRLAMIŞ OLDUKLARI ÇALIŞMA KÂĞITLARI

PEYGAMBERLER

IV

Değerli Öğretmenimiz ve sevgili arkadaşlarımız;
Peygamberler dünyası tv programına hoş geldiniz. Bugünkü konumuz
Hz. İbrahim ve hayatı. Şimdi ise Aleyra KÖSE arkadaşımız bize hayatı
hısaca izletti. Şimdi Aleyra KÖSE arkadaşımıza buraya davet
ediyoruz. Aleyra arkadaşımıza teşekkürler.
Ve şimdi ise hayatında kullandığı eşyalarından bir kağıt resim
lerini gösteriyor Ahmet ve Merve arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.
Şimdi Kübra arkadaşımıza bize Hz. İbrahim'in bir duşunu oku-
yacak Kübra arkadaşımıza teşekkür ederiz. Şimdi ise Daria ve
E.B.F arkadaşlarımıza bize birer dua okuyacaklar. Onları buraya
davet ediyoruz. Arkadaşlarımıza Teşekkürler. Ve şimdi eğer sorular
olan varsa aramızdan herhangi birine sorabiliriz.

İBRASİM (A.S.)'İN BİRİ

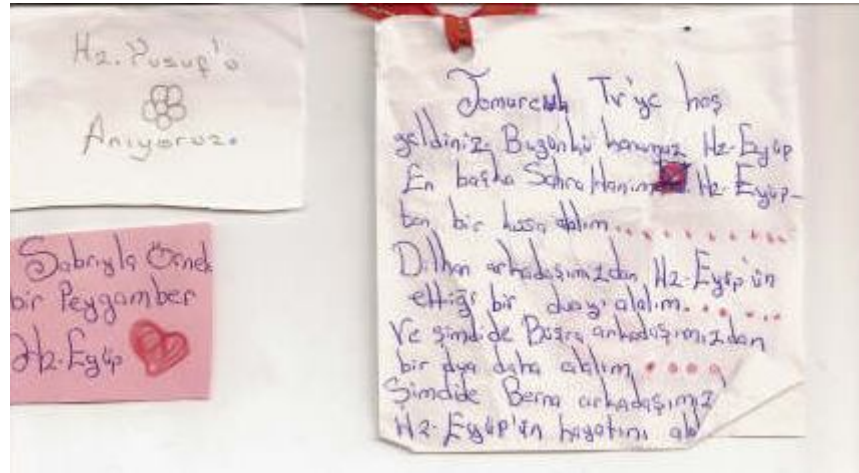
SUNAR.

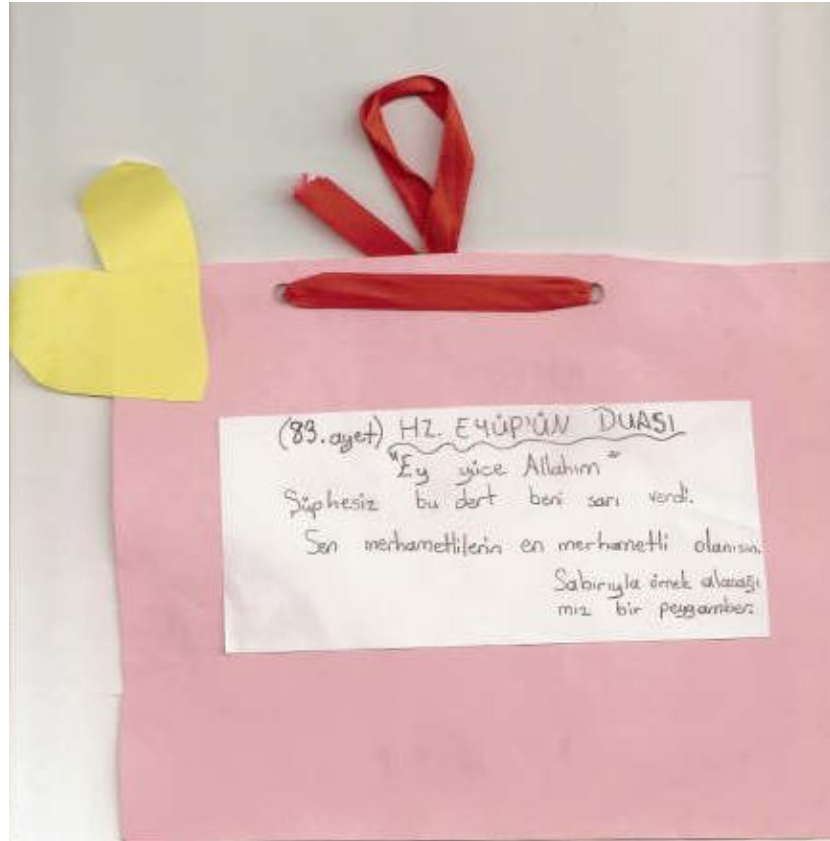
-Rabbim, kuru bir fakret var ve beni işler
ansızca kat fakret, rahmeti ambarda kuru için iyi bir
göl var hiç anıma yusuf. Benim anıma
anımlarım. Kıl. Kuru da kuru için. Güneş,
Suyukluklar. (Anılar) kuru için. Kuru için.
kuru için. O gün ki, ve bu gün, ve bu gün.
Kuru Allah'a kuru ve iyi bir işle. Kuru için.

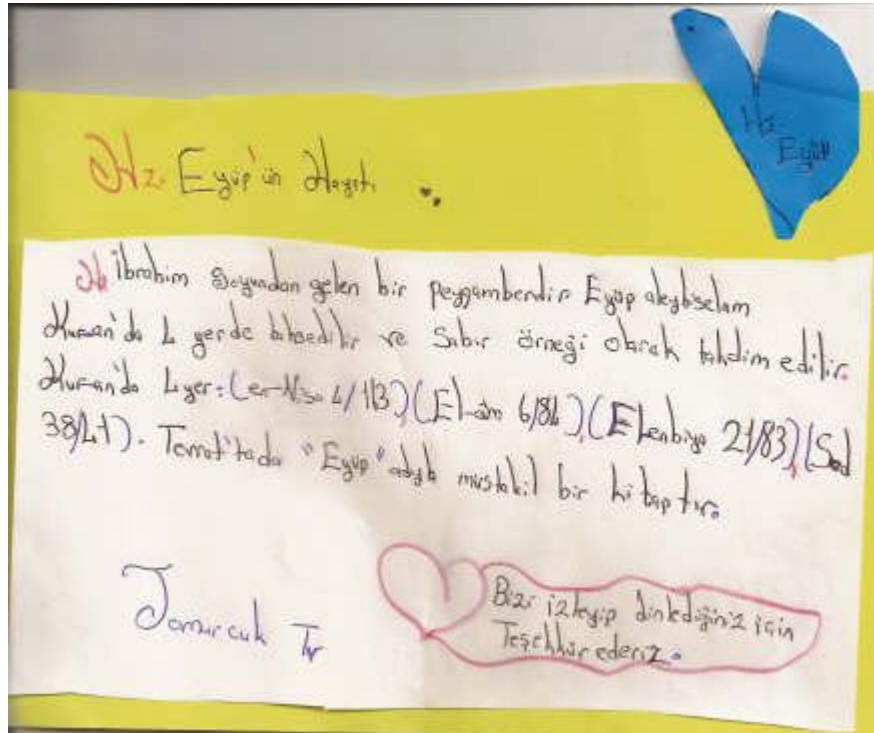
Rabbimiz! Seyumudan gelen müslüman
ümme-i İslam'dan bir peygamber gönder ki;
onlara senin ayetlerini okusun kitabı
(Kur'an) ve hikmeti (hükümler) öğret-
sin. Onları günahlarından temizlesin. Muhakkak
ki sen Azizsin, Hakimsin.

Evet! Şimdide bir işle bir işle HAZİMİSA
nin mucizelerini okuyacak Bilmece.
Şimdide Zeynep Demire HAZİMİSA'NIN
doğumunu okuyacak Bilmece
TİYATRO = JON

Hepiniz elimde bir işle bir işle HAZİMİSA'NIN (9)
öğrenceksiniz. Şimdide huzurlarınızda Prof
doktor Gıft HAZİMİSA'NIN işle bir işle
okuyacak. Alkiplarda şimdide bir işle bir işle var.
Şimdide Zeynep Demire HAZİMİSA'NIN ailesinin
eşderhol olmasını okuyacak. ....

Kuran'da dört yerde Hz. Eyyüp'ten bahsedilir ve onun sabrı müminlere örnek olarak gösterilir. Allah'tan vahiy alan seçilmiş bir kul olan Hz. Eyyüp (Nisa Suresi, 163), ciddi bir hastalığa yakalanarak sıkıntı çekmiştir. Ancak içinde bulunduğu her türlü ağır şartta daima sabır ve Allah'a olan güveni ile öne çıkmıştır. Allah onun bu vefatını tüm müminlere örnek olarak gösterir. ... Dercedim, Bir onu sabredici bulduk. O, ne güzel kulu. Çünkü o, (daima Allah'a) yönelip-dönen biriydi. (Sâd Suresi, 44)

Hız. Eyyüp yakalandığı hastalığın yanına bir de geytanın olumsuz teklifi ile karşı karşıya kalmıştır. Ancak Hz. Eyyüp bu sıkıntısını samimî olarak Allah'a açmış ve O'ndan yardım dileyerek dua etmiştir: Kulunuz Eyyüp'ü de hatırla. Hani o: "Herhalde peyten, bana kahredici bir acı ve azab dokundu" diye Rabbine şikâyetmişti. (Sad Suresi, 41)

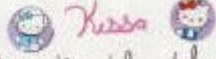
Bir başka ayette, Hz. Eyyüp'ün sıkı duşundan şöyle söz edilir: Eyyüp de; hani o Rabbine çağrıda bulunmuştu: "Şüphesiz bu dert (ya hastalık) beni sanyerdi. Sen, merhametli (İzzetli, en merhametli) slansın." (Enbiya Suresi, 83)

Allah elbette bu salih kulunun duasına icabet etmiştir. Allah'ın Hz. Eyyüp'e verdiği cevap ayetlerde şöyle aktarılır: Böylece onun duasına icabet ettik. Kendisinden o derti giderdik; ona katımızdan bir rahmet ve İbâdet edenler için bir zikir olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir kabrı daha verdik. (Enbiya Suresi, 84)

Allah insanları çok farklı şekillerde imtihan etmektedir. Allah'ın salih kullarından biri olan Hz. Eyyüp de şiddetli bir sıkıntı ile denenmiştir. Benzer sıkıntılar, yitir dünyadaki imtihan ortamı içinde başka müminlerin başına da gelebilir. Dolayısıyla bu tür bir durumda kalın bir mümin, Hz. Eyyüp örneğinde olduğu gibi, imtihanı gökl ve süresi ne olursa olsun Allah'ın incana tayyameyacağı yükü yüklenmeyeceğinin bilincinde olmalıdır.

Ey rabbî dîn attik.
Hâkım sana malûmduz. Nî.
Mâkûm Ey s.

Kussa

Hz. Eyüp'ün tiker tiker gelen işlere ilk kez hayvanlarına per peze hastalanması buse süre içinde koca süreden bir tek saba inek, bir tek kara keçi kaldı. Eyüp'ün bu duruma ne diyeceğini merak ediyor; ağzını yaklayarak:

"- Neden bu başıma gelenler..!?" diyor ah uah ediyorlardı.

Eyüp'ün vermediği:

"- Allah vetti; Allah aldı; her şey anı değil mi?" diyor.

Eyüp peygamber hayvanlarını kaybetti ama sabrını ve metanetini kaybetmedi. Belalar geldiğinde aile ve akrabaları getirdi..! Eyüp peygamber atın eken acı bir haber aldı. Anı bir sarımsakla eylesi yekelmis tiri, çacukları sarımsakla almış. Yekendiden sağ

kurtulan yalnızca karsıydı. Hz. Eyüp'ün zöcler kaldı ama "saber" dedi.

Eyüp Peygamber çocuklarını kaybettirir ama sabrını kaybetmez.
Kulalar harisiz kibrandı. İla Eyüp'ün vücudunda yaralar
çıkarmaya başlar. Eyüp Peygamber fakirler gelir: Ama
nafile... Yaralar iyileşmeye oşuyordu. Eyüp Peygamberin
hastalığı için aucta ne uarsa hasiri tiktetti.

Hansı ama bakıyar uş gecindimeye salıyandı

Eyüp Peygamberin yaraları çok fazla. Hastalığı
kulaları almaya başlar. His kimsa yarına yaklaşmak iste-
miyordu. Eyüp Peygamber yapı yalvarı kalıyordu. İllah'a
dua etmeye ve O'ndan yardım istemeye devam etti. Ama kırıkmak
için hiç etkimey dudaklarında tabaki kalıyordu. Bir insanın
baş ve musallat anın hasına gelmişti ve a tpeki sağlığı
ve uarlık gitei dinden uşaklıyandı. O'nun alın kalığını ve
güvenini kaybetmişti. İla Eyüp'ün vücut ve insanlara bürak
bir kul almıştır.

Eyüp Peygamber sağlığını kaybettirir ama sabrını ve metanetini
kaybetmez.

İstisnasızın zıkkını her anda:

"Ey Rahim!" diye dua etti. İstisnasızın zıkkını her anda. Ey zıkkın! Şifaya muhtaçım..."

Yeni Allah kulundan hazretti. Eyüp peygamberin makamı katında yücekti.

"- Ayyaşın yere kur" diye vahyetti. Eyüp peygamber zıkkınla ayyaşın yere indirildiği yenden berak her su kaynamaya başladı. Eyüp peygamberin yaraları her suyla kuruyup kayboldu. Suda kaymaya işi ayyaşınlar hastahannadan önceki sağlığını taze kıştırdı. Sonrasında yenden hastandı. Böylece Eyüp ayyaşınlar her kul olarak tarihe geçti.

Şifaya örnek değil mi bir insan

♥ Grup Temurcuklar ♥

4. Yapanlar:

Melis Alara Arda

Dilhan Tala

Berna Özdemir

Büşra Betül Demir

Özgür Sarıaydın

Sahranur Turhan

Serap Güngörel

Grup başkanı = Sahranur Turhan

Grup başkanı Yardımcısı = Dilhan Tala

Ders = Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

ÖZGEÇMİŞ

Sakarya'nın Akyazı ilçesinde dünyaya geldi. Ortaöğrenimini Akyazı İmam Hatip Lisesinde tamamladı.1996 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Lisans Eğitimine başlayan Asiye YILMAZ, 2001 yılında dereceyle mezun oldu. Halen Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine devam etmektedir. Aynı zamanda MEB' da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.